

อ นุ ส ร ณ์
ในงานพระราชทานเพลิงศพ
พันเอก หลวงบำรุงราษฎร์พยาบาล

๑๖ ธันวาคม ๒๕๒๑

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961132160

ประเพณีไทย

วันที่ 14 กย 137

เลขทะเบียน 0798

เลขหมู่ ๑๗
2315 ๒

2521

จัดพิมพ์เป็นอนุสรณ์

สมมติห้องสมุดรัฐสภา

เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ

พันเอก หลวงบำรุงราษฎร์รังับพยาธิ ต.ช., ต.ม.

ณ ฌาปนสถาน กองทัพอากาศ วัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร

๑๖ ธันวาคม ๒๕๒๑

มาขรับสั่งที่ ๑๖๙๘

(แบบ ก.)
สำนักพระราชวัง

๑๘ กันยายน ๒๕๒๑

พระราชทานเพลิงศพ พันเอก หลวงบำรุงรสรະงับพยาธิ (ฟุ้ง ปิ่นตะบุศร์)
นายทหารพันราชการ สังกัดกระทรวงกลาโหม ณ เมรุวัดพระศรีมหาธาตุวรรมหาวิหาร
กรุงเทพมหานคร

วันเสาร์ ที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๒๑ เวลา ๑๓.๐๐ น. พระราชทานเพลิง

วิจัย/พิมพ์/๑๖๑๖ /ทอง

วัน	หน้าที่	พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเวียน	เจ้าภาพศพ พันเอก หลวงบำรุงรสรະงับพยาธิ
	เพื่อทราบ	
	เครื่องพระราชทานเพลิง	และ เจ้าพนักงานผู้เชิญมา
	เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.	

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ตามผู้รับสั่ง
โดยหน้าที่ราชการ

วิชัย อิศรางกูร

ผู้รับสั่ง

กราบขอบพระคุณ

เนื่องในวโรกาสของ พันเอก หลวงบำรุงรณรงค์ภยชาติ (พึ่ง บัณฑิตบุตร) เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๒๓ ท่านผู้มีเกียรติ ญาติและมิตรสหายที่เคารพรัก ตลอดจนผู้คุ้นเคยสนิทสนมได้กรุณามาแสดงความอาลัยด้วยตนเองด้วยจดหมาย และโดยทางโทรศัพท์ก็ตาม ซึ่งเป็นจำนวนมากท่านด้วยกัน นอกจากนี้ยังได้แสดงเมตตาจิตร่วมบำเพ็ญกุศลสดมวาร และทักษิณานุปทาน ตลอดจนร่วมบำเพ็ญกุศลเป็นเจ้าภาพในงานสดมวาร อภิธรรมตามประเพณีนิยม อันเป็นผลให้งานดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และมีเกียรติยิ่ง นับตั้งแต่วันที่ พันเอก หลวงบำรุงรณรงค์ภยชาติ ถึงแก่มรณกรรม เป็นต้นมา

การอนุเคราะห์ช่วยเหลือด้วยประการต่างๆ ของบรรดาท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายไม่ว่าด้วยแรงใจ แรงกาย แรงทรัพย์ หรือด้วยแรงศรัทธาปสาทะใด ๆ นับตั้งแต่วันมรณกรรมและนำศพมาตมถึงเพื่อกุศล ประกอบพิธีทางศาสนาจนครบ ๗ วัน แล้วบรรดาศพศิษย์คณาบรรดาผู้มีเกียรติทั้งหลายที่ได้เสียดสละเวลาอันมีค่าให้เกียรติมาตั้งนโมในพิธีพระราชาทานเพลิงศพ พันเอก หลวงบำรุงรณรงค์ภยชาติ ผู้วายชนม์ ณ ฉาปนสถานกองทัพอากาศ วัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร ในโอกาสนี้ก็ เจ้าภาพขออ้อมระลึกในพระคุณของท่านผู้มีเกียรติทุก ๆ ท่าน หากมีข้อบกพร่องด้วยประการใด อันอาจ

เนื่องมาจากการต้อนรับหรือการรับรองได้เป็นไปโดยไม่ทั่วถึงหรืออาจเนื่องมาจากสาเหตุประการอื่นใดก็ดี นางนวลศรี บิณฑุบุตร และ บุตรี-ธิดา เจ้าภาพขอกราบประทานอภัยและขอถือโอกาสกราบขอบพระคุณทุก ๆ ท่าน อย่างสูง ไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย พร้อมทั้งขอตั้งจิตอาราธนาคุณพระศรีรัตน-ตรัยและบรรดาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายจงบันดาลให้ผลบุญอันเกิดจากกรรมดีที่ท่านผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายได้ประกอบขึ้นนั้น จงเป็นกุศลผลบุญตลอดจนองนำไปสู่ความสุขกาย สุขใจ เจริญด้วยจตุรพิธพรชัยทั้ง ๔ ประการทุกทีวารাত্রีกาล เทอญ.

พินัยกรรมของนางอรุณศรีระงับพยาธิ ต.ช.,ต.ม.

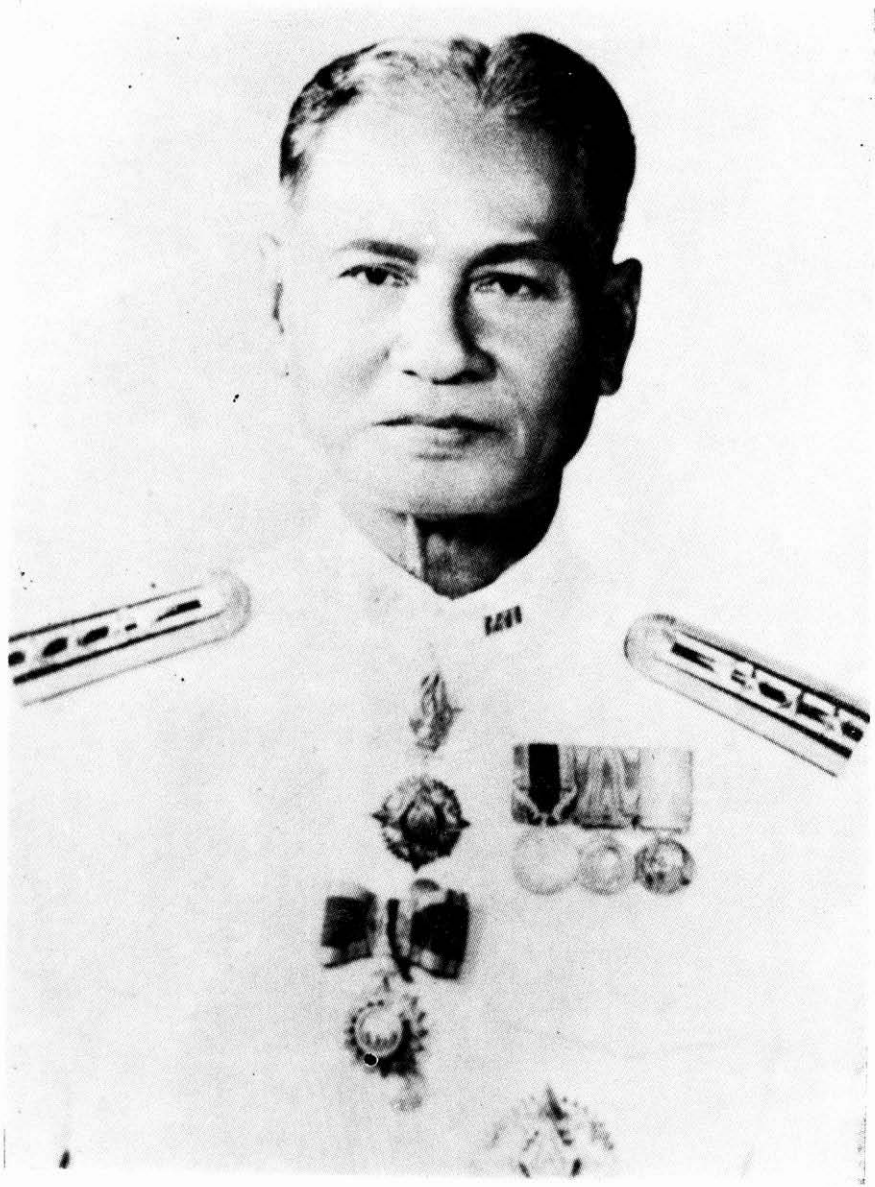
(เฟื่อง บิณฑะบุตร)

ชื่อาตมา : ๒๕ ตุลาคม ๒๕๓๔

มณะ : ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๒๑

ศัริอายุ รวม ๘๖ ปี ๕ เดือน ๑๐ วัน

สำนักงานที่ดินกรุงเทพฯ

ประวัติ

ประวัติ

พันเอก หลวงบำรุงรสรังษิ์พยาศิ์ ต.ช., ต.ม.

(ผู้บง บิณชะบุตร)

พันเอก หลวงบำรุงรสรังษิ์พยาศิ์ (ผู้บง บิณชะบุตร) เกิดวันเสาร์ เดือน ๙ แรม ๔ ค่ำ ปีเถาะ ตรงกับวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๔๓๔ ณ คลอง บางกรวยฝั่งเหนือตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เป็นบุตรของ นายสุทธิ บิณชะบุตร และ นางเนย บิณชะบุตร มีพี่น้องร่วมบิดา มารดาเดียวกัน รวม ๔ คน คือ

๑. นายพยอม บิณชะบุตร (ถึงแก่กรรม)
๒. นายถนอม บิณชะบุตร (ถึงแก่กรรม)
๓. พันเอก หลวงบำรุงรสรังษิ์พยาศิ์ (ถึงแก่กรรม)
๔. นางปรุง สงวนศักดิ์โยธิน

ได้ทำการสมรสกับ คุณ นวลผิว นาคพลั้ง บุตรี นายริน นาคพลั้ง และ นางเจิม นาคพลั้ง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ ณ บ้านคลองบางกรวย ตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี มีบุตรธิดา รวม ๗ คน คือ

๖

๑. พลอากาศโท ประคอง ปิ่นตะมุตร
๒. พันเอก (พ.) สุชาติ ปิ่นตะมุตร
๓. นายสมถวิล ปิ่นตะมุตร
๔. นาวาอากาศตรี จงกล ปิ่นตะมุตร (ถึงแก่กรรม)
๕. นายประไพ ปิ่นตะมุตร (ถึงแก่กรรม)
๖. นายจิตต์หาญ ปิ่นตะมุตร
๗. นางเพชรรัตน์ ชะวะธา
๘. นายสมศักดิ์ ปิ่นตะมุตร

การศึกษาก่อนเข้ารับราชการ

พ.ศ. ๒๔๕๓ สำเร็จการศึกษาดิชาแพทย จากโรงเรียนวราชแพทยาลัย

ยศทหาร

๒๙	พ.ศ. ๕๖	เป็น	ร้อยตรี
๒๒	เม.ย. ๕๗	เป็น	ร้อยโท
๒๔	เม.ย. ๖๓	เป็น	ร้อยเอก
๒๔	เม.ย. ๗๔	เป็น	พันตรี
๑๙	เม.ย. ๗๓	เป็น	พันโท
๑๙	มิ.ย. ๗๔	เป็น	พันเอก

ตำแหน่ง

- ๑ มิ.ย. ๕๔ แพทย์ฝึกหัดในกระทรวงศึกษาธิการ
- ๑ พ.ศ. ๕๕ ย้ายมารับราชการในกระทรวงกลาโหม และเป็นแพทย์ประจำกองพยาบาลที่ ๘

ก

- ๑ เม.ย. ๕๗ แพทย์ประจำกรมทหารบกที่ ๓๘
- ๑ พ.ย. ๕๘ แพทย์ประจำกองพยาบาลในกองพลทหารบกที่ ๒
- ๑๔ ก.ย. ๖๑ แพทย์ประจำกองพยาบาลในกองพลทหารบกที่ ๓๐
- ๑ ต.ค. ๖๒ ผู้บังคับหมวดพยาบาลในกรมทหารบกที่ ๑๕
- ๑ เม.ย. ๖๓ เป็นแพทย์กรมช่างแสงทหารบก
- ๑ ก.ย. ๖๔ ประจำกรมแพทย์สุขาภิบาลทหารบก
- ๑ ธ.ค. ๖๔ เป็นผู้จัดทำแม่กองปรุงยาแผนปัจจุบัน
กรมแพทย์สุขาภิบาลทหารบก
- ๒๐ ต.ค. ๖๖ เป็นแม่กองปรุงยา กรมแพทย์สุขาภิบาลทหารบก
- ๒๗ พ.ค. ๗๐ เป็นประจำกรมแพทย์สุขาภิบาลทหารบก
- ๑ ม.ค. ๗๒ เป็นนายทหารฝึกหัดราชการแผนกโรงเรียนแพทย์
ทหารบก
- ๒ ธ.ค. ๗๓ เป็นอาจารย์แพทย์กองเสนารักษที่ ๒
- ๓ ต.ค. ๗๕ เป็นผู้บังคับกองเสนารักษที่ ๑
- ๑ ธ.ค. ๗๕ เป็นหัวหน้าแผนกที่สามกรมแพทย์สุขาภิบาลทหารบก
- ๘ ก.ค. ๗๘ เป็นรองผู้บังคับกองเสนารักษมณฑลทหารบกที่ ๑
- ๒๗ ก.พ. ๘๑ เป็นผู้บังคับกองเสนารักษมณฑลทหารบกที่ ๑
- ๒๕ ม.ค. ๘๔ รักษาราชการแทนรองนายแพทย์ใหญ่ทหารบก
- ๒๗ ก.ย. ๘๖ ไปดำรงราชการกองบังคับการกรมเสนารักษทหารบก

ราชการสงคราม

๑๔ ก.ย. ๘๕ เป็นนายแพทย์ใหญ่กองทัพพายัพในสงคราม
มหาเอเซียบูรพา (สงครามโลกครั้งที่ ๒)

ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญไทย

๓๐ ธ.ค. ๖๖	เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย
๒๕ ก.พ. ๖๘	เหรียญบรมราชาภิเศก
๖ พ.ย. ๗๐	เหรียญจักรมาลา
๖ พ.ย. ๗๓	เบญจมาภรณ์ช้างเผือก
๒๘ มี.ค. ๗๔	เหรียญฉลองพระมหานคร
๒๐ ก.ย. ๘๐	จตุรตภรณ์มงกุฎไทย
๒๐ ก.ย. ๘๒	ตริตภรณ์มงกุฎไทย
๒๐ ก.ย. ๘๓	ตริตภรณ์ช้างเผือก
๒๓ มิ.ย. ๘๔	เหรียญช่วยราชการเขตภายใน
๑๘ ก.ย. ๘๔	ทวีตภรณ์มงกุฎไทย

การตั้งศพบำเพ็ญกุศล

และ

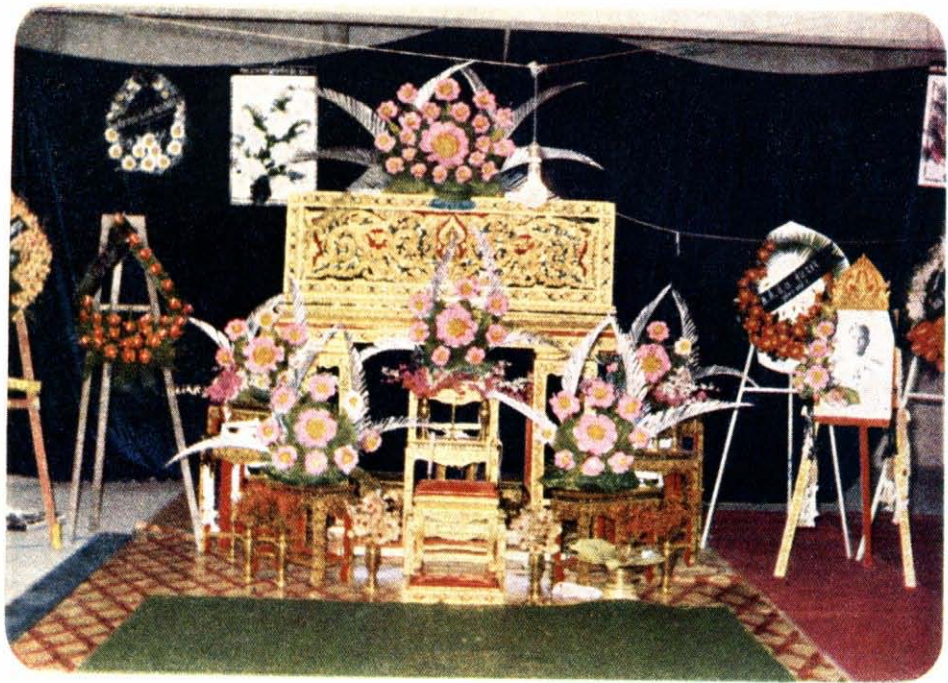
สวดพระอภิธรรม ณ วัดปากน้ำ นนทบุรี

เจ้าภาพ

- ๑๐ พ.ศ. ๒๕๒๑ ภรรยา และ บุตร - ธิดา
- ๑๑ พ.ศ. ๒๕๒๑ คณะนายทหารและตำรวจรุ่นนักเรียนนายร้อย
ทหารบก ปี ๒๔๗๗
- ๑๒ พ.ศ. ๒๕๒๑ คุณอา ประจ สงวนศักดิ์โยธิน และญาติในสกุล
สงวนศักดิ์โยธิน
- ๑๓ พ.ศ. ๒๕๒๑ นายสมถวิล ปิ่นทะบุตร และครอบครัว
- ๑๔ พ.ศ. ๒๕๒๑ พันเอก (พ) สุชาติ ปิ่นทะบุตร - นายจิตต์หาญ
ปิ่นทะบุตร และครอบครัว ร่วมกับคณะหมู่
บ้านยมประยูร
- ๑๕ พ.ศ. ๒๕๒๑ นายสมศักดิ์ ปิ่นทะบุตร และครอบครัว
- ๑๖ พ.ศ. ๒๕๒๑ หลานปู่ - หลานตา

“ความกตัญญูต่อกตเวทเป็นภูมิของคนดีทั้งหลาย”

การบำเพ็ญกุศล ณ วัดปากน้ำ นนทบุรี ๑๐ พ.ค. ๒๕ ถึง ๑๖ พ.ค. ๒๕

สวดพระอภิธรรม

ภรรยา บุตร ธิดา และ บุตรสะใภ้

ภรรยา หลาน หลาน

ท่านผู้เกียรติ

ท่านผู้เกียรติ

ตั้งใจฟังสวดพระอภิธรรม

เศร้าใจและอาลัยที่สูญเสียร่วมโพธิ์ทองที่เคารพรัักยิ่ง

ตำโหวอลัย

ระลึกถึงคุณลุง

เช้าวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๒๑ เวลาประมาณ ๐๗๐๐ น.

พลตรี จำรูญ สงวนศักดิ์โยธิน น้องชายข้าพเจ้าโทรศัพท์บอกมาว่า คุณลุงถึงแก่กรรมเสียแล้วเมื่อเช้ามืดตนเอง ข้าพเจ้าตกใจมากเพราะนึกไม่ถึงว่าจะได้รับข่าวร้ายเช่นนั้น ทั้งแน่นอนจากท่านเพิ่งไปป่วยอยู่ที่โรงพยาบาล ภูมิพลฯ เมื่อเดือน มีนาคม นี้เอง และเมื่อข้าพเจ้ากับภรรยาไปเยี่ยมท่าน ตอนปลาย ๆ เดือน ก็ทราบแต่เพียงว่าท่านป่วยเป็นนิว หมอให้พักเพื่อรอบำรุงร่างกายให้แข็งแรงเสียก่อน แล้วจึงจะจัดการเอาท่านออกจากห้อง ต่อมาอีกไม่กี่วันก็ทราบว่าท่านกลับไปอยู่บ้านแล้ว ข้าพเจ้ายิ่งนึกใจว่าท่านคงหายเป็นปกติแล้ว และยังตั้งใจว่าจะไปเยี่ยมท่านที่บ้านอีก แต่จนแล้วจนรอดก็ไม่ได้ไป เพราะไปนึกเสียว่าท่านหายแล้วไปเยี่ยมท่านเมื่อไรก็ได้ การจากไป ของคุณลุง โดยที่ข้าพเจ้า ไม่มีโอกาสได้ ไปเยี่ยมท่านอีกตามความตั้งใจ ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกเสียใจมาก และยังมีกตัญญูต่อตัวเองอยู่จนกระทั่งทุกวันนี้ว่าไม่ควรจะผลัดวันประกันพรุ่ง

เนื่องจากคุณลุงเป็นนายแพทย์ ดังนั้นในระหว่างที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ โดยเฉพาะในตอนที่ท่านยังรับราชการอยู่ ท่านจึงเป็นที่พึ่งของบรรดาญาติสนิทมิตรสหาย ตลอดจนเพื่อนบ้านใกล้เคียงเป็นอย่างมาก ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวข้าพเจ้า คุณลุงมีความสำคัญต่อชีวิตในวัยเด็กของข้าพเจ้าเป็นอย่างมาก

จำได้ว่าครั้งหนึ่งเมื่อข้าพเจ้ายังเด็กอยู่ คุณหมอนขณะนั้นอายุจะยังไม่ถึง ๑๐ ขวบ ข้าพเจ้าป่วย คุณนายพาข้าพเจ้าไปหาคุณตงที่บ้านพักในกรมช่างแสง (กรมสรรพาวุธทหารบกในบัดนี้) เพื่อขอให้คุณตงช่วยตรวจและรักษาให้ ข้าพเจ้าพักรักษาตัวอยู่ที่บ้านคุณตงจนกระทั่งหาย ต่อมาอีกไม่กี่ปีบิดาข้าพเจ้าถึงแก่กรรม แม่เล่าให้ฟังว่า ที่แรกแม่คิดจะให้ข้าพเจ้าลาออกจากโรงเรียนเพื่อช่วยทำสวน ขณะนั้นข้าพเจ้าอายุได้ราว ๆ ๑๒-๑๓ ปี กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมปีที่ ๓ (ม.ศ. ๓ สมัยนั้น) เมื่อคุณตงทราบ คุณตงได้พูดทักท้วงไว้ จึงทำให้ข้าพเจ้ามีโอกาสได้เรียนหนังสือต่อไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งจบชั้นมัธยมปีที่ ๘ เมื่อจบชั้นมัธยมปีที่ ๘ แล้ว ไปสมัครสอบคัดเลือกเข้าเป็นนักเรียนนายร้อยทหารบก คุณตงก็เป็นผู้พาไปสมัคร และเมื่อปรากฏว่าสอบได้ก็คุณตงอีกนั่นแหละที่เป็นผู้รับรองให้ แม่ภายหลังก็สำเร็จออกเป็นนายทหารแล้ว เมื่อข้าพเจ้าทำการสมรส คุณตงก็ยังช่วยรับเป็นพระจตุการให้

ข้าพเจ้ามีความสำนึกเป็นอย่างยิ่งว่า ถ้าไม่ได้คุณตงช่วยชี้แนะเป็นผู้นำชีวิต ข้าพเจ้า ในระหว่าง ที่ยังเป็นเด็ก และกำลัง ศึกษาเล่าเรียนอยู่ ข้าพเจ้าก็คงจะไม่มีโอกาสได้เป็นนายทหาร และมีความเจริญก้าวหน้ามาดังเพียงนี้ และก็ไม่ว่าทราบว่าชีวิตของข้าพเจ้าจะเป็นอย่างไร คุณตงจึงเป็นผู้มีพระคุณต่อข้าพเจ้าและคุณแม่ของข้าพเจ้าอย่างล้นเหลือ ยากที่จะลืมได้ อีกครั้งหนึ่งทว่าข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาของท่าน และยังมีความประทับใจอยู่จนตรมเท่าทุกวันนี้คือ ตอนข้าพเจ้าไปป่วยอยู่ที่โรงพยาบาลพระมงกุฎฯ เมื่อปี ๒๕๑๘ คุณตงทราบ คุณตงยังอุตส่าห์ไปเยี่ยมข้าพเจ้า ทั้ง ๆ ที่ในขณะนั้นคุณตงก็อายุตง ๘๐ กว่าแล้ว

คุณลุงเป็นคนใจคอเยือกเย็น หนักแน่น อดทน พุดน้อย ไม่เป็น
พิษเป็นภัยต่อใคร ตั้งแต่ข้าพเจ้าจำความได้ ข้าพเจ้าไม่เคยเห็นและไม่เคย
ได้ยินข่าวว่าคุณลุงตำหนิติเตียนใคร ไม่เคยเกรี้ยวกราดด่าว่ากล่าวใคร
บรรดาญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านใกล้เคียง ตลอดจนพ่อค้าแม่ขายที่รู้จักท่าน
ต่างออกปากว่าท่านเป็นพระเวทย์ ๆ นี้เอง และเมื่อทราบว่าท่านถึงแก่กรรม
จึงพากันบ่นเสียดายไปตาม ๆ กัน

ขออำนาจแห่งคุณธรรมอันประเสริฐของคุณลุง และกุศลผลบุญ
ทั้งหลายที่ท่าน ได้สร้างสมไว้ รวมทั้งอำนาจแห่งอุปการะคุณ ที่มีต่อ
ข้าพเจ้า ต่อคุณแม่และบรรดาพี่ ๆ น้อง ๆ ของข้าพเจ้าจงเป็นผลลด
บันดาลให้วิญญาณของคุณลุงได้ไปสู่ความสงบ และประสบแต่ความ
เกษมสุขในสัมปรายภพเถิด

พลโท ส. สงวนศักดิ์โยธิน

(สงวน สงวนศักดิ์โยธิน)

คำนมัสการคุณบิดามารดา

อนนตคุณสมปมนา ชเนตติ ชนกา อุโภ

ข้าขอ บ ชนกคุณ	ชนน ี เป็น ค ำมูล
ผู้ อ ปร น กุล พ ูล	ผ ด ง จ วม เจ ริ ญ ว ัย
ฟ ู ม พ ัก ท น ุ ถ น อม	บ บ ำ ร า ศ น ิ ร ำ ไ กล
ส า น ย าก ท ่ำ ร ไ ร ไ ร	บ ค ิต ย าก ล ำ บ าก ภ า ย
ต ร าก ท น ร ะ ค น ท ก ข	ถ น อม ล ี ย ง ฤ ว ัย
ป ก บ อ ง ช ง อ น ต ร าย	จ น ไ ด้ ร อด เป็น ภ า ย
เป ร ี ย บ ห น ั ก ช น ก คุณ	ช น น ี ค อ ภ ุ ผ า
ไ ห ญ ุ พ ิ น ว ส ุ น ธ ร า	ก ิ บ ท ี ย บ บ ท ี ย ม ห ัน
ห ล อ ท จะ ท า น ท ด	จ ะ ส น อง ค ุ ณ า น ัน ต์
แท ้ ป ู ช ไ น ย อ ัน	อ ุ ค ม ล ี ศ ป ระ ส ร ี ร ุ ค ณ

ม**ห**ห**ี** มา**ค**า**บ**ี**ต**ุ**น**ว **ป**า**เท** วน**ท**า**มิ** ส**ำ**ห**ร**

(จาก**น**ม**ั**ส**ก**าร**ค**ุ**ณ**า**น**ุ**ค**ณ)

ข**อ**ง

ห**ร**ะ**ธ**า**ศ**ร**ี**ส**ุ**น**ท**ร**โ**ว**ห**าร

“**น**้อย **อ**า**จ**าร**ข**าง**กุ**ร**”**

คำไว้อาลัยแด่คุณพ่อ

คุณพ่อ ได้เริ่มต้นชีวิตแพทย์ทหารมาจนถึงวาระออกจากประจำการเป็นเวลาประมาณ ๓๓ ปีเศษ ซึ่งนับได้ว่าเป็นผู้ที่มีความเพียรมานะอดทน และละเอียดถี่ถ้วนต่อการปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยดียิ่งตลอดมา เป็นผู้ทรงคุณกตัญญูแก่ชาติต่อผู้มีพระคุณ มีความเมตตากรุณาโอบอ้อมอารีย์และเสียสละ และให้อภัยเสมอสมกับที่เป็นนายแพทย์ เป็นผู้ที่ได้รับ ความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชา และรับราชการมาด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและรักษาไว้ซึ่งความเป็นธรรมอย่างยิ่งเสมอมา จึงเป็นที่รักเคารพนับถือของผู้ใต้บังคับบัญชาและบรรดาญาติมิตรสนิททุกคน ประกอบกับเป็นผู้ที่ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว เห็นแก่ส่วนรวมตลอดเวลาด้วยคุณลักษณะดังกล่าวนี้จึงทำให้คุณพ่อปฏิบัติราชการและพื้นผ้าอุปสรรคต่าง ๆ มาได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จนได้เลื่อนยศและตำแหน่งสูงขึ้นตามลำดับ

ชีวิตภายในครอบครัวของคุณพ่อ เต็มไปด้วยความสุขสงบและราบรื่นมาโดยลำดับนับได้ว่าเป็นครอบครัวที่ครอบครัวหนึ่ง เพราะคุณพ่อเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ใจเย็น สุขุมและมีเหตุ—ผลต่อทุกคนในครอบครัว เป็นคนรักลูกรักเมียเสมอด้วยชีวิตของตน พยายามสร้างตนให้มีฐานะและหลักฐานมั่นคงทั้งในหน้าที่ราชการและงานส่วนตัว ได้พยายามส่งบุตรธิดาให้เล่าเรียนศึกษาตลอดเวลาโดยมิเลือกทรัพย์สินกัณฑ์ซึ่งแต่อย่างใด

ตามปกติคุณพ่อเป็นผู้ที่หมั่นออกกำลังกายและรักษาสุขภาพด้วยดีตลอดมา แต่เนื่องด้วยวัยสูงอายุโดยลำดับก็ย่อมมีการเจ็บไข้ได้ป่วยบ้างเป็นธรรมดา ซึ่งก็ไม่ใช้โรคภัยไข้เจ็บที่ร้ายแรง ท่านจึงมีสุขภาพแข็งแรงและขยันต่อการทำงานทั้งภายในบ้านและภายในสวนของท่านอย่างที่ไม่ค่อยจะรู้ตัวเองว่า ชรภาพลงไปมากแล้ว ทั้งนี้เพราะเป็นความเคยชินที่ท่านปฏิบัติมาตั้งแต่ด้วยหนุ่มจนเข้าสู่วัยชรา ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ท่านป่วยและต้องเข้าโรงพยาบาลครั้งแรกที่ ร.พ. ภูมิพล ฯ ด้วยโรคปอด และรักษาอยู่ประมาณ ๑๐ วัน ก็หายกลับบ้านได้ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ และ ๒๕๒๐ ท่านก็ป่วยอีกปีละครั้งด้วยโรคปอดเช่นกัน ซึ่งนายแพทย์ ร.พ. ภูมิพล ฯ ก็รักษาจนหายกลับไม่บ้านได้โดยเร็วร้อยทั้งสองครั้ง ครั้นเมื่อ ๑๖ มี.ค. ๒๕ ท่านได้มาป่วยที่ ร.พ. ภูมิพล ฯ ด้วยโรคนี้ว นายแพทย์ ร.พ. ภูมิพล ฯ ได้ให้การรักษายาบาลเป็นอย่างดีเป็นเวลา ๑๕ วัน จึงถึงวันที่ ๒๘ มี.ค. ๒๕ เวลา ๑๓ ๓๐ น. คุณแม่และน้อง ๆ บางคนเห็นว่าควรไปมา เพื่อเยี่ยมเยียนคุณพ่อต้องเสียเวลาเดินทางนาน เพราะระยะทางห่างไกลกับบ้านมาก ประกอบกับมีความประสงค์จะปรนนิบัติดูแลคุณพ่อโดยใกล้ชิด จึงได้ขออนุญาตจากนายแพทย์ ร.พ. ภูมิพล ฯ เพื่อย้ายไปอยู่ ร.พ. เปาโต ฯ ได้มารักษาตัวต่อที่ ร.พ. เปาโต ฯ จนถึง ๑๒ เม.ย. ๒๕ รวมได้ ๑๕ วัน จึงกลับมากพักฟื้นอยู่ที่บ้านคลองบางกรวยนนทบุรี เมื่อกลับมาอยู่บ้าน คุณแม่และน้อง ๆ ได้ดูแลให้การรักษายาบาลอย่างใกล้ชิด แต่ปรากฏว่าร่างกายท่านชุ่มผสมลงโดยลำดับ เพราะท่านเบื่ออาหาร ท่านไม่ค่อยจะรับประทานอาหาร โดยท่านบอกว่าท่านไม่หิว คุณแม่และน้อง ๆ ได้ขออนุญาตให้ท่านรับประทานอาหาร

อาหารและยาตามที่แพทย์สั่ง แต่ท่านก็ไม่ค่อยจะยอมรับประทาน ทำให้
คุณแม่และลูกทุกคนต้องมีการปรึกษาหารือกันครั้งแล้วครั้งเล่า จะทำอย่างไร
กันดี ผลสุดท้ายเห็นสมควรถามท่านว่าท่านจะยินดีไปโรงพยาบาลอีกครึ่งหนึ่ง
หรือไม่ ปรากฏว่าท่านขอร้องไม่ไปโรงพยาบาล และขออยู่ที่บ้าน ก่อน
ท่านจะถึงแก่นิจกรรมประมาณ ๓ วัน ท่านก็รับประทานอาหารได้น้อยลง
ไปอีก ท่านมีก้อนหนองหลังตาเป็นเวลานาน ๆ แต่ก็ไม่ได้แสดงอาการกระวน
กระวายให้เห็นว่าท่านเจ็บป่วยใดๆ เลย และท่านก็มสติดัดลดเวลา สามารถ
พูดคุยกับคุณแม่และลูก ๆ ได้ อย่างไรก็ตามก็ดีในเมื่อท่านไม่ยอมรับประทาน
อาหารและยาเช่นนั้น คุณแม่และลูก ๆ ทุกคนก็ทราบดีว่าอะไรกำลังจะเกิด
ขึ้น แต่ทุกคนก็ได้แต่ให้กำลังใจช่วยเหลือท่านเท่านั้น ซึ่งอาการของท่าน
ก็ไม่ดีขึ้น คงนอนหลับสนิทและหายใจตื้นเบาและอึดอัดบ้างในบาง
ครั้ง จนถึงเวลา ๐๖๐๐ น.เศษ ของวันที่ ๑๐ พ.ค. ๒๓ ท่านก็ได้สิ้นใจ
ด้วยอาการสงบ โดยไม่ได้แสดงอาการเจ็บปวดอย่างใดเลย **รวมสิริมาตุได้
๘๖ ปี ๙ เดือน ๑๐ วัน**

การจากไปของคุณพ่อในครั้งนี้ ยังความเศร้าโศกสลดให้แก่คุณแม่
และลูกทุกคนตลอดจนญาติมิตรเป็นอย่างมาก และเป็นไปอย่างผิดความคาด
หมายซึ่งทุกคนคาดว่าท่านคงจะมีชีวิตอยู่ต่อไปอีกนาน นับเป็นการสูญเสีย
ครั้งแรกและครั้งยิ่งใหญ่ของทุกคนในตระกูล **บิณฑะบุตร** ซึ่งท่านเป็นญาติ
ผู้ใหญ่ และเป็นร่วมโพธิ์ร่มไทรของตระกูลจนมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน
เมื่อต้องจากไปอย่างไม่มีวันกลับเช่นนั้น ใครเลยจะเว้นเสียซึ่งความเสียใจ
และความระลึกนึกถึงพระคุณของท่านที่มีต่อทุกคนใน **สกุลบิณฑะบุตร**
ตลอดมาได้

ในระหว่างที่คณพ่อดีได้รับการรักษาพยาบาลอยู่ที่โรงพยาบาล
ภูมิพล ฯ รวมถึง ๔ ครั้งนั้น ได้รับความช่วยเหลือเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด
จากนายแพทย์และพยาบาลเป็นอย่างดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ พล.อ.ต.
อิศรพงศ์ อุกมศิริ น.อ. (พ) จีรัง จุลชาติ น.อ. กิติ เข็นสุโข
น.ต. หญิง บ่อทิพย์ ชีรวรรณ และ น.ต. อวยชัย เปลื้องประสิทธิ์
เจ้าภาพจึงขอขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย.

พล.อ.ท. ประคอง-วิจิตร วัฒนบุตร

นรชาติที่วางวาย
สถิตหัวแต่ขั้วคี่

มลายต้นทงอินทรี
ประกบไว้ในโลกา ฯ

รมโพธิ์ทองของลูก

คุณพ่อ มีอาการไข้สูงอยู่ ๒-๓ วัน คุณแม่จึงให้ลูกๆ พาคุณพ่อ มาตรวจร่างกายที่ ร.พ. ภูมิพลฯ เมื่อ ๑๖ มีนาคม ๒๕๒๓ ปรากฏว่า คุณพ่อเป็นนี้่วในไต นายแพทย์ได้ให้การรักษาดังนี้ จนอาการไข้ ลดลงโดยลำดับ และได้ดูแลโดยใกล้ชิด เพื่อช่วยให้คุณพ้อมีกำลังร่างกาย แข็งแรงพอที่จะรับการผ่าตัดเอาเนื้องอกได้ คุณพ่อรักษาตัวอยู่ที่ ร.พ. ภูมิพลฯ นาน ๑๔ วัน ร่างกายแข็งแรงดีขึ้นโดยลำดับ นายแพทย์คาดว่า จะทำการ ผ่าตัดเนื้องอกได้ใน ๒-๓ วัน ข้างหน้า ในระยะนี้ คุณพ้อมีอารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสทุกทนายทุกคนที่ไปเยี่ยมได้เกือบเหมือนคนปกติ ไม่มีการเจ็บป่วย

วันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๒๓ คุณแม่ได้มาเยี่ยมคุณพ่อปรากฏว่า คุณพ่อกำลังดีใจมากเมื่อเห็นคุณแม่ ถึงกับกอดมือและร้องเรียกให้คุณแม่เข้าไปหา พร้อมกับถามว่า จะมารับท่านกลับบ้านใช้ไหม คำถามของคุณพ่อประโยคนั้น ทำให้คุณแม่บังเกิดความสงสารคุณพ่อเป็นอย่างยิ่ง และคิดว่า คุณพ่อคงคิดถึงบ้านมากด้วย คุณแม่เองก็คิดที่จะดูแลรักษาพยาบาลคุณพ่อโดยใกล้ชิด ท่านจึงเห็นสมควรย้ายคุณพ่อไปรักษาที่ ร.พ. เปาโลฯ ซึ่งอยู่ใกล้บ้าน และตัวท่านสามารถดูแลรักษาพยาบาลได้สะดวก เหตุนี้ท่านจึงขออนุญาตจากนายแพทย์ ร.พ. ภูมิพลฯ ย้ายคุณพ่อมารักษาที่ ร.พ. เปาโลฯ ตามความประสงค์ของท่าน

เมื่อมาอยู่ที่ ร.พ. เปาโล ฯ แล้ว รู้สึกว่า คุณพ่อผิดหวัง เพราะท่าน
คิดไว้ว่า ท่านจะไต่กลับบ้าน เมื่อท่านทราบว่า ต้องมาอยู่ ร.พ. เปาโล ฯ
สุขภาพของท่านกลับทรุดลงไปอีก คุณพ่อรักษาทันที ร.พ. เปาโล ฯ ได้
ประมาณ ๗ วัน นายแพทย์จึงได้ทำการเจาะหน้าท้อง เพื่อเปลี่ยนทางเดิน
บัสติลลาจากปกติเป็นต่อท่ออย่างให้บัสติลลาไหลลงถุงพลาสติก ทั้งนี้เพราะ
ไม่สามารถจะผ่าเอาเม็ดน้ำออกได้ เนื่องจากร่างกายของคุณพ่อไม่แข็งแรง
พอเสียแล้ว คุณพ่อรู้สึกผิดหวังและว่าความที่ท่านต้องบัสติลลาทางท่ออย่าง
อย่างไรก็ดี อาการบวดยของคุณพ่อดีขึ้นทมิไม่มิใช่ แต่อาการทั่วไปของร่างกาย
มิแต่ทรงกับทรุดลงทีละน้อย ๆ คุณพ่อพักฟื้นอยู่ ร.พ. เปาโล ฯ จนถึง ๑๒
เมษายน ๒๕๒๑ จึงกลับมามาอยู่บ้าน

ในการดูแลปรนนิบัติคุณพ่อนั้น พวกลูก ๆ และหลาน ๆ ได้ช่วยกัน
อย่างใกล้ชิด โดยผลัดเปลี่ยนเวรกัน แต่ที่อยู่ดูแลในเวลากลางคืนเป็นประจำ
กิม เพชรรัตน์ บุตรสาวกับ ทองทิพย์ บุตรสะใภ้ และ สมศักดิ์ บุตร
ชายคนเล็ก กับ ทองคำ บุตรสะใภ้ ส่วนลูกคนอื่น ๆ และลูกสะใภ้ก็มาช่วย
ดูแลคุณพ่อในเวลากลางวัน คุณพ่อบ้านเข้าใจในเจตนาอันดีของลูกและ
หลานทุกคน ท่านจึงพูดจาโยกเยบแจ่มใสกับทุกคนอยู่เสมอ อย่างไรก็ดี
ความหวังที่จะเห็นท่านหายป่วยเป็นปกติกลับเลือนลางลงไป สังเกตได้จาก
การที่ท่านต้องนอนพักผ่อนทั้งกลางวันและกลางคืนเป็นเวลายาวนานขึ้นโดย
ลำดับ จนไม่รับประทานอาหารตามเวลาปกติได้ ดังนั้น เมื่อท่านลมตามานมา
เมื่อใด ลูก ๆ ก็รีบจับอาหารให้ท่านรับประทาน ซึ่งท่านรับประทานน้อย
ลงเรื่อย ๆ ทุกครั้งที่ลูก ๆ จะบิ้ออาหารให้ท่าน ท่านจะโบกมือแสดงว่า
ไม่อยากรับประทาน บางครั้งบอกว่า อิ่มหรือยังไม่หิว แล้วคุณพ่อก็จะ
นอนหลับต่อไป

บางวันท่านตนเองนอนบน และบ่นว่า “หมูนอนยังไม่รู้ขี้เกียจทำงาน
เอาต้นอม” แล้วก็ส่งให้ เพชรรัตน์ กำชับคนทำสวนให้ทำดกท้อให้แข็งแรง
และสวมกับท้อได้พอดีจริง ๆ เพื่อบอกคนนาเคมเขาสวน แสดงว่า แม่วางกาย
สังขารของท่านทรุดลงถึงเพียงนี้แล้ว แต่จิตใจและสติของท่านยังคงอยู่ ลุกๆ
ถามท่านว่า เจ็บปวดหรือเมื่อยขบตรงไหนบ้าง คุณพ่อก็บอกว่า “ไม่เป็น
อะไรเลย” และท่านก็ยังยกมือยกเท้าได้ตลอดเวลา นับว่าแปลกแต่จริง ที่
คุณพ่อก็กำลังใจสูงมาก ท่านทรุดอดทนและต่อสู้ด้วยตัวท่านเองและด้วย
พลังใจที่สูงมากยากที่จะหาใครเสมอเหมือน

ก่อนที่คุณพ่อจะสนใจไปในเช้ามิดของวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๒๑
เวลาประมาณ ๐๖.๐๐ น. นน เพชรรัตน์ เล่าว่า ได้เดินไปตักคุณพ่อที่
เตียงนอนตามที่เคยปฏิบัติอยู่ทุกเช้า ปรากฏว่าคุณพ่อกำลังตื่นพอดีและมอง
ดูเพชรรัตน์เช่นเคยจน สึกครุหน่งท่านก็หลับตาลงอีก และพร้อมกันนั้น
ท่านก็เอียงหน้าไปข้างหมอน อาการเช่นนี้ของคุณพ่อ ทำให้เพชรรัตน์ทราบ
โดยสัญชาตญาณทันทีว่า คุณพ่อได้จากทุกคนไปเสียแล้ว จึงได้ปลุกคุณแม่
และคนอื่นๆ ในบ้านมาควาระสุดท้ายของท่าน นับว่ายังมีโอกาสที่
เพชรรัตน์ได้รู้เห็นเหตุการณ์ขณะที่คุณพ่อจากไปด้วยอาการสงบ

ทุกคนทราบว่า ความตายเป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ และทุกคนก็ได้
เตรียมตัวเตรียมใจพร้อมแล้วว่า วันหนึ่งเราจะต้องพบความจริงที่หลีกเลี่ยง
ไม่ได้ของคุณพ่อ แต่เมื่อเหตุการณ์เกิดขึ้นจริง ทุกคนไม่สามารถหักห้าม
ความโทมมันส์ไว้ได้ ทุกคนต้องหลั่งน้ำตาไม่มากก็น้อยตามแต่ความเข้มแข็ง
ของจิตใจ สติเท่านั้นที่ทำให้ลูกหลานหักห้ามใจลงได้ แต่เมื่อนึกถึงคุณพ่อ
ขึ้นมาทีไร ลุกเป็นตองหลั่งน้ำตาทุกครั้งไป แต่ทว่าไม่อยากให้ใครเห็น

คุณพ่อจากไปแล้วอย่างไม่มีวันกลับ หลับไม่มีวันตื่น คงเหลือไว้แต่
 คุณงามความดีอย่างเดิวนั่นแหละที่เป็นอนุสรณ์ให้เห็นแก่ผู้อยู่ข้างหลัง คุณ
 พ่อเป็นพ่อที่ทศพรอมควยประการทั้งปวง หาพ่ออย่างไหนไม่ได้อีกแล้ว
 ลูกทุกคนจึงขออธิษฐานจิตขอเกิดเป็นลูกคุณพ่อทุกชาติไป คุณพ่อเป็นคนดี
 จริงของทุกคนที่คบหาสมาคมกับท่าน มีแต่คนบ่นเสียตายที่ท่านต้องมาจากไป
 แม้ไม่ใช่ญาติ เขาเหล่านั้นก็ยังหลงนำตาให้ลูกเห็น ด้วยกุศลผลบุญแห่ง
 คุณงามความดีของคุณพ่อที่ได้ประพฤติ ปฏิบัติและสร้างสมไว้อย่างมากมาย
 ในขณะมีชีวิตอยู่ โดยท่านเป็นพุทธศาสนิกชนที่ศรัทธาธรรมปฏิบัติเป็นหลัก
 ในการครองชีวิตอย่างมั่นคง และด้วยอำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยกับกุศล
 ผลบุญทั้งหลายที่ลูกทุกคนได้สร้างสมไว้ ขออุทิศให้เป็นปัจจัยจตุรบาลันศาลให้
 ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของคุณพ่อ จงประสพแต่อิฏฐคุณมณูญผลตามควร
 แก่คติวิสัยในสัมปรายภพนั้นเทอญ

จากลูก ๆ ของคุณพ่อ

คุณแม่หนาหนักเพียง	พสุธา
คุณเบ็ตรจจอา—	ภาศกวาง
คุณพวงศิขรา	เมธมาศ
คุณพระอาจารย์อ่าง	อาจสุสาคร

“โลกนิติ”

พ่อของลูก

ยามเย็นค่ำ	เคยพูดจ้อ	กันพ่อลูก
เคยปรับทุกข์	ลูกพ่อ	ขอขนม
พ่อของลูก	ปลุกฝั่ง	หวังชื่นชม
เป็นพระพรหม	ของลูก	ทุกเวลา
เมื่อลูกสุข	พ่อของลูก	พลอยสุขด้วย
คราลูกป่วย	ช่วยลูก	ทุกข์หนักหนา
ลูกได้ดี	พ่อนี้	เปรมปรีดา
ขอวันทา	พ่อของลูก	ทุกวันเอ๋ย.

ความหวังของพ่อ

อันพ่อนั้น	ท่านหวัง	จะฝั่งปลูก
ให้พวกลูก	มีโชค	โลกสรรเสริญ
ถ้าลูกดี	มีจิต	คิดดำเนิน
คนจะเยอ	ซื่อฟัง	ทั่วกรุงไกร

รักลูก

ถ้าไว้รัก	จักต้อง	ประคองผูก
ถ้ารักลูก	ถูกวิถี	ต้องดีค่า
หากพ่อแม่	พะนอนลูก	ถูกเวลา
ลูกจะพา	วงศ์ตระกูล	จำบุญเจริญ

ความหวังของพ่อแม่

เมื่อแก่เฒ่า	หมายเจ้า	ช่วยรับใช้
เมื่อยามไข้	หมายเจ้า	เฝ้ารักษา
เมื่อยามถึง	วันตาย	วายชีวา
หวังลูกช่วย	บิดตา	เมือสิ้นใจ

ด

พ่อแม่ดี	เป็นศรี	มงคลส่ง
จำเรณูวงศ์	วาสนา	มหาศาล
เมื่อลูกดี	ก็เป็นศรี	แก่งศ์वार
ก่อรากฐาน	มั่นคง	ดำรงพันธุ์

“ธรรมสาธก”

คำนำ

เนื่องในการพระราชทานเพลิงศพ พันเอก หลวงบำรุงรสรังษ์ปยาศ (ฟุ้ง บัณฑิตบุตร) บิดาของข้าพเจ้า คุณแม่ฉวีลณี บัณฑิตบุตร ได้มอบหมายให้ข้าพเจ้าเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการแทนท่านโดยตลอด ข้าพเจ้าจึงได้ปรึกษาหารือกับคุณแม่และน้อง ๆ ถึงเรื่องการจัดทำหนังสือแจกเพื่อเป็นอนุสรณ์ และเป็นธรรมเนียมบรรณาการ สอนองพระคุณแต่ท่านผู้เมตตาที่เคารพนับถือ และญาติมิตรที่ได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่ามาในการพระราชทานเพลิงศพบิดาของข้าพเจ้าในวันนี้

ข้าพเจ้าได้รับหนังสือคู่มือประเพณีไทยของกองทัพอากาศ ซึ่งพิมพ์โดยเสด็จพระราชกุศลในงานผ้าพระกฐินพระราชทาน ณ วัดเขมาภิรตาราม นนทบุรี และผ้ากฐินสามัคคี ทหารอากาศ วัดดอนเมือง พ.ศ. ๒๕๒๐ ไว้เล่มหนึ่ง เมื่ออ่านและพิจารณาแล้วเห็นว่าจะเป็นประโยชน์มากแก่บรรดาพุทธศาสนิกชนชาวไทย ซึ่งต้องทำพิธีหรือจัดงานต่าง ๆ แบบไทย ๆ โดยเฉพาะจะต้องเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนาอยู่ด้วยเสมอ ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าหนังสือฉบับนี้สมควรที่จะแจกแก่พระภิกษุและศรัทธาชนในบัดนี้เป็นอย่างยิ่งประการหนึ่ง และเพื่อระลึกถึงจรรยาวัตรของคุณพ่อซึ่งเป็นพุทธศาสนิกชนด้วยความเชิดชออย่างมั่นคงมาตลอดชีวิตของท่าน ข้าพเจ้าจึงตกลงใจและได้ติดต่อขออนุญาตพิมพ์หนังสือจากกองทัพอากาศ ข้าพเจ้าจึงขอกราบขอบพระคุณท่านผู้กรุณาดำเนินการและผู้อนุมัติให้ข้าพเจ้าดำเนินการได้ไว้ ณ
ทนต์วย

หนังสือคู่มือประเพณีไทยที่ข้าพเจ้าพิมพ์แจกเป็นอนุสรณ์ และแสดงความกตัญญูแก่เขตที่ตบตาครั้งนี้ ข้าพเจ้าขอมอบแด่ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพรักและหวังว่า ความดีของคู่มือประเพณีไทยเล่มนี้ คงจะเป็นกุศลอันนำมาให้ทุกท่านที่ได้อ่านแล้วนำไปปฏิบัติให้ถูกต้องโดยทั่วกัน เพื่อเผยแพร่ประเพณีไทย และวัฒนธรรมไทยให้ก้าวไกลและกว้างขวางออกไป ขอให้ผลแห่งกุศลกรรมครั้งนี้ จงดำริ่เป็นปัจจัยอันวยสวัสดิสวัสดีให้แก่บาบ้เกิดเกล้าของข้าพเจ้าตามควรแก่คติวิสัยในสัมปราชญ์ด้วยเทอญ.

พลอากาศโท *Syambhoo*

(ประคอง ปิ่นทะเลบุตร)

พ่อตายคือฉัตรกัน	หายหัก
แม่ดับศจรถจักร	จากด้วย
ลูกตายบ่วายรัก	แรงรำ
เมียมั่งตายวายม้วย	มัตกลมุ่แดนไทร

“โลกนิติ”

คำอธิษฐานของลูก

ผมได้ทราบว่าคุณพ่อป่วยไปรักษาตัวที่ รพ. ภูมิพลฯ เมื่อ ๑๖ มี.ค. ๒๕
จึงได้ไปเยี่ยมและรับปากกับน้องว่าจะไปเฝ้าคุณพ่อใน ๑๗ มี.ค. ๒๕ ในวันนี้
ขณะที่ผมกำลังรับประทานอาหารกลางวัน ก็ได้รับโทรศัพท์จากน้องสมศักดิ์
ว่าคุณพ่อป่วยมาก จึงรีบไปถึงเห็นคุณพ่อนอนกระสับกระส่าย วันนั้นเป็น
วันเสาร์ มีพยาบาลประจำตึกเพียง ๒ คน ผมได้เรียกพยาบาลมาวัดปรอท
ความร้อณจนถึง ๓๗.๘ องศา พยาบาลบอกให้ใช้ผ้าชุบน้ำเย็นเช็ดตัวให้ท่าน
บ่อยๆ ตอนนั้นผม สมศักดิ์ และจำทลานชายอยู่ จึงช่วยกันเช็ดตัวให้ท่าน
จนความร้อณลดลงเหลือ ๓๗.๓ องศา ท่านหายกระสับกระส่าย แต่บัสสาวะ
และอุจจาระออกมาโดยไม่รู้สึกรู้ชา เราช่วยกันทำความสะอาดเปลี่ยนผ้าปู
ที่นอนให้ท่าน เนื่องจากเราไม่เคยปรนนิบัติผู้ใหญ่มาก่อน ไม่รู้วิธีการเปลี่ยน
ผ้า ทำให้เราออกกำลังมาก โดยช่วยกันอุ้มท่านแล้วเปลี่ยนผ้า เล่นเอาผม
ปวดเอว พอค่ำเหลือผมอยู่คนเดียวเช็ดตัวและทำความสะอาดให้ท่าน ผมเริ่ม
รู้สึกตัวว่าจะเป็นไร จึงติดต่อพยาบาลประจำตึกให้หาพยาบาลพิเศษอีก
คนหนึ่ง ได้พยาบาลมาเฝ้าพิเศษเมื่อ ๑๑.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. ก่อนพยาบาลพิเศษ
จะมา ผมกับพยาบาลประจำตึกต้องช่วยกันทำความสะอาด เปลี่ยนผ้าปูที่นอน
หลายครั้ง ขณะที่ผมเฝ้าพยาบาลท่านอยู่นั้น ผมระลึกถึงพระคุณของท่าน
อย่างสุดซึ้ง จึงตั้งจิตอธิษฐานว่าจะอุปสมบททดแทนพระคุณท่านเมื่อท่าน
หายป่วยแล้ว ต่อมาคุณพ่อได้ย้ายมารักษาตัวที่ รพ. เปาโลฯ ตั้งแต่วันที่ ๒๕

ม.ค. ๒๑ ถึง ๑๒ เม.ย. ๒๑ จึงกลับไปพักรักษาตัวที่บ้าน แต่คุณพ่อมีแต่
ทรงกับทรุด เนื่องจากรับประทานอาหารได้น้อย พวกลูก ๆ ช่วยกันดูแล
มาตลอด เรื่องอาหารตกเป็นหน้าที่ของเพชรรัตน์ ลูกสาวคนเดียว แต่ก็มี
คุณทองทิพย์บุตรสะใภ้ช่วยส่งอาหารเข้าให้บ้าง ผมไปเกือบทุกวัน ของหวาน
ที่คุณพ่อชอบคือข้าวเม่าทอดที่ผมนำไป ในระหว่างนี้พระทิวศุภราชรัทธา
ธรรม (เสาคิน) ได้มาขอร้องไห้ผมร่วมเป็นรองประธานกรรมการทอดผ้าป่า
สามัคคีร่วมกับกรมสารบรรณทหาร โดยกำหนดจะทอดผ้าป่าใน ๑๐ พ.ค. ๒๑
๑๓๓๐ เมื่อ ๘ พ.ค. ๒๑ หลังจากผมได้รวบรวมเงินที่จะทอดผ้าป่าฝากธนาคาร
แล้ว ผมได้ไปเยี่ยมคุณพ่อ เห็นว่านอนคุณพ่อไม่ทานอาหาร ชงโอดวิดิให้ดู
ก็คิดไม่ขึ้น ต้องบ่น ผมเห็นแล้วก็นึกในใจว่าคุณพ่อคงอยู่ต่อไปได้อีกไม่กี่วัน
รุ่งขึ้น ๘ พ.ค. ๒๑ ผมต้องทำงานให้วัดตั้งแต่ ๐๘.๐๐ - ๒๔.๐๐ น. ไม่มีเวลา
ไปเยี่ยมคุณพ่อ ครั้น ๑๐ พ.ค. ๒๑ เวลา ๐๖.๐๐ น. เศษ นิ่งแจ้งว่าคุณพ่อใกล้
จะสิ้นใจแล้วให้รีบไปดูใจ ผมจึงจัดแจงมอบเงินและบัญชีเงินผ้าป่าที่เก็บได้
เมื่อ ๘ พ.ค. ๒๑ ให้กรรมการคนอื่นนำไปวัด ขณะนั้นได้รับแจ้งจากน้องว่า
คุณพ่อสิ้นใจไปแล้วด้วยความสงบต่อหน้าสมถวิลและเพชรรัตน์ ผมไปถึงบ้าน
กราบศพคุณพ่อแล้ว ก็เอาใบมรณบัตรและทะเบียนสำมะโนครัวไปถ่าย
เอกสาร เพื่อแจ้งให้บรรดาผู้ที่เคยเป็นผู้บังคับบัญชา เพื่อนและผู้ใต้บังคับ
บัญชาทราบ แล้วผมได้กลับมาช่วยทอดผ้าป่าสามัคคีวัด และกรวดน้ำแผ่
กุศลให้แก่คุณพ่อแต่ผู้เดียว เสร็จแล้วผมไปที่บ้าน ซึ่งทางบ้านก็เตรียมที่จะ
นำศพท่านไปทอดปากน้ำเพือดายนาศพ และรับพระราชทานอาบนาศพ

มีท่านผู้ใหญ่มากมายที่อาศัยอยู่ประมาณ ๑๗.๐๐ น. เจ้าหน้าที่สำนัก
พระราชวังได้อัญเชิญนำอาบศพพระราชทานไปอาบศพคุณพ่อ

วันที่คุณพ่อถึงแก่กรรม ฝนตกมากและมีพายุพัดแรง ระหว่างสวด
พระอภิธรรม ๗ คืน ตั้งแต่ ๑๐-๑๖ พ.ค. ๒๑ ฝนตกทุกคืน ๑๖ พ.ค. ๒๑
ทำบุญ ๗ วันทั่ววัด และเก็บศพหลังจากสวดพระอภิธรรมเสร็จ

ต่อมา ๕ มิ.ย. ๒๑ ผมได้อุปสมบทที่วัดประชาศรัทธาธรรม ได้
ไปเทศนาโปรดโยมมารดา เมื่อ ๒๒ มิ.ย. ๒๑ และได้ไปร่วมงานทำบุญ
๕๐ วันศพคุณโยมพ่อ ในขณะที่เป็นพระภิกษุด้วย

ขอส่วนกุศลผลบุญที่ลูกได้กระทำครั้งนั้นจงสำเร็จแก่คุณพ่อ ขอให้
ดวงวิญญาณของคุณพ่อจงไปสู่สุคติในสัมปรายภพ สมดังเจตนาของลูก
จงทุกประการ

จากลูก

พ.อ. สุชาติ บัณฑิตบุตร

พฤษภกาสร

อীগุญชรอันปลดปลง

โททนต์เส่งคง

สำคัญหมายในกายมี

นรชาติที่วางวาย

มลายสิ้นทั้งอินทรีย์

สถิตทั่วแต่ชั่วดี

ประดับไว้ในโลกา

บทนำ

หนังสือคู่มือประเพณีไทยที่รวบรวม และเรียบเรียงขึ้น
ได้พยายามทำให้สั้น เข้าใจง่ายสะดวกแก่ผู้ใช้ และเลือกเฉพาะที่เห็น
ว่าใช้กันมาก

มีประเด็นสำคัญ ที่จะเรียนท่านผู้อ่านคือ คู่มือประเพณีเล่มนี้
จัดอยู่ในทางสายกลาง คือ พอปฏิบัติกันได้ยึดหยุ่นได้ ไม่วางกฎ-
เกณฑ์อย่างค้ำฉะบางเล่มที่ปฏิบัติในบางท้องถิ่นได้วางไว้ อีกประการ
หนึ่ง คือ ถือเอาที่ปฏิบัติกันอยู่ทั่วไปที่ใช้กันอยู่ในภาคกลางของ
ไทยเป็นหลัก เพราะเรื่องของพิธีกรรมไม่ว่าทางศาสนาหรือประเพณีใน
แต่ละภาคท้องถิ่น ย่อมมีแนวปฏิบัติต่างกันไปบ้าง การทำหนังสือ
คู่มือประเพณีไทยเล่มนี้ มุ่งให้ปฏิบัติได้ในทุกท้องถิ่น สารของ
แต่ละพิธีในหนังสือเล่มนี้ ควรจะถือเป็นแนวปฏิบัติได้ทั่วไปในทุก
ท้องถิ่น

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะยังประโยชน์แก่ผู้สนใจบ้าง
พอสมควร.

กองอนุศาสนาจารย์

กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ

สารบัญ

หน้า

๑. มงคลสมรส	๑
๒. ตัวอย่างคำกล่าวในงาน	๑๓
๓. คำให้โอวาทแก่คู่บ่าวสาว	๑๕
๔. การเรียงหมอนส่งตัว	๑๖
๕. การศพ	๑๘
๖. การบำเพ็ญกุศล ๗ วัน (สัปดาห์)	๒๓
๗. บำเพ็ญกุศล ๕๐ วัน (ขุณฺโณสมวาร)	๒๓
๘. การบำเพ็ญกุศล ๑๐๐ วัน (ศตมวาร)	๒๓
๙. การนิมนต์พระ	๕๓
๑๐. จัดโต๊ะหมู่บูชา	๕๖
๑๑. อาสน์สงฆ์	๕๗
๑๒. ธรรมาสน์เทศน์	๖๑
๑๓. การเลียงพระ	๖๖
๑๔. ถวายไทยธรรม	๖๗
๑๕. ทรวจนา	๗๐
๑๖. ทำขวัญนาค	๗๑
๑๗. บรรพชาอุปสมบท	๗๔

๑๘. ทอดกฐิน	๘๒
๑๙. ทอดผ้าป่า	๘๒
๒๐. วันสงกรานต์	๘๗
๒๑. สารทไทย	๘๘
๒๒. ถวายสังฆทาน	๑๐๑
๒๓. มามบูชา	๑๐๔
๒๔. วันวิสาขบูชา	๑๐๕
๒๕. อาสาฬหบูชา	๑๐๖
๒๖. ทำบุญขึ้นบ้านใหม่	๑๐๘
๒๗. ทำบุญวันเกิด	๑๑๐
๒๘. ทำบุญอายุ ๖๐ ปี	๑๑๒
๒๙. การยกเสาเอกเสาโท	๑๑๖
๓๐. การยกบ้าย	๑๑๘
๓๑. วางศิลาฤกษ์	๑๒๐
๓๒. การตั้งชื่อ	๑๒๑
๓๓. โคนหมไฟ	๑๒๗

มงคลสูตร

๑. การสว่ขอ
๒. การหมั้น
๓. การแต่งงาน

๑. การสว่ขอ

การสว่ขอคือการไปพูดจาขอหญิงในปกครองของคนอื่นเพื่อสมรส มีลำดับดังนี้ :-

- ๑.๑ ไปเจรจาดตกลงกันเป็นภายในเสียก่อน
- ๑.๒ ไปสว่ขอตามฤกษ์
- ๑.๓ จัดผู้ใหญ่ (เจ้าแก่) ไปสว่ขอ

๒. การหมั้น

การหมั้นคือพิธีมอบสิ่งของให้แก่ฝ่ายหญิง ซึ่งตกลงกันว่าจะแต่งงานด้วย การหมั้นจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุ ๑๗ ปีบริบูรณ์แล้ว ของหมั้นเป็นทรัพย์สินที่ฝ่ายชายให้ไว้แก่ฝ่ายหญิง และประกันว่าจะสมรสกับหญิงนั้น ของหมั้นให้ตกเป็นสิทธิแก่หญิงเมื่อได้ทำการสมรสแล้ว เมื่อมีการหมั้นแล้ว ฝ่ายใดผิดสัญญาหมั้น อีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเรียกค่าทดแทน ในกรณีหมั้นของหมั้น ถ้าฝ่ายชายผิดสัญญาหมั้นให้ของหมั้นตกเป็นสิทธิแก่หญิง ถ้าหญิงผิดสัญญาให้ฝ่ายหญิงคืนของหมั้นแก่ฝ่ายชาย

๒.๑ ผู้ร่วมพิธี

- ๒.๑.๑ เจ้าแก่ฝ่ายชายและญาติ
- ๒.๑.๒ ผู้ยกขันหมากเอก
- ๒.๑.๓ คนยกขันดินสอด
- ๒.๑.๔ คนยกของอื่น ๆ
- ๒.๑.๕ เจ้าแก่ฝ่ายหญิงและญาติ

๒.๒ สิ่งของที่ใช้ในการหมั้น

- ๒.๒.๑ ขันหมากหมั้น ๒ ขัน
- ๒.๒.๒ ขันของหมั้น ๑ ขัน
- ๒.๒.๓ ขนมตามจำนวนที่ตกลงการ

ขันหมากหมั้น ๒ ขันนั้น ขันหนึ่งบรรจุพลู ๘ เรียง เรียงละ ๘ ใบ
 ขันดัดกันให้เสมอเท่ากัน ทากันใบพลู ๘ เรียงนั้นด้วยขาคแดง แล้ววาง
 ลงรอบขัน หันเอาปลายใบพลูขึ้นปากขัน หมากดัดให้ผลติดกันเป็นคู่ ๆ ๘ คู่
 ทากันที่ติดด้วยขาคแดง ขันหมากอีกขันหนึ่งบรรจุขนมจีน ๘ จับ ห่อหมก
 ๘ ห่อ

ขันของหมั้น สำหรับบรรจุของมีดังนี้ ยอดรัก ยอดใบเงิน ทอง
 อย่างละ ๓ ยอด ข้าวเปลือก ๑ ถุง งาคำ ๑ ถุง ดอกบานไม่รู้โรย ดอก
 ดาวเรือง อย่างละ ๗ ดอก

๒.๓ คำกล่าวหมั้น

๒.๓.๑ เจ้าแก่ฝ่ายชาย "วันนี้เป็นวันฤกษ์งามยามดีจะมาขอหมั้น

น.ส.....บุตร.....ให้แก่.....บุตร....."

๒.๓.๒ ถ้าแก่ฝ่ายหญิง "ครับ (หรือเจ้าคะ) ขอขอบคุณที่ท่านให้เกียรติมาขอหมั้น น.ส. บุตร ให้แก่ บุตร ผม (หรือคุณ) มีความยินดีขอรับด้วยความเต็มใจ"

๒.๓.๓ ทั้งสองฝ่ายตรวจดูของหมั้นแล้วไปรวิวัดถุงมงคลลงบนของหมั้นพร้อมทั้งให้ศีลให้พร

๒.๓.๔ มอบของหมั้นให้แก่ฝ่ายหญิง ปัจจุบันนิยมให้ฝ่ายชายที่เป็นคู่หมั้นเป็นผู้มอบ

๒.๓.๕ ฝ่ายเจ้าสาวเลี้ยงอาหารและมอบของขวัญแก่ฝ่ายชายตามความเหมาะสม

๒.๓.๖ ทั้ง ๒ ฝ่าย ปรึกษากันถึงเรื่องการแต่งงานกำหนดวันสถานที่งบประมาณในการใช้จ่าย เป็นต้น

๒.๔ ลำดับพิธี

๒.๔.๑. ถ้าแก่ฝ่ายชายและญาติพร้อมด้วยผู้ยกขันหมากพร้อมก่อนถูกเชิญให้ไปถึงบ้านฝ่ายเจ้าสาวตามกำหนดไว้

๒.๔.๒ พักขันหมากก่อนชนบ้าน

๒.๔.๓ ฝ่ายเจ้าสาวจัดคนเชิญขบวนขันหมากชนบ้าน

๒.๔.๔ ฝ่ายเจ้าสาวรับขันหมากไปวางไว้ที่กำหนด

๒.๔.๕ ทั้งสองฝ่ายนั่งล้อมขันหมาก

๒.๔.๖ ถ้าแก่ฝ่ายชายกล่าวคำขอหมั้น

๒.๔.๗ ถ้าแก่ฝ่ายหญิงกล่าวตอบ

๒.๔.๘ เปิดตรวจของหมั้นมอบของหมั้น

๒.๔.๙ เลี้ยงอาหารมอบของขวัญ

เสร็จพิธี

๓. การแต่งงาน

การแต่งงาน หรืองานมงคลสมรส เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่จะให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวอยู่กันเป็นสามีภรรยา และจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุ ๑๗ ปีบริบูรณ์แล้ว แต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นก็ได้ มีขั้นตอนดังนี้—

๑. พิธีสงฆ์
๒. การเลื่อนขันหมาก
๓. การหลั่งน้ำสังข์
๔. การเรียงหมอน ส่งตัว

๓.๑ พิธีสงฆ์

การแต่งงานตามประเพณีไทย มีการนิมนต์พระภิกษุสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์และทำบุญตักบาตรก่อนพิธีแต่งงาน นิยมนิมนต์พระ ๘ รูป หรือ ๑๐ รูป พร้อมทั้งจัดเตรียมเครื่องใช้ในพิธีสงฆ์

- จัดของใช้สำหรับพระสงฆ์
- จัดสถานที่
- จัดทำมงคลแฝด (ให้พระทำหรือชราวาสที่มความรู้อำนาจ)
- เครื่องเงิน
- ของตักบาตรสำหรับบ่าวสาว

๓.๑.๒ ผู้เข้าร่วมพิธี

- ญาติทั้งสองฝ่าย เจ้าบ่าวเจ้าสาว พิธีกร

๓.๑.๓ ลำดับพิธี

๓.๑.๓.๑ พระสงฆ์ประจำที่เรียบร้อยแล้ว

๓.๑.๓.๒ คู่บ่าวสาวช่วยกันจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย

๓.๑.๓.๓ กราบพระพุทธรูป ๓ ครั้ง พระสงฆ์ ๓ ครั้ง

๓.๑.๓.๔ พิธีกรอาราธนาศีล

๓.๑.๓.๕ รับประทาน

๓.๑.๓.๖ พิธีกรอาราธนาพระปริต

๓.๑.๓.๗ เมื่อพระสงฆ์จะเริ่มตบมณฑป (อเสวนา) คู่บ่าวสาวจุดเทียนนามนต์แล้วประเคน

๓.๑.๓.๘ เมื่อถึงบทพาหุงฯ คู่บ่าวสาวกราบพระ ๓ ครั้ง แล้วลุกออกไปตักบาตร

๓.๑.๓.๙ บ่าวสาวช่วยกันถวายภัตตาหารเมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์จบ

๓.๑.๓.๑๐ บ่าวสาวถวายเครื่องไทยธรรม

๓.๑.๓.๑๑ พระสงฆ์อนุโมทนา

๓.๑.๓.๑๒ คู่บ่าวสาวกวาดหน้า

๓.๑.๓.๑๓ เจ้าบ่าวเจ้าสาวรับน้ำพระพุทธมนต์

๓.๑.๓.๑๔ พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถาขณะประพรมน้ำพระพุทธมนต์

๓.๑.๓.๑๕ รับน้ำพระพุทธมนต์จากพระสงฆ์ เสร็จแล้ว กราบ

พระสงฆ์ ๓ ครั้ง

เสร็จพิธี

๓.๒ การเลื่อนชั้นหมาก

การเลื่อนชั้นหมาก คือการนำขบวนชั้นหมากที่เตรียมพร้อมไว้แล้ว ไปยังบ้านเจ้าสาว

๓.๒.๑ ผู้ร่วมพิธี

- ๓.๒.๑.๑ นายชั้นหมากพร้อมทั้งญาติ
- ๓.๒.๑.๒ คนยกชั้นหมากเอก
- ๓.๒.๑.๓ คนยกชั้นสิ้นสอ
- ๓.๒.๑.๔ คนยกของอื่น ๆ

๓.๒.๒ ของใช้ในพิธี

- ๓.๒.๒.๑ ชั้นหมากเอก ๔ ชั้น
- ๓.๒.๒.๒ ชั้นสิ้นสอ ๓ ชั้น
- ๓.๒.๒.๓ ผ้าไหว้ผี (ผ้าขาวตามจำนวนที่กำหนด)
- ๓.๒.๒.๔ ผ้าไหว้ บิดา มารดา หรือญาติผู้ใหญ่
- ๓.๒.๒.๕ ธอช ๓ คู่ (ข้างหนึ่ง ๒ ต้น อีกข้างหนึ่ง ๓ ต้น)
- ๓.๒.๒.๖ เหล้า ๒ ขวด (ใส่ชั้นละขวด)
- ๓.๒.๒.๗ มะพร้าวอ่อน ๓ คู่ (๒ ถาด)
- ๓.๒.๒.๘ ก้อยย่นาวัว ๓ คู่ (๒ ถาด)
- ๓.๒.๒.๙ ขาหมู ๓ คู่ (๒ ถาด)
- ๓.๒.๒.๑๐ หมี่ ๓ คู่ (๒ ถาด)
- ๓.๒.๒.๑๑ ขนมอื่น ๆ อีกหลาย ๆ คู่ตามที่กำหนด
- ๓.๒.๒.๑๒ ธงแดงเล็ก ๆ (ร้อยหนึ่งธง) สำหรับปักตามถาด
- ๓.๒.๒.๑๓ วัตถุมงคล

หมายเหตุ ชั้นหมากเอกบรรจุหมากพลู ๒ ชั้น บรรจุห่อหมกและ
ขนมจีน ๒ ชั้น เหมือนกับหมักในชั้นหมากหม่นทุกประการ ส่วนชั้นดินสอดนั้น
บรรจุดินสอดพร้อมทั้งวัตถุมงคลห่อด้วยกระดาษสีแดง หรือทำเป็นถุงเล็ก ๆ

๓.๒.๓ ลำดับพิธี

๓.๒.๓.๑ ก่อนได้ฤกษ์ฝ่ายเจ้าบ่าวพร้อมเจ้าแม่หรือนายชั้นหมาก
นำขบวนชั้นหมากไปบ้านเจ้าสาวแล้วพักรอ

๓.๒.๓.๒ นายชั้นหมากฝ่ายเจ้าบ่าวขึ้นไปบอกฤกษ์

๓.๒.๓.๓ ฝ่ายเจ้าสาวให้คนถือพานหมากพลูลงมาเชิญ (มักนิยม
ใช้เด็กผู้หญิงมีผู้ใหญ่กำกับ)

๓.๒.๓.๔ นายชั้นหมากนำขบวนชั้นหมากโดยจัดขบวนดังนี้:-

- คนนำอ้อย ๒ คน
- ชั้นหมากเอก
- ชั้นดินสอด
- เหล้า
- ผ้าไหว้
- มะพร้าวอ่อน
- กัด้วย
- หมู
- หมู
- ขนม

เมื่อนำขบวนตามคำเชิญ ผู้ถืออ้อยนำอ้อยไปพิงที่ประตูบ้าน ส่วนของ
ในขบวนชั้นหมากอื่น ๆ จะมีคนรับโดยลำดับผู้รับชั้นหมากเอกต้องจัดสุภาพ

สตรี ๒ ท่านเป็นผู้รับ เมื่อรับแล้วให้ไปวางตรงหน้าของญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย
 ซึ่งนั่งรออยู่ ผู้รับผ้าไหว้ นำผ้าไหว้วางร่วมกับขันหมาก ส่วนนอกนั้นผู้รับนำ
 ไปวางไว้เป็น ๒ แถว เป็นคู่ ๆ กัน ต่อจากต้นอ้อย นายขันหมากฝ่ายหญิง
 นำธูปปักในถาดสังข์ของทวงไว้นั้น หลังจากนั้นญาติทั้งสองฝ่ายจะตรวจรับ
 การตรวจรับก็คือเปิดขันหมากออกแล้วทำพิธีโปรยวัดดวงคล นายขันหมาก
 ฝ่ายชายพรมนามนตลงบนสังข์ของซึ่งตั้งไว้ทั้ง ๒ แถว โดยเดินในระหว่างกลาง
 การพรมให้พรมเข้า ฝ่ายเจ้าสาวให้พรมออก โดยว่า บท สักเค และ
 ภวตสัพ ในใจเสร็จแล้วนำถาดมา ๒ ใบ เก็บของทุกอย่างที่นำมา เพื่อ
 จะนำไปเช่นผี เสร็จแล้วนำขนมที่เหลือเงินอ้อยไปแบ่งกันฝ่ายละครึ่ง (หรือ
 แล้วแต่จะตกลงกัน)

พิธีไหว้

เมื่อขบวนขันหมากเรียบร้อยแล้ว เจ้าบ่าวและเพื่อนจึงตามขันไป
 ในช่วงนมการกนประตทอง นาก และเงิน เพื่อนเจ้าบ่าวทหน้าตองให้
 รางวัดแต่ละประตเมือมานไปหยดพักชั่วคราวแล้ว นายขันหมากฝ่ายหญิงพา
 เจ้าบ่าวและเจ้าสาวไปไหว้ผีแล้ว จึงให้ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงหรือทั้งสองฝ่าย

พิธีไหว้ในสังข์ของดังนี้ :-

- ของเก็บจากขันหมาก ๒ ถาด
- เกลา ๒ ขวด (ที่แห้ว)
- เครื่องบูชา (รูปเทียนอย่างละ ๒ ชุด คือรูป ๒ ดอก เทียน ๒ เล่ม
 มถวยรินเหล้า รินนารอนนาชา)
- ผ้าขาวไหว้ผี
- ตำรับกับข้าว ๑ ชุด
- ของทรวมจากขันหมากเอก (เงินของมีค่า)

พิธีไหว้ญาติผู้ใหญ่ใช้สิ่งของดังนี้ :-

- หมอน ๑ คู่
- เทียนแพ
- ส้มตขอมือบไหว้
- เสือผาทจะมอบให้บิดามารดาตามสมควร

๓.๓ การหลั่งน้ำสังข์มลาตบพิธีดังนี้ :-

- ก่อนถึงเวลาฤกษ์หลั่งน้ำพระพุทฺธมนต์เล็กน้อย
- เจ้าบ่าวเจ้าสาวจตุบเทียบนบชาพระรัตนตรัย แล้วกราบพระ
- เจ้าบ่าวเจ้าสาวไปนั่งบนตงรตนำสังข์ (หญิงซ้ายชายขวา)
- เพื่อนเจ้าบ่าวเจ้าสาวเข้าประจำที่ด้านหลังของเจ้าบ่าวเจ้าสาว
- พิธีกรเตรียมเชิญวัตถุมงคลให้ประธานและผู้รับเชิญ
- เจ้าภาพเชิญผู้เป็นประธานประกอบพิธี
- พิธีกรเชิญพวงมาลัย ประธานสวมพวงมาลัย
- พิธีกรเชิญมงคดแฝด ประธานสวมมงคด
- พิธีกรเชิญแบ่งเจิม ประธานเจิมหน้าผากคู่บ่าวสาว
- พิธีกรเชิญนำสังข์ ประธานหลั่งน้ำสังข์
- แขกทได้รับเชิญหลั่งน้ำสังข์ ททยอยหลั่งน้ำสังข์จนหมด
- เจ้าภาพเชิญผู้ทเคารพอดตมงคล แล้วจับมือเจ้าบ่าวเจ้าสาวดูกัน
จากตง
- เจ้าบ่าวเจ้าสาวกราบพระ เสร็จแล้วจึงไปกราบขอพระคุณท่าน
ประธาน และแขกผู้ใหญ่ตามสมควร
เสร็จพิธีหลั่งน้ำสังข์

พิธีเลี้ยง

- เชิญแขกรับประทานอาหาร และเครื่องดื่ม
- เจ้าภาพจัดเจ้าหน้าที่นำสมุดถวายพรให้แขกเขียนคำถวายพร
- เจ้าบ่าวเจ้าสาวแจกซองชำร่วยแขกผู้ได้รับเชิญ
- ได้เวลาอันสมควร โฆษกเชิญแขกผู้เป็นผู้นำในงาน กล่าวเชิญชวนดื่มถวายพระพร
- โฆษกเชิญผู้แทนแขกทั้งหมด กล่าวถวายพรและให้โอวาท
- โฆษกเชิญเจ้าภาพฝ่ายหญิง กล่าวขอบคุณขอโทษข้อบกพร่องผู้ที่มาในงาน และกล่าวต้อนรับเจ้าบ่าวไว้ในเครือญาติ และมอบหมายเจ้าสาวไว้เป็นแม่ศรีเรือนแก่เจ้าบ่าว และญาติเจ้าบ่าว และถวายพรให้ผู้มาในงานกลับไปบ้านของตนโดยสวัสดิภาพ
- โฆษกเชิญเจ้าภาพฝ่ายเจ้าบ่าว กล่าวขอบคุณ, ขอโทษข้อบกพร่องผู้ที่มาในงานและกล่าวคำขอต้อนรับเจ้าสาวไว้เป็นแม่ศรีเรือน และถวายพรให้แขกผู้ได้รับเชิญกลับไปด้วยความสวัสดิ์
- โฆษกเชิญเจ้าบ่าวเจ้าสาวขึ้นกล่าวขอบคุณ ขอรับพร ขอฝากเนื้อฝากตัวแก่ญาติทั้งสองฝ่าย
- โฆษกเชิญแขกรับประทานอาหาร และหาความสำราญจากการฟังดนตรีต่อไป (ถ้ามี)

ได้ฤกษ์ส่งตัว

- ก่อนได้ฤกษ์ส่งตัว ให้รับจดพิชิตปูท่อนก่อน โดยเชิญผู้ใหญ่ที่
อยู่กินกันมาด้วยความรวบรัดประกอบพิธี
- ญาติหรือผู้ที่อยู่เจ้าภาพเห็นสมควรไปส่งตัวเจ้าสาวยังเรือนทอของ
เจ้าบ่าว (บางแห่งส่งเจ้าบ่าวไปหาเจ้าสาวก็มี)

เป็นอันเสร็จพิธี

ภาคผนวก

๑. คำบูชาพระ

พธักร หรือ เจ้าบ่าวเจ้าสาว กล่าวคำบูชาพระหลังจากจุดธูปเทียน

ดังนี้:—

- อิมินา สักกาเรนะ พุทธัง ปูเชมิ
- อิมินา สักกาเรนะ ธัมมัง ปูเชมิ
- อิมินา สักกาเรนะ สังฆัง ปูเชมิ

กราบ ๓ หน แล้วไปนั่งบนตั่งรดน้ำ (หญิงชายชายชวา)

๒. ประธานรับพวงมาลัย แล้วกล่าวในใจว่า

ปูพพะวะ สันนิวาเสนะ บัจจุบันนะหิเตนะ วา
เอวันตัง ชายะเต เปมัง อุปัจวะระ ยะโถทะเก

แล้วจึงสวมพวงมาลัย

๓. ประธานรับมรดกแฝด แล้วกล่าวในใจว่า

พุ ธร สัง มังคะลิ่ง โลก

แล้วจึงสวมมรดก

๔. ประธานรับโถแบ่งกระแจะเจิม ๓ จุด โดยใช้นิ้วหัวแม่มือหรือนิ้ว เจิมจุดแรกที่กลางหน้าผากเจ้าบ่าวหรือเจ้าสาว พร้อมกับบกล่าวในใจว่า อะระหังสัมมาสัมพุทธโธ แล้วเจิมจุดที่สองที่หน้าผากเรียงออกมาด้านซ้ายมือของผู้เจิม พร้อมกับบกล่าวในใจว่า อุตตะมัง อัมมะมะชะคะ แล้วเจิมจุดที่สามที่หน้าผากของผู้เจิม พร้อมกับบกล่าวในใจว่า มหาสังฆัง ปะโพเอตี แล้วเจิมอุณาโลมข้างบนของสามจุดที่เจิมแล้ว พร้อมกับบกล่าวในใจว่า อิจเจตัง ระตะนัตตะยัง

“ขอให้ทั้งสองครองเรือนเป็นเพื่อนคิด ร่วมชีวิตอยู่รู้แยกแตกเป็นสอง ให้กลมเกลียวเหมือนน้ำหนักหลังจากสังข์ทอง สิ่งใดบงขอให้สัมภารมณฺ์เทอดูญ”

๕. คำว่าในใจ หรือคำบริกรรมขณะเจิม ๓ จุดนั้น จุดแรกบริกรรมว่า “พุทฺธ” จุดที่สอง “ธรรม” จุดที่สามว่า “สังฆมฺ” ก็ได้

๖. ประธานรับนำสังข์แล้วหลังจากพร้อมกับบริกรรมว่า “ขอให้มีความสมานสามัคคี เป็นน้ำหนักใจเดียว ตลอดชีวิตเหมือนน้ำหนักตกลงไปนี้” หรือ

๗. ผู้ได้รับเชิญถอดมรดกแฝด บริกรรมว่า “สุนักขัตตัง สมังคะลิ่ง” แล้วถอดมรดก ควรถอดพร้อมกันโดยใช้สองมือ แล้วมอบให้แก่เจ้าบ่าวเจ้าสาวโดยให้แบมือรับร่วมกัน เสร็จแล้วจับมือเจ้าบ่าวเจ้าสาวย่นขน

ตัวอย่างคำกล่าวต่าง ๆ ในงานมงคลสมรส

๑. คำกล่าวเชิญชวนคหมถวายพระพร

ก่อนจะกล่าว ควรเชิญให้แขกผู้รับเชิญขึ้นขึ้น โดยกล่าวว่า “ขอเชิญท่านผู้เกียรติทั้งหลายโปรดกรุณายืนขึ้นเพื่อคหมถวายพระพร” แล้วกล่าวคำถวายพระพรว่า

“ขอให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช พรหมเทพราชชายา และพระเจ้าลูกเธอทุกพระองค์ จงทรงพระเจริญ มีพระชนมายุยืนนาน” (บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี) จบแล้วคหม

๒. คำกล่าวของผู้แทนแขกทั้งหมด

“ขอขอบคุณที่ได้รับเกียรติเชิญมากล่าวแทนแขก ขอแสดงความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้เห็นท่านผู้เกียรติ ท่านผู้บังคับบัญชาตลอดจนญาติสนิทมิตรสหายที่ได้ให้เกียรติมาร่วมงานในวันนี้เป็นอย่างคับคั่ง หวังว่าคงทำให้เจ้าภาพทั้งสองฝ่ายและเจ้าบ่าวเจ้าสาวมีความปรายปลมเช่นเดียวกับข้าพเจ้า ก่อนที่ข้าพเจ้าจะจบลง ข้าพเจ้าขอให้คติธรรมสำหรับผู้จะครองเรือน ซึ่งจะอยู่กันยงยืนถาวร ประสบความสุขในชีวิตสมรสควรจะทำในธรรมะของพระพุทธเจ้า คือ ๑ ความซื่อสัตย์ต่อกัน ๒ ความข่มใจ ๓ ความอดทน ๔ ความเสียสละ ทั้ง ๔ ประการนี้ จะทำให้ชีวิตสมรสมีความราบรื่นตลอด

จนแก่เฒ่าถือไม้เท้าขุดทองกระบองขุดเพชร” (อาจอธิบายโดยยกธรรมะหมวดคณนชนให้โอวาทก็ได้ความเหมาะสมเป็นเพียงตัวอย่าง)

๓. คำกล่าวของเจ้าภาพฝ่ายเจ้าสาว

“ท่านผู้มีเกียรติและท่านที่เคารพ กระผมขอขอบพระคุณและรู้สึกปราบปลื้มยินดีเป็นอย่างยิ่ง ที่ท่านทั้งหลายได้ให้เกียรติมาร่วมงานครั้งนี้ หากมีข้อบกพร่องด้วยประการใด ๆ ในงานนี้ กระผมขอประทานอภัยโทษไว้ ณ ที่นี้ด้วย อนึ่งกระผมและญาติมีความยินดีต้อนรับเจ้าบ่าวไว้ในเครือญาติของฝากเจ้าสาวของกระผม ไว้กับเจ้าบ่าวและญาติของเจ้าบ่าวไว้เป็นศรีเรือนให้ถือเสมือนลูกหลาน มีอะไรที่ควรจะแนะนำขอได้โปรดกรุณาแนะนำด้วย และขออวยพรให้ทุกท่านที่มาในงานกลับบ้านด้วยความสวัสดิ์” (นี่เป็นเพียงตัวอย่าง)

๔. คำกล่าวของเจ้าภาพฝ่ายเจ้าบ่าว

“ท่านผู้มีเกียรติและท่านที่เคารพทุกท่าน กระผมรู้สึกยินดี และขอขอบพระคุณท่านที่ให้เกียรติมาร่วมในงานนี้ หากมีข้อบกพร่องด้วยประการใด ๆ ในงานนี้ กระผมขอประทานอภัยโทษไว้ ณ ที่นี้ด้วย อนึ่งกระผมและญาติมีความยินดีต้อนรับเจ้าสาวไว้เป็นแม่ศรีเรือน จะให้ความรักและเอ็นดูเสมือนลูกหลาน ขออย่าได้เป็นห่วงและในทำนองเดียวกันขอฝากเจ้าบ่าวไว้กับเจ้าสาวและเครือญาติ หากมีข้อบกพร่องอะไร ก็คอยหารือกัน และขออวยพรให้ทุกท่านที่มาในงานกลับบ้านด้วยความสวัสดิ์”

๕. คำกล่าวของเจ้าบ่าวเจ้าสาว

“ขอกราบขอบพระคุณท่านที่^{๕๓}ให้เกียรติจัดงาน และให้ความเมตตา
มาร่วมงาน^{๕๔}ครั้งนี้^{๕๕}และเจ้าสาวขอจารึกพระคุณอัน^{๕๖}ไว้ในดวงใจไม่มีวัน
ลืมเลือน งานครั้งนี้หากมีข้อบกพร่องด้วยประการใด^{๕๗} กระทบและเจ้าสาว^{๕๘}
ขอกราบอภัยโทษไว้ ณ^{๕๙}บัดนี้^{๖๐} สำหรับโอรพาทและคำอวยพรของทุกท่าน
ที่ได้กรุณาอบให้กระทบและเจ้าสาวในวัน^{๖๑}นี้^{๖๒} กระทบและเจ้าสาวขอน้อมรับ^{๖๓}
และจะนำไปปฏิบัติเพื่อเป็นศิริมงคลแก่ชีวิตสมรสตลอดชีวิต ขอขอบคุณ”

๖. คำให้โอวาทแก่คู่บ่าวสาว

“ภรรยาดีมีห้าท่านว่าไว้

หนึ่งตั้งใจจัดการงานเคหา

สองสงเคราะห์เพื่อนผัวตัวไปมา

สามเล่นหาสามีไม่นอกใจ

สี่รักษาทรัพย์ที่สามีหามาได้อย่างให้ขาด

ห้าหมั่นขัดกวาดบ้านเรือนอย่าเชื่อนไถล

สมบัติท่านมีในนารีใด

ต้องนับได้ว่าเลิศประเสริฐเอย”

สามีดีมีห้าท่านว่าไว้

สองไม่คดโกงภรรยาให้จับขัลย์

สี่มอบความเป็นใหญ่ให้สายสมร

สมบัติท่านมีครบไม่จบจาง

หนึ่งเอาใจยกย่องประคองขวัญ

สามผูกใจมั่นไม่นอกใจจนวาววาง

ห้าให้อาภรณ์ประดับสำหรับรางวัล

เป็นเยี่ยงอย่างยกอสสามีคืนักเอย

๓.๕ การเรียงหมอนสังข์

เป็นการพาเจ้าสาวไปส่งให้เจ้าบ่าวที่ในเรือนหอ ซึ่งจัดไว้ก่อนวัน
แต่งงาน และมีทุกอย่างพร้อมแล้วในเรือนหอเช่น โต๊ะ ตู้โต๊ะผ้า วดา

๑. เครื่องที่จะนำขึ้นเรือนหอ (เช่นเดียวกับเครื่องขึ้นเรือนใหม่)

- หินบด (ความหมาย คือหนักแน่นเหมือนหิน)
- ไม้เท้า (ความหมาย คือมีอายุยืน ถัดไม้เท้ายอดทอง)
- แมว (ความหมาย คืออยู่กับเหย้ากับเรือน)
- พัก (ความหมาย คืออยู่เย็นเป็นสุข)
- ภาชนะน้ำ (ความหมาย คือกลมเกลียวเหมือนน้ำ ใส่น้ำมนต์)
- ถังงา ข้าวเปลือก ใต้ถุ้งผ้าเย็บไว้ (หมายถึงดอกงาม)
- ไก่ขาว (หมายถึงปลุกยาม)

ผู้เกี่ยวข้องในพิธี

- ผู้นำพิธี เจ้าภาพทั้งสองฝ่าย ญาติผู้ใหญ่ เจ้าแก่
- เจ้าภาพ บิดามารดา หรือผู้ปกครองทั้งสองฝ่ายของคู่สมรส
- เจ้าพิธี คู่สมรส
- ผู้ควรวบเชิญ ญาติผู้ใหญ่ ผู้มีความสุขในการครองเรือนเป็น
ผู้ป้อน

การเตรียมการ

- (๑) เตรียมเรือนหอหรือที่ใช้เป็นเรือนหอ พร้อมเตียงเครื่องเรือนหอที่สำคัญคือเตียงนอนคู่
- (๒) จัดเครื่องที่จะนำขึ้นเรือนหอ (หีบศพเป็นต้น) เท่าที่จะจัดหาได้ทรวดไม้โตคือ ชั้นนํามนต์ ๓ ชั้น ที่พระทำไว้แล้วตอนพิธีสงฆ์กับหีบศพยา ข้าวตอกดอกไม้ (ดอกมะลิ)
- (๓) หาฤกษ์จากผู้รู้
- (๔) เชิญญาติผู้ใหญ่ ทั้งคู่ ที่มี ความสุข ในการครองเรือนเป็นผู้ปูทนอน

ปฏิบัติการ

- (๑) ก่อนฤกษ์เรียงหมอนเล็กน้อย ผู้ปูทนอนนำตัวเจ้าบ่าวและเจ้าสาวเข้าเรือนหอพักไว้นอกห้องนอนในเรือนหอ
- (๒) ถึงเวลาฤกษ์ ผู้ใหญ่ทำพิธีปูทนอน แล้วนอนเอนหลังพอเป็นพิธี ชายนอนที่ของเจ้าบ่าว หญิงนอนที่ของเจ้าสาว ชายกล่าวคำเป็นสวดสติมงคลว่า “แห่มทนอนนี้สบายคจริงนะ ใครได้นอนก็อยู่เย็นเป็นสุข” ฝ่ายหญิงต่อท้ายว่า “เราคงมีความเจริญยิ่งๆ ขึ้นไป” แล้วกล่าวคำเป็นมงคลให้ทั้งคู่อยู่กินด้วย กัน รวบรินต่อไป แล้ว ประพรม นํามนต์ เป็น เสร็จพิธีปูทนอน

หลังจากนั้นเธอก็ หรือเจ้าภาพฝ่ายชายจะนำเจ้าบ่าวเข้ามา และ
 เธอก็ฝ่ายหญิงนำเจ้าสาวเข้ามาทำความเคารพเจ้าบ่าว เจ้าบ่าวจะรับไหว้
 เจ้าสาวด้วยสิ่งของมีค่าเช่นแหวนเป็นต้น (ถ้าม) และเจ้าสาวจะมอบของ
 มีค่าให้แก่เจ้าบ่าวเป็นการแลกเปลี่ยนของมีค่ากัน และกล่าวคำฝากฝังตัวกัน
 ทั้งสองฝ่าย ให้เคารพยำเกรงกันเป็นต้น เท่าที่เห็นสมควรเป็นเสร็จพิธี
 ผู้ใหญ่ทั้งหมดออกจากเรือนหอ คงเหลืออยู่แต่บ่าวสาวตามลำพัง

หมายเหตุ เครื่องتناชนเรือนหอ แตกต่างกันไปบ้างตามท้องถิ่น ของ
 บางอย่างหาได้ทั่วไป ของบางอย่างมีเฉพาะท้องถิ่น หนึ่งนามกล่าววนเป็นของ
 พงหาได้ในที่ทั่วไปและที่ไรกันโดยทั่วไป

การศพ

๑. การอาบน้ำศพ

ก่อนบรรจุศพคนตายลงในหีบหรือโกศ มีพิธีอาบน้ำศพก่อน เว้นแต่ผู้คนที่ตายด้วยโรคติดต่อร้ายแรงเท่านั้น มีองค์การแพร่เชื้อโรค

สิ่งของที่ใช้ในพิธี

๑. โตะหม้อบูชา (ถ้ามีและไม่รีบด่วนเกินไป) พร้อมทั้งพระพุทธรูป และเครื่องตั้งบูชาคือ ดอกไม้ กล้วยเทียน

๒. เครื่องอาบศพ

- น้ำหอม (โดยมากใช้น้ำอบไทยผสมน้ำธรรมดา)
- ภาชนะใส่น้ำหอม เพื่ออาบหรือรดน้ำศพ
- ภาชนะสำหรับรองรับน้ำอาบศพ
- ขมนนง, แป้งทาตัว, สาลี

๓. เครื่องแต่งศพ

- หวีสำหรับหวีศพ หวีแล้วหักทิ้งไม่ใช่ช็อกต่อไป
- เสื้อผ้าสำหรับแต่งศพ (ถ้าเป็นข้าราชการใช้เครื่องแบบสวมใส่ให้เรียบร้อย) ทอดมือข้างขวาสำหรับรับน้ำอาบ
- ผ้าคลุมศพ

๔. เครื่องประกอบศพ

- เงินใส่ปากศพ ใช้เงินเหรียญบาท
- หมากใส่ปากศพ (สำหรับผู้ตายที่กินหมาก)
- ขผึ้งปิดหน้าศพหรือใช้ทองคำแผ่นปิดหน้าศพก็ได้
- กรวยดอกไม้อูป เทียน มีดอกไม้อ ๑ ช่อ เทียน ๑ เล่ม อูป

๑ ดอก ใส่กรวยใบตองให้ศพพนมมือถือไว้

ผู้เกี่ยวข้องในพิธี

- ผู้ทำพิธี หม่อมพิธีสงฆ์ หม่อมพิธีพราหมณ์ ทายก หรือเจ้าภาพ
- ผู้ร่วมพิธีศพ เจ้าภาพ พิธีกร (ผู้เข้าใจหรือแนะนำในการจัดการ

ศพ) ผู้ได้รับเชิญ

- ผู้รับเชิญ ญาติใกล้ชิดภายใน ถ้าผู้ตายเป็นคนสำคัญ เช่น ได้รับพระราชทานนาบาศพ ควรเชิญแขกผู้เกี่ยวข้องสมควร

- สถานที่ทำ หองสำหรับอาบาศพ หรือสถานที่ซึ่งจัดไว้เพื่อ

การนี้โดยเฉพาะ

วิธีการ

๑. เมื่อคนเจ็บใกล้ตาย ประเพณีโบราณมักจัดพระพุทธรูปไว้ใกล้ ๆ คนเจ็บ หรือนิมนต์พระสงฆ์มานั่งใกล้ ๆ เมื่อคนป่วยสิ้นใจ ทุกคนในที่นั้น ต้องสงบเสียง เจ้าภาพจุดเทียนขผึ้งหน้าหงายบาทเรียกว่า "เทียนกลเม็ด" จุดตามไว้นจนหมดเล่มจึงจะถือว่าถึงแก่กรรม

๒. ก่อนพิธีอาบน้ำศพ เจ้าภาพต้องเตรียมการดังนี้:-

- รับใบวินิจฉัยของแพทย์ไปแจ้งนายทะเบียนท้องถิ่นขอมอบบัตรไว้ เพื่อเป็นหลักฐานในการเคลื่อนศพ เก็บศพ เผาศพและทำนิตกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับลูกหลาน เป็นต้น
- ติดต่อฌาปนสถานเกี่ยวกับรับศพและตั้งศพ
- เตรียมสิ่งที่ใช้ในพิธีอาบน้ำศพไว้พร้อมและกำหนดเวลาอาบน้ำศพ
- เชิญญาติมิตรและแขกที่เคารพนับถือคุ้นเคย

ปฏิบัติกร

๑. เจ้าภาพ-ทายาท ไปก่อนเวลาอาบน้ำศพ ซึ่งมักจะเป็นตอนเย็นประมาณ ๑๖.๐๐-๑๗.๐๐ น. เพื่อตรวจดูความเรียบร้อยของที่ใช้และจุดอุปเท่ห์หน้าพระไว้ก่อน

๒. พริกวงส่งนาอาบศพยื่นคอยแขกข้างศพ

๓. เมื่อแขกอาบน้ำศพเสร็จแล้ว เจ้าภาพหรือทายาทหว่านศพออกครึ่งหนึ่ง แล้วหกหว่าน

๔. หากศพได้พระราชทานนาอาบศพ เมื่อรับพระราชทานนาอาบศพแล้วไม่มีการอาบน้ำศพออก

๕. การศพเกี่ยวกับสำนักพระราชวัง ให้เป็นไปตามระเบียบเรื่องนของสำนักพระราชวัง

๖. เมื่อเสร็จพิธีอาบน้ำศพ เจ้าหน้าททำการศพ (สัปเหร่อ) จากฌาปนสถานทำการมัดศพและนำศพเข้าหีบ ถ้าศพนั้นได้รับพระราชทานนาอาบ หีบ หรือโกศ เจ้าหน้าทสำนักพระราชวังจะจัดการโดยตลอด

๗. เมื่อนาคพบเข้าตงทบาเพญูกศลแล้ว ควรมีการทอดผ้าบังสกุล ปากทีบศพ หรือโกศ ตามฐานะ (จะเป็นสงฆหรือจิวร-ไตรจิวรก็ได้)

๒. การตั้งศพสดพระอภิธรรม

สิ่งใช้ในพิธี

- ๑. ตู้พระอภิธรรม (ถ้าได้รับพระบรมราชานุญาตพร้อมพัดยศประกอบด้วย)
- ๒. เครื่องบูชาธรรมมีดอกไม้อุปเทียณ (ถ้าเป็นของหลวง เป็นชุกกะปะ)
- ๓. ไทยธรรมสำหรับถวายพระสด & ที่ และผ้าบังสกุล (ถ้ามี)
- ๔. เต้าน้ำกรวด และพานรอง (ทั้ง ๔ รายการนี้ติดต่อเจ้าหน้าที่ฌาปนสถานให้เป็นที่เรียบร้อย ส่วนข้อ ๓ จะจัดเองก็ได้ รายการอื่นมีอยู่กับสถานที่ตั้งศพแล้ว)

ผู้ร่วมพิธี

- พระสงฆ์ ๔ รูป สวดอภิธรรม
- เจ้าภาพ เป็นบุคคลหรือคณะก็ได้
- พิศกรซึ่งโดยทั่วไปได้แก่เจ้าหน้าที่ของฌาปนสถานนั่นเอง

การเตรียมการ

๑. เจ้าภาพติดต่อเจ้าหน้าที่ฌาปนสถานให้ทราบถึงวันเวลาดำเนินการ จดสถานที่เครื่องใช้ต่างๆ ซึ่งมีพร้อมอยู่แล้ว ตลอดจนของถวายพระเงินทองที่ตองใช้

๒. เจ้าภาพหรือทายาทควรไปถึงก่อนเวลาเพื่อต้อนรับแขก ถ้ามีการ
วางพวงหรีด ควรวางก่อนหรือหลังพระสวดอภิธรรม อย่าวางขณะกำลัง
สวดอยู่

๓. เตรียมตัวพร้อม เมื่อถึงเวลาจุดธูปเทียนบูชาพระบูรพาจารย์
กราบพระ ถวายไทยธรรม กรวดน้ำ

ปฏิบัติการ

๑. ใต้เวลาที่กำหนด พระ & รูป มาตามเวลาที่กำหนด เจ้าภาพ
ต้อนรับ พระเข้านั่งสวดอภิธรรม พุทธกร หรือเจ้าภาพถวายน้ำตม บูห
เป็นต้นหากได้

๒. ประธานหรือเจ้าภาพจุดธูปเทียนที่โต๊ะหมู่บูชา ที่เครื่องทองน้อย
และทหน้าตพระธรรมตามลำดับ ส่วนการจุดธูปเทียนหน้าศพเพื่อเป็นการ
บูชาศพหรือเคารพศพนบนหน้าศพของเจ้าภาพโดยตรง

๓. พระสวดจบที่ ๓ นิยมเลี้ยงอาหารเบาหรืออาหารว่างแก่แขก

๔. เมื่อสวดจบที่ ๕ เจ้าหน้าทเก็บเครื่องสวดหน้าพระออก ชัก
กุษาโยง เชิญประธาน-เจ้าภาพทอดผ้าบังสุกุล (ถ้ามี) พระบังสุกุล ถวาย
ไทยธรรม เสริงแล้วกลบดินงเดิมพระเริ่มขธา กรวดน้ำอุทิศกศลแก่คนตาย
พระจบขธาแล้วหยุดกรวดน้ำประณมมือรับพรต่อไปจนจบ เป็นเสร็จพิธี

๓. การบำเพ็ญกุศล ๗ วัน (สัปดาห์)

เป็นการทำบุญ ๗ วัน นับแต่วันทตาย ประเพณีเก่า เช่นตายวันที่ ๑
เช่นวันที่ ๖ นิมนต์พระมาสวดมนต์เย็น เข้าวันที่ ๗ ถวายภัตตาหาร
ปัจจุบันนิยมถวายเพล ในวันที่ ๗ พร้อมทั้งสวดมนต์ก่อนฉันเพลในวัน

เดียวกัน (เนื่องจากค่าใช้จ่ายและความเห็นดีเห็นชอบของเจ้าภาพ บางแห่ง
ตั้งสวดศพ ๒ คืน วันรุ่งขึ้นตอนบ่ายเผา วันต่อไปทำบุญ ส่วนจะทำบุญ
ในวันที่ ๗ ที่ ๕๐ และ ๓๐๐ อีกหรือไม่ก็สุดแต่สะดวก หรือสภาพแวดล้อม
อื่นจะเอื้ออำนวย)

สิ่งที่ใช้ในพิธี

๑. เครื่องพิธีสงฆ์ถ้าตั้งตามวัด ที่เป็นฌาปนสถานก็มีเครื่องใช้ต่างๆ
ครบอยู่แล้ว เป็นแต่เจ้าภาพติดต่อกับวัด ว่าเจ้าภาพต้องทำอะไรบ้าง ทาง
วัดขาดของใช้อะไรบ้าง ตามปกติจัดกันอย่างไร มีขั้นตอนอย่างไร ใช้จ่าย
เท่าไร บางแห่งทางวัดจัดให้ทุกอย่าง เจ้าภาพหรือบุตรหลานคอยไปตรวจ
ตราและไปทำพิธีเมื่อถึงเวลานั้นๆ เช่น

- เครื่องใช้ที่โต๊ะหมู่และอื่น ๆ เช่น ภัตตาหาร

- เครื่องไทยธรรม ถิ่นที่เทศน์ พระเทศน์ (นิมนต์องค์ไหนหรือ
สุดแต่จะให้เจาหนาที่มนต์ให้ หรือจะนิมนต์เองจากวัดอื่น ก็ให้พูดตกลง
กันให้เป็นระเบียบเรียบร้อย)

๒. เครื่องประดับศพ

- ดอกไม้ประดับศพ

- จัดเครื่องยศของศพที่ได้พระราชทาน เช่น เหยียดพระราชทาน
(ถ้ามี) เป็นต้น

- เครื่องทองน้อย (ถ้ามี) สำหรับเจ้าภาพจุดแทนศพในการฟังเทศน์

ผู้เกี่ยวข้องในพิธี

- พระผู้แสดงธรรมเทศนา ๑ รูป (นิยมนิมนต์พระที่สกุลนับถือ)
- พระ ๔ รูป สวดธรรมคาถาบรรยายท้ายเทศน์ (มีหรือไม่มีก็ได้สุดแล้วแต่เจ้าภาพ)
- พระสวดมาติกาบั้งสกุล ต่อท้ายเทศน์ ๑๐ รูป หรือมากกว่า (สุดแต่เจ้าภาพ)
- พระสวดมนต์ในพิธีบำเพ็ญกุศลสัตว์มาร จำนวน ๕-๗-๘ รูป หรือมากกว่า
- เจ้าหน้าทีฉาบปูนสถาน ถ้าไม่มี ก็จัดใหม่พิธีกรสำหรับงานชั้น ๕๐-๖๐-๗๐ เป็นระยะขั้นตอนให้สัมพันธ์กับพระสงฆ์ เจ้าภาพและบุคคลที่เกี่ยวข้อง
- สถานที่จัดที่บ้านเจ้าภาพ (ถ้าสถานที่เพียงพอ) หรือที่วัดสุดแต่เห็นสมควร

วิธีการ

๑. เตรียมนิมนต์พระ ควรทำเป็นฎีกา (หนังสือ) นิมนต์ (ถ้าทำได้) นิมนต์ล่วงหน้า ๒-๓ วัน กำหนดสถานที่ และเวลาทำพิธี
๒. เตรียมของใช้ให้พร้อม รวมทั้งงบประมาณที่จะใช้จ่าย
๓. ถ้าเจ้าภาพไม่เข้าใจพิธีกร ควรเชิญผู้รู้พิธีเป็นพิธีกรช่วยงาน
๔. นิมนต์พระเทศน์ พระสวดรับเทศน์ (ถ้ามี) พระสวดมนต์ พระ

บั้งสกุล

ปฏิบัติการ

๑. การแสดงธรรมเทศนาหน้าศพ

– เจ้าภาพหรือทายาทเตรียมต้อนรับพระเทศน์

– ได้เวลาจุดธูปเทียนหน้าพระพุทธรูป เสร็จแล้วกราบพระพุทธรูป

๓ ครั้ง

– จุดเครื่องทองน้อยหน้าศพ แทนศพด้วย (ถ้ามี)

– ประธานจุดเทียนคู่หนึ่งสื่อ (เทียนบนธรรมาสน์เทศน์) พระชน
ธรรมาสน์เพื่อแสดงธรรม ประธานจุดเครื่องทองน้อย (ถ้ามี) อาราธนาศีล
รับศีล อาราธนาธรรม ฟังธรรม ฟังธรรมจบแล้ว พิจารณาภาษาโย
ประธาน เจ้าภาพทอดผ้า เสร็จแล้วถวายไทยธรรมกรวดน้ำ

๒. การสวดมนต์ในพิธีบำเพ็ญกุศลสัมภวาร

– เมื่อได้เวลาพระสงฆ์เข้าที่ พิจารณา อาราธนาศีลรับศีลแล้วอาราธนา

พระปริต พระสงฆ์สวดมนต์เกี่ยวกับพิธีศพ

– ถวายภัตตาหารพระสงฆ์ภายหลังสวดมนต์จบ

– พระฉันภัตตาหารแล้ว ถวายเครื่องไทยธรรม

– พระสงฆ์อนุโมทนา เจ้าภาพกรวดน้ำ เป็นเสร็จพิธี

๓. การสวดมาติกาบังสุกุล (ต่อจากสวดมนต์)

– เมื่อพระสวดมนต์กลับแล้ว พระสวดมาติกาบังสุกุลเข้าประจำที่
เริ่มสวดมาติกา เมื่อจบแล้ว พิจารณาภาษาโย ประธานทอดผ้า พระ
สงฆ์บังสุกุล พิจารณาภาษาโย พระสงฆ์อนุโมทนา เจ้าภาพหรือประธาน
กรวดน้ำ

๔. การบำเพ็ญกุศล ๕๐ วัน (บุญญาสมวาร)

การบำเพ็ญกุศลครบ ๕๐ วัน เป็นกึ่งหนึ่งของกา^๕รตงค^๕พ^๕บ^๕ำ^๕เพ็ญ^๕กุ^๕ศ^๕ล ๑๐๐ วัน ซึ่งโดยมากคนมีฐานะดีจึงทำได้ สำหรับผู้มีฐานะไม่สู้ดี จะทำบุญ ตักบาตรก็ได้ และมีกนิย^๕ม^๕ต^๕ง^๕ค^๕พ^๕บ^๕ำ^๕เพ็ญ^๕กุ^๕ศ^๕ล^๕เพียง ๓-๕-๗ วันเท่านั้น

การบำเพ็ญกุศล ๕๐ วัน มีช^๕น^๕ต^๕อ^๕น^๕และ^๕ร^๕า^๕ย^๕ก^๕า^๕ร^๕ป^๕ร^๕ิ^๕บ^๕ิ^๕ต^๕ เช่นเดียวกับ การบำเพ็ญกุศล ๗ วัน

๕. การบำเพ็ญกุศล ๑๐๐ วัน (สทมวาร)

การบำเพ็ญกุศล ๑๐๐ วัน สำหรับรายการและช^๕น^๕ต^๕อ^๕น^๕ก็^๕เ^๕ห^๕ม^๕ี^๕อ^๕น ๗ วัน ๕๐ วัน แต่อาจจะเพิ่มจำนวนพระสงฆ์และไทยธรรมมากกว่าก็ได้ เมื่อผู้ถึงแก่กรรมได้เวลาครบ ๑๐๐ วัน นับแต่ถึงแก่กรรม แต่วันบำเพ็ญกุศล จะเกินหรือหย่อน ๑๐๐ วัน บ้างก็ได้

ถ้าต^๕ง^๕ค^๕พ^๕ท^๕า^๕น^๕เจ้า^๕ภ^๕า^๕พ^๕ เม^๕อ^๕ท^๕า^๕พ^๕ิ^๕ช^๕ต^๕อ^๕น^๕เข^๕า^๕ถ^๕ิง^๕บ^๕า^๕ย^๕เส^๕ร^๕ี^๕แ^๕ล^๕ว^๕ ถ^๕ำ^๕ม^๕ี^๕ก^๕า^๕ร^๕ ฌ^๕า^๕ป^๕น^๕ก^๕ิ^๕จ^๕หรือ^๕ช^๕ร^๕บ^๕ั^๕พ^๕ระ^๕ร^๕า^๕ช^๕ท^๕า^๕น^๕เพ^๕ล^๕ิง^๕ค^๕พ^๕ใน^๕ว^๕ัน^๕น^๕น^๕ ก็^๕เ^๕ค^๕เ^๕ด^๕อ^๕น^๕ค^๕พ^๕ไป^๕ย^๕ัง^๕ฌ^๕า^๕ป^๕น^๕-
ส^๕ถ^๕า^๕น^๕เพ^๕อ^๕ท^๕า^๕พ^๕ิ^๕ช^๕ต^๕อ^๕ไป^๕

วิธีการ

๑. เตรี^๕ย^๕ม^๕นิ^๕ม^๕น^๕ต^๕พ^๕ระ^๕ใน^๕ง^๕า^๕น^๕นี้^๕ เ^๕ห^๕ม^๕ี^๕อ^๕น ๗ วัน ๕๐ วัน
 ๒. เตรี^๕ย^๕ม^๕ของ^๕ใ^๕ช^๕ ส^๕ถ^๕า^๕น^๕ที่^๕ ไ^๕ท^๕ย^๕ธ^๕ร^๕ม^๕ ก^๕ั^๕ต^๕า^๕ห^๕า^๕ร^๕ หน^๕ง^๕ส^๕ี^๕อ^๕หรือ^๕ของ^๕ ช^๕ำ^๕ว^๕ั^๕ย^๕อ^๕น^๕ ๆ ที่^๕ใ^๕ห^๕่^๕พ^๕ร^๕อ^๕ม^๕ก^๕่อ^๕น^๕ง^๕า^๕น^๕
 ๓. ต^๕ิ^๕ค^๕ต^๕อ^๕ฌ^๕า^๕ป^๕น^๕ส^๕ถ^๕า^๕น^๕
 ๔. จ^๕ั^๕ค^๕ำ^๕บ^๕ั^๕ต^๕ร^๕เ^๕ร^๕ิ^๕ญ^๕แ^๕ก^๕ใน^๕ง^๕า^๕น^๕ฌ^๕า^๕ป^๕น^๕ก^๕ิ^๕จ^๕ หรือ^๕พ^๕ระ^๕ร^๕า^๕ช^๕ท^๕า^๕น^๕เพ^๕ล^๕ิง^๕ค^๕พ^๕
- ก^๕ำ^๕ห^๕า^๕น^๕ด^๕เว^๕ล^๕า^๕และ^๕ส^๕ถ^๕า^๕น^๕ที่^๕

๕. ถ้าไม่แน่ใจจะจัดงานได้ดี ควรมีพิธีกร คอยแนะนำขั้นตอน และวิธีปฏิบัติต่างๆ

๖. กำหนดการในวันฉาปนกิจ โดยมากกำหนดดังนี้

๑๐.๓๐ น. พระสงฆ์สวดพุทธมนต์แล้วถวายภัตตาหารเพล

๑๓.๐๐-๑๔.๐๐ น. แสดงพระธรรมเทศนาแล้วมาตึกาบังสุกุล

๑๗.๐๐ น. ประชุมเพลิงหรือพระราชทานเพลิงศพ

ปฏิบัติการ

๑. การปฏิบัติ สถานที่ สิ่งของ เกี่ยวกับพระแสดงพระธรรมเทศนา พระสวดมนต์ พระสวดมาตึกาบังสุกุล เหมือน ๗ วัน ๕๐ วัน อาจยืดหยุ่นเพิ่มเติมได้ ตามความเหมาะสมกับกาลเทศะและฐานะการเงินของเจ้าภาพ

๒. บำเพ็ญกุศลสดมวารเสร็จแล้ว จะฉาปนกิจหรือพระราชทานเพลิงศพ ในวันอื่นต่อจากนั้น หรือวันนั้นก็ได้

๓. การทอดผ้าป่าบังสุกุล ก่อนประชุมเพลิงหรือพระราชทานเพลิงศพ ควรมีเพียงไตรเดียวเท่านั้น (เว้นแต่ได้รับพระราชทานและมีหลายไตรในกรณีเช่นนี้ ควรทอดคราวเดียวกันทั้งหมด ส่วนผู้เป็นประธานทำหน้าที่เป็นผู้จุดไฟเผาศพ ทอดเป็นคนสุดท้าย

๔. ไฟหลวงพระราชทานเพลิงศพ ก่อนจุดไฟหลวงประธานควรหันไปสู่วิศทางที่คาดว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับอยู่ ถวายคำนับแล้วจึงรับเครื่องฆาตศพ และจุดไฟหลวงโดยลำดับแล้วจึงปฏิบัติหน้าที่ของตนคือรับช่อดอกไม้จันทน์ จากเจ้าภาพจุดไฟศพอีกครึ่งหนึ่ง จึงลงจากเมรุ

๕. คนอื่น ๆ ทอยชนเมรุ

๖. ข้อไม่จันทน์หรือเครื่องเผาพนัน ส่วนมากเจ้าภาพจัดโต๊ะจัดตั้งไว้ มีคนคอยยื่นให้แขกผู้มาเผาพนันเมื่อเดินชนเมรุ แต่ในที่บางแห่งมีคนมากตามธรรมเนียมโบราณผู้ไปเผาพนัน มักมีเครื่องเผาพนัน คือธูปไม้ระกำ ๑ อัน กับเทียน ๑ เล่ม ติดมือไปด้วย

๗. เมื่อลงจากเมรุ มีโต๊ะตั้งแจกของข้าวสวยหรือหนังสือ จักคนคอยบริการให้

๘. เจ้าภาพควรยื่นคอกอยู่ทางที่แขกลง เพื่อกล่าวขอพระคุณ หรือขอขอบคุณผู้ที่กรุณาให้เกียรติมาในงาน

๖. การบรรจุศพ

พิธีบรรจุศพให้บรรจุพร้อมทั้งหีบในที่เก็บศพ เพื่อรอการฌาปนกิจหรือรับพระราชทานเพลิงในโอกาสอันควร หลังจากบรรจุศพแล้วงดการบำเพ็ญกุศลชั่วคราว จนกว่าน้ำศพออกมาบำเพ็ญกุศลและฌาปนกิจ หรือรับพระราชทานเพลิง การบิณฑบาตไม่ให้นำศพไปบรรจุ แต่เป็นการบิณฑบาตบำเพ็ญกุศลต่อเนื่องกัน

สิ่งที่ใช้ในพิธี

(๑) ที่สำหรับบรรจุศพ (ติดต่อกับฌาปนสถานและติดต่อดอกกลางกันในเรื่องนี้)

(๒) ไตรจักรหรือผ้าบังสุกุลสำหรับทอดในพิธี ๑ ไตร คือ ๑ ผืน

(๓) ดินห่อกระดาษเงิน-ทอง สำหรับผู้เข้าร่วมพิธีวางบนหลังหีบศพ

(๔) เครื่องสักการะศพ (ดอกไม้, พวงมาลา นำจากที่ตงศพ)

ผู้เกี่ยวข้องในพิธี

- ผู้ทำพิธี พระนำศพ ๑ รูป และรับผ้าบังสุกุล
- เจ้าภาพ ทายาท แยก ญาติพี่น้อง
- พิจารณาผู้เข้าใจในพิธี โดยมากคือ เจ้าหน้าทีฌาปนสถาน
- กาลที่ทำ ภายหลังกำเพ็ญกุศล (สวดอภิธรรม) ๒ คืน ถึงคืนที่ ๓ บรรจุหรือบรรจุหลังสวดอภิธรรมคืนที่ ๓ สุดแต่จะตกลงกัน ส่วนมากนิยมหลังจากบำเพ็ญกุศลสัตมวารแล้ว หนึ่งแล้วแต่ฐานะทางการเงิน และญาติมิตรซึ่งเป็นเจ้าภาพงานศพ

การเตรียมวิธีการ

- (๑) เตรียมสิ่งของที่ใช้ในพิธี (ติดต่อทำความตกลงกับเจ้าหน้าที่ฌาปนสถาน)
- (๒) นิมนต์พระนำศพ (จะนิมนต์เองหรือเจ้าหน้าที่ฌาปนสถานนิมนต์ให้ก็ได้)

ปฏิบัติการ

- (๑) ในวันบรรจุศพ ควรมีการบำเพ็ญกุศลเช่นเดียวกับพิธีสัตมวาร
- (๒) หลังจากพระมาตักบาตบังสุกุลแล้ว เคลื่อนศพนำไปบรรจุ โดยพระที่นิมนต์ ๑ รูปเป็นผู้นำศพ เจ้าภาพ ทายาทและแขกที่ร่วมเชิญ ตามศพไปยังที่บรรจุ

(๓) เมื่อนำศพเข้าที่บรรจุ ให้หีบศพเหลือไม้ต่ำกว่าที่บรรจุพอสมควร
เจ้าภาพทอดผ้าบังสุกุล ทุกคนเดินเรียงแถวรับคินนำไปวางบนหลังหีบศพ
ทำความเคารพศพก่อนวางคินคิน

(๔) เมื่อวางคินหมดเคลื่อนหีบศพเข้าที่และปิดที่บรรจุศพ เจ้าภาพ
ญาติมิตร นำดอกไม้หรือพวงมาลาวางรอบที่บรรจุศพเป็นเสร็จพิธี

๗. การฌาปนกิจศพ

สิ่งที่ใช้ในพิธี

- (๑) เครื่องพิธีสงฆ์ เช่นเดียวกับพิธีสงฆ์ในงานสวดมวาร
- (๒) เครื่องประดับศพ (ซึ่งอาจจะจัดพิเศษกว่าในงานสวดมวาร)
- (๓) เครื่องประดับเมรุ (บางแห่งนอกจากที่ตั้งหีบศพไม่ต้องตกแต่งอีก)
- (๔) เครื่องเผาศพ (ข้อไม้จันทน์มีรูป ๓ ดอก เทียน ๓ เล่ม ผูกติดไว้ด้วยกัน)
- (๕) ผ้าไตรจีวรมหาบังสุกุล
- (๖) ของขำร่วยในงานศพ เช่นหุ้มนั่งสวด
- (๗) ที่รับรองแขกพร้อมด้วยเครื่องรับรอง

การเตรียมการ

- (๑) เตรียมมิตรเชิญแขก ที่ควรเชิญหลังจากที่นำความตกลงกับเจ้าหน้าตฌาปนสถานแล้ว

(๒) เตรียมของขำว่า่วยแจกในงานศพ ถ้าเป็นหนังสือควรมีพิมพ์ไว้แต่
เนิ่น ๆ

(๓) เตรียมนิมนต์พระสงฆ์ สำหรับพิธีตามขั้นตอน (ปรึกษาพิธีกร
หรือเจ้าหน้าที่ฌาปนสถาน)

(๔) ติดต่อเจ้าหน้าที่ฌาปนสถานเกี่ยวกับสิ่งของที่ต้งใช้ในพิธีมี
อะไรบ้าง ที่เจ้าภาพจะต้องจัดหาอะไรบ้าง

(๕) ถ้าเป็นงานพระราชทานเพลิงศพ ดำเนินการติดต่อสำนัก
พระราชวัง

(๖) ควรมีผู้รู้ (พิธีกร) เป็นที่ปรึกษาและช่วยงานนี้โดยตลอด

(๗) กำหนดการในงานนี้มี ๓ แบบ (ที่ปฏิบัติกันอยู่) คือ (ตัวอย่าง)

๑. แบบชาวบ้านมีกำหนดการคือ

๐๘.๐๐ น. มีพระธรรมเทศนาอันสงฆ์ฌาปนกิจ

๑๐.๐๐ น. พระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์ เสร็จแล้วถวายภัตตาหารเพล
และไทยธรรม

๑๔.๐๐ น. มีพระธรรมเทศนาปฐมสังคายนา (เทศน์แจ้ง) พร้อม
ด้วยพระนั่งแจ้ง (จะเทศน์องค์เดียวหรือปฐกาวัดชันนา ๒ หรือ ๓ ธรรมาสัน
ก็ได้ แล้วจะนิมนต์ ๒๕ รูป ๕๐ รูป หรือ ๕๐๐ รูป ก็ได้ ถ้าพระมีไม่พอจะ
น้อยกว่านั้นก็ได้ สุดแต่ศรัทธาและกำลังทรัพย์ของเจ้าภาพ)

๑๖.๐๐ น. พระสงฆ์สวดมาติกาบังสุกุล ทอดผ้ามหาบังสุกุล พระ
สงฆ์ ๔ รูป สวดหน้าไฟ

๒. แบบสำนักพระราชวังมีดังนี้:-

๐๘.๐๐ น. มีพระธรรมเทศนาและพระสวดรับเทศน์ & รูป

๑๐.๓๐ น. พระสงฆ์สวดพระพุทธรูปมนต์ เสร็จแล้วถวายภัตตาหาร
และไทยธรรม

๑๓.๑๔ น. พระสงฆ์มาตีกาบังสุกุล

ก่อนเวลาพระราชทานเพลิงศพ & นาทิ ประธานชั้นทอดผ้ามหา
บังสุกุล เมื่อได้กำหนดเวลา ก็รับเครื่องขมาคพจากเจ้าหน้าที่ แล้วจุดไฟ
หลวง พระสงฆ์ & รูป สวดหน้าไฟ

๓. แบบทางราชการหรือกิ่งราชการ

เป็นแบบที่จัดราชการเทศน์มาตอนบาย มักใช้เวลา ๑๓.๐๐ น.
เมื่อเสร็จกิจทำบุญเลี้ยงพระแล้ว นอกนั้นมักกำหนดรายการเหมือนแบบข้างต้น

ปฏิบัติการ

(๑) การแสดงธรรม พระสวดมนต์ สวดมาตีกาบังสุกุลเหมือน
๗ วัน ๕๐ วัน ทักกล่าวมาแล้ว

(๒) เมื่อพระสวดมาตีกาบังสุกุลแล้ว เจ้าหน้าที่เคลอนศพขึ้นสู่
เมรุโดยเวียน ๓ รอบ (เวียนซ้าย) มีพระนำศพ ญาติมิตรเดินตามศพ
ถ้าผู้ตายได้รับพระราชทานหีบศพ หรือโกศเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สำนัก
พระราชวังโดยตลอดในการเคลอนศพ

(๓) ขบวนนำศพเวียนเมรุประกอบด้วยญาติและแขกหรือที่ใกล้ชิด

(๔) เจ้าภาพ ทายาท ต้อนรับแขกที่ไปในงาน

(๕) ก่อนกำหนดเวลาประมาณ ๕ นาที เชิญประธานขึ้นทอดผ้า
มหามังสุมงคล นิมนต์พระชกผ้าที่ทอด ได้เวลาประธานจุดเผาพ ทุกคนยืน
และทยอยกันขึ้นเผาพ

(๖) ในพิธีพระราชทานเพลิงศพทหารที่มณฑลกองเกียรตินิยม มณฑล :-

— เคลื่อนศพขึ้นสู่เมรุ

— กองทหารเกียรติยศเข้าแถวประจำที่ ทำความเคารพแล้วพัก

— ผู้บังคับบัญชาของทหารที่เสียชีวิต เข้าประจำที่ที่กำหนดไว้

ทำความเคารพประธานหันหน้าไปเคารพศพแล้วหันหน้าไปทางหน้าเมรุ (ซึ่ง
คนนั่งรออยู่ข้างล่าง) อ่านคำไว้อาลัยและคำขมาศพ (แบ่งเป็น ๓ ตอน)
ประวัติ เหตุที่ตายความศกที่ทำได้ หยุดไว้อาลัย ๑ นาที แล้วหันหน้าเข้า
หาศพอ่านคำขมาและอุทิศส่วนกุศลจบแล้ว ทำความเคารพศพแล้วลงทาง
ที่ประธานนั่งอยู่ ทำความเคารพประธาน

— เชิญประธานทอดผ้า พระสงฆ์ชกผ้ามหามังสุมงคล

— ประธานหันหน้าไปทางทิศที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับ
อยู่ ถวายคำนับ

— ประธานรับเครื่องขมาศพ วางเครื่องขมาศพพลแด่เข้าแถวนอน
จบแล้วประธานจุดไฟหลวง ผบ. กองเกียรติยศบอกทำความเคารพ พลแด่
เข้าแถวเคารพ

— ประธานลงจากเมรุ และแยกทยอยขึ้นเมรุต่อไปจนหมด

— ทหารกองเกียรติยศเลิกแถว

(๗) การบรรจุอัฐิ

การเก็บอัฐิในปัจจุบันมักเก็บอัฐิในคำวนนั่นเอง เจ้านแต่เป็นงานใหญ่จึงจะเก็บอัฐิในวันรุ่งขึ้น ตอนเช้าเจ้าภาพบางรายถวายสามทาบด้วยการเก็บอัฐิเป็นการภายใน ข้อปฏิบัตินี้ เจ้าภาพปรึกษากับเจ้าหน้าทีฌาปนสถาน

(๘) หลังพิธีเก็บอัฐิ นำส่วนหนึ่งเข้าบ้านเก็บไว้บูชาหรือนำไปบรรจุไว้ที่วัดแล้ว เป็นพันการไว้ทุกข์ (ในพิธีสามทาบหรือเก็บอัฐิยังแต่งกายไว้ทุกข์)

๘. การบรรจุอัฐิ

ตามธรรมเนียม อัฐิแบ่งเป็น ๒ ส่วน ส่วนหนึ่งเก็บไว้บูชา อีกส่วนบรรจุไว้ที่วัดหรืออนุสาวรีย์ที่สร้างไว้

สิ่งที่ใช้ในพิธี

— เครื่องพิธีสงฆ์ (กรณีทำบุญเลี้ยงพระอีก ก็จัดเครื่องพิธีสงฆ์เหมือนงานศพทั่วไปคงทกลาวข้างตักได้ แล้วแต่ศรัทธาหรือทุนทรัพย์)

— ททาบุญ จะเป็นบ้าน หรือวัดก็ได้ ตามความเหมาะสม มีขั้นตอนเหมือนการทำบุญงานศพ

วิธีและปฏิบัติการ

— ถ้าเป็นพิธีชาวบ้าน พิธีบรรจุก็ไม่มีอะไรมาก เช่นอาจบังสุกุลอีกครั้งแล้วบรรจุ ทำเฉพาะครอบครัว

— ถ้าเป็นพิธีของราชการ ควรจัดเป็นขั้นตอน เพื่อความสำคัญ ของพิธีเพราะเป็นส่วนรวม โดยปกติมีคณะกรรมการตกลงกำหนดขั้นตอน และรายละเอียดขั้นตอนตามมติของคณะกรรมการ

๙. การบำเพ็ญกุศลทักษิณานุปทาน ทำบุญอุทิศให้ผู้ตายครบรอบปีหรือเป็นครั้งคราวหลังจากทำบุญอุทิศแล้วไม่ไว้ทุกข์

ก. ที่บ้านของเจ้าภาพโดยเฉพาะ ทรัพย์สินของตน

- เครื่องพิธีสงฆ์ (จัดอย่างทำบุญเลี้ยงพระทั่วไป)
- โภคธัญหรือรูปถ่าย-ปั้น ของผู้ตาย หรือเขียนชื่อลงกระดาษ
- ภูเขาโยง หรือ ค่ายสายสิญจน์ทอดผ้าบังสุกุล เต้าหรือแก้ว

กรวดน้ำ

ข. ทำที่บ้านเจ้าภาพ ร่วมกับงานมงคลอื่น ๆ ทรัพย์สินของตน

- เครื่องพิธีสงฆ์ (จัดในงานมงคล ตั้งบาตรหรือภาชนะ

น้ำมันต์)

- เครื่องทักษิณานุปทาน (โภคธัญ-รูปถ่าย แล้วแต่กรณี

ภูเขาโยง ผ้าบังสุกุล) โดยมากนิยมต่อท้ายงานมงคล (คือถวายภัตตาหารเสร็จแล้ว บังสุกุล ถวายไทยธรรมกรวดน้ำ)

ค. ทำที่วัดซึ่งบรรพชาอุทิศ หรือทำตามประเพณีที่วัดนั้นเคยปฏิบัติมา การทำที่วัดมีของใช้ในพิธีพร้อม เจ้าภาพจัดเตรียมแต่ไทยธรรม, ภัตตาหาร, เงิน, และอื่น ๆ ที่วัดไม่มี

ง. ทำอนุสาวรีย์บรรพชาอุทิศ ทรัพย์สินของตน—

- เครื่องพิธีสงฆ์ (จัดเป็นงานใหญ่หรือไม่ก็ได้สุดแล้วแต่

เศรษฐกิจและความมุ่งหมาย จะมีแต่พระบังสุกุลเท่านั้นก็ได้ ไม่มีกำหนดตายตัว)

- พวงมาลาสักการะธรรมาวุธ เครื่องทองน้อย (ถ้ามี)
- ภูเขาโยง (หรือค้ายสายสิญจน์อุกแต่สะดวก) ถ้ายังสุก

กาลที่ควรจัดทำ

- ตามประเพณี เช่น วันตรุษ วันสารท วันสงกรานต์ ฯลฯ
- ตามกำหนด เช่น วันตาย วันวิกรม วันพระเสก ฯลฯ

การทำบุญ

- เตรียมของใช้ให้พร้อม กำหนดงบประมาณ
- จัดสถานที่ นิมนต์พระสงฆ์ หากมีช่วยงาน
- ลำดับขั้นตอนก็เหมือนการทำบุญทั่วไป คือ กำหนดวัน จัด

สถานที่ตั้ง งบประมาณ ค่าภัตตาหารไทยธรรม จัดเครื่องพิธีสงฆ์ โต๊ะหมู่
บูชา เป็นต้น วัชพระ ได้เวลากำหนดจุดบูชาเทียนบูชาพระ อาราธนาศีล
วัชศีลแล้ว อาราธนาปริตพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์แล้ว ถวายภัตตาหาร
มังสุก (ทอดผ้าหรือไม่ทอดก็ได้ก็สุดแต่งบประมาณ) ถวายไทยธรรม
กรวดนา สงพระสงฆ์กลับวัด เเลียงอาหารแขกที่ช่วยงาน

ลำดับพิธีพระราชทานเพลิงศพที่มีกองเกียรติยศ

มีขั้นตอนดังต่อไปนี้.-

- พอถึงกำหนดเวลาพระราชทานเพลิงศพ กองเกียรติยศเข้าประจำที่
- ผู้อ่านคำไว้อาลัย (นิยมให้ผู้บังคับบัญชา) ชั้นสูงเมรุ
- ทำความเคารพประธานแล้วหันหน้าไปทางศพ ทำความเคารพศพ
- หันหน้าไปทางหน้าเมรุ (หมายถึงทิศที่แขกผู้มีเกียรตินั่งอยู่) อ่านคำไว้อาลัยจบแล้วหยุดไว้อาลัย ๑ นาที แล้วหันหน้าเข้าหากศพ อ่านคำขอขมาและอุทิศส่วนกุศล จบแล้ว
- ทำความเคารพศพอีกครั้งหนึ่ง แล้วลงจากเมรุมาทางด้านที่ประธานนั่งอยู่ ทำความเคารพประธาน
- ประธานขึ้นไปทอดผ้าบังสุกุลบนเมรุ พระชกผ้าบังสุกุล
- ประธานวางกระทงดอกไม้ขอขมาศพ
- แตรเดี่ยวเป่าเพลงนถน ๑ จบ
- ประธานหันหน้าไปทางทิศที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับอยู่ ถวายคำนับ

- ประธานรับเครื่องจุดไฟศจากเจ้าพนักงาน และจุดที่ไฟหลวง
แล้วจึงวางที่เชิงตะกอน
- กองเกียรติยศบอกทำความเคารพ (วันทยาอวุธ)
- แตรเดี่ยวเป่าเพลงคำนับตามเกียรติยศ แล้วบอกแถว เรียบ
อาวุธ ยืนนิ่งอยู่ประมาณครู่หนึ่ง แล้วนำทหารกลับ

เสร็จพิธี

หมายเหตุ- ผู้อ่านคำไว้อาลัย นิยมให้ผู้บังคับบัญชาโดยตรงเช่นผู้เสียชีวิต
เป็นนายทหารสังกัดกองบิน ๗ ผบ. กองบิน ๗ เป็นประธาน
ผู้อ่านคือ เสธกองบิน ๗ หรือ ผบ.ฝูง แต่ถ้าเชิญ ผบ. ทอ.
หรือ ผบ.บย. ไปเป็นประธานผู้อ่านคือ ผบ. กองบิน ๗

ในกรณีที่ผู้ถึงแก่กรรมเป็นชาวคริสต์ หรืออ่านคำไว้อาลัย
ในโอกาสบรรพชา เพราะไม่มีการพระราชทานเพลิงศพ
ถ้าผู้ถึงแก่กรรม เป็นชาวพุทธ อ่านคำไว้อาลัยในโอกาส
พระราชทานเพลิงศพ.

แนวการเขียนคำสดุดีและคำขอมาศหัตว์อย่าง

ก. แบบย่อ มีข้อความไว้อาลัย ๓ ตอน

ตอนแรก-ประวัติ

ตอนสอง-เหตุที่ตาย

ตอนสาม-คุณงามความดีของผู้ตาย

ข. แบบพิศดาร มีข้อความไว้อาลัย ๖ ข้อ

๑. ประวัติชีวิต ตั้งแต่เกิด-การศึกษา จนถึงมารับราชการใน กองทัพอากาศ
๒. ภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ จนถึงสิ้นชีวิตในขณะ ปฏิบัติหน้าที่
๓. เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ความดีความชอบ อันเป็นเกียรติ ประวัติดีเคยได้รับ
๔. กล่าวสดุดีวีรกรรม และกล่าวคำเสียตายไว้อาลัย
๕. กล่าวคำขอมา
๖. อธิกสงวนบุคคลให้แก่ผู้เสียชีวิต.

ตัวอย่าง

คำสดุดีและขมาศพ

ท่านผู้บังคับบัญชา และท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

เรืออากาศเอก นพพล ศิริสวัสดิ์ เป็นบุตรของ นายอุดม นางถนอม ศิริสวัสดิ์ เรืออากาศเอกนพพล ฯ เกิดเมื่อวันเสาร์ แรม ๒ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีมะโรง ตรงกับวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๓ ณ บ้านเลขที่ ๒๘๗ ตำบลบางขุนนนท์ อำเภอบางกอกน้อย จังหวัดธนบุรี

อุดมการศึกษาก่อนเข้ารับราชการทหาร เรืออากาศเอกนพพล ฯ เข้าศึกษาในโรงเรียนบพิตรพิมุข ตั้งแต่ชั้นต้นจนจบมัธยม ๖ และเข้าเรียนต่อในโรงเรียนไพศาลศิลป์ จบชั้นมัธยม ๘ ต่อจากนั้น ได้เข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จนจบได้รับพระราชทานปริญญาตรี นิติศาสตร์บัณฑิต เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘

เรืออากาศเอก นพพล ฯ มาสมัครเป็นศิษย์การบินของโรงเรียนการบินกองทัพอากาศ เมื่อวันที่ ๑๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ สำเร็จเป็นนักบินประจำกอง ทำการบินกับเครื่องบิน ที่ใช้เครื่องยนต์ใบพัด เมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๒ และได้รับการบรรจุเป็นนักบินประจำกองบิน ๓ฝูง ๓๓ หมวดบินที่ ๓ เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๒

เรืออากาศเอก นพพล ฯ รั้วราชการเป็นนักบินอยู่ในกองบิน ๓ มาโดยตลอด ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๒ โดยโยกย้ายไปปฏิบัติหน้าที่ตามฐานบินต่าง ๆ ที่มีเฮลิคอปเตอร์ ของกองบิน ๓ ประจำอยู่เกือบทุกภาคของประเทศไทย เช่น พ.ศ. ๒๕๑๒ ไปอยู่จังหวัดน่าน พ.ศ. ๒๕๑๔ ไปอยู่ภาคใต้ที่จังหวัดสงขลา พ.ศ. ๒๕๑๕ ไปอยู่เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๑๖ กลับมาอยู่ที่ดอนเมือง พ.ศ. ๒๕๑๗ ย้ายกลับไปอยู่ที่เชียงใหม่ จนกระทั่งเกิดอุบัติเหตุเสียชีวิตที่สนามบิน จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อ ๓๑ มกราคม ๒๕๑๗

เรืออากาศเอก นพพล ฯ ได้รับพระราชทานยศทหารเรียงตามลำดับดังนี้:-

- เป็นว่าที่เรืออากาศตรี เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๐
- เป็นเรืออากาศตรี เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๐
- เป็นเรืออากาศโท เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๓
- เป็นเรืออากาศเอก เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๗

เรืออากาศเอก นพพล ฯ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญต่าง ๆ ดังนี้.-

- เหรียญพิภพกล้าหาญ ชั้นที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๖
- เหรียญราชการชายแดน เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๖
- เบญจมาภรณ์ช้างเผือก เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕

เรืออากาศเอก นพพล ฯ ได้อุปสมบท เมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๗ ที่วัดเจ้าอาาม ตำบลบางขุนนนท์ อำเภอบางกอกน้อย จังหวัดธนบุรี มีพระครูรัตนโสภณเป็นพระอุปัชฌาย์ และลาสิกขา เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๗

เรืออากาศเอก นพพล ฯ เสียชีวิตเนื่องจาก อ. ประสบอุบัติเหตุที่สนามบินเชิงทราย เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๘ เวลา ๑๒.๕๕

การเสียชีวิตของ เรืออากาศเอก นพพล ฯ ในครั้งนั้นเป็นการสูญเสียที่ประมาณค่ามิได้ เพราะจากประวัติย่อ ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วแสดงให้เห็นว่า เรืออากาศเอก นพพล ฯ ได้ผ่านการปฏิบัติงานมาอย่างโชกโชน มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี เป็นกำลังสำคัญของหน่วยบิน ของกองบิน ของกองทัพอากาศ และของประเทศชาติในที่สุด มีความก้าวหน้าในหน้าที่ราชการ และยังคงอยู่ในวัยหนุ่มแน่น เป็นพี่ของบุตร ภรรยา บิดา มารดา ญาติมิตรตลอดจนบังคับบัญชาร่วมงานเมื่อต้องมาเสียชีวิตเมื่ออายุยังน้อย ก็ย่อมยังความโศกเศร้าให้แก่ บุตร ภรรยา บิดามารดา และผู้ใกล้ชิดเป็นธรรมดาแต่การเสียชีวิตของเรืออากาศเอก นพพล ฯ ในครั้งนี้ เป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจของทายาทและผู้ใกล้ชิด เพราะเป็นการเสียชีวิตในหน้าที่ราชการ สมกับที่ได้เคยปฏิบัติงานตนไว้ต่อหน้าธงไชยเฉลิมพล ทางราชการใคร่ขอประกาศเกียรติคุณสดุดีการปฏิบัติหน้าที่จนถึงวาระสุดท้ายของ เรืออากาศเอก นพพล ฯ ให้ปรากฏไว้ ณ ที่น

ในวาระนี้ ขอได้โปรดยื่นสงบ • นาที่ เพื่อเป็นการไว้อาลัย
ให้แก่ เรืออากาศเอกนพพล ฯ ณ บัดนี้

เรืออากาศเอก นพพล ฯ ในโอกาสสุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอ
ชม่าท่าน เมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่หากข้าพเจ้าทั้งหลาย ได้มีความประมาท
พลาดพลั้งล่วงเกินท่านทางกายกิต ทางวาจากิต ทางใจกิต ทั้งต่อหน้า
และลับหลัง ขอท่านกรุณางดโทษโปรดอโหสิให้ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วยเถิด
แม้หากท่านจะได้ล่วงเกินข้าพเจ้าทั้งหลายบ้าง ข้าพเจ้าทั้งหลายพร้อมใจ
อโหสิแก่ท่าน ขอท่านจงเป็นผู้ปลดปล่อยปราศจากเวรภัยในที่ทุกสถานเถิด

บุญกุศลที่ข้าพเจ้าทั้งหลายได้บำเพ็ญในครั้งนทุกสิ่งทุกประการ ขอ
อุทิศแก่ท่านทั้งสิ้น ขอท่านเมื่อได้ทราบแล้วจงอนุโมทนา เพื่อสำเร็จเป็น
ประโยชน์ และความสุขแต่ท่านตามควรแก่คติวิสัยนันทอณู.

หล่อและบรรจุพระ

พระที่นิยมหล่อมีสองประเภท

- พระประจำวัน
- พระทั่วไป

เมื่อหล่อแล้วต้องหาฤกษ์บรรจุ (เฉพาะพระประจำวัน) พระประธาน (พระมารวิชัย พระบำเรอโลกเป็นพระแก่เคราะห์) ไม่ต้องบรรจุ

สถานที่ทำ

อาจทำที่วัด บ้านช่างหล่อก็ได้ ทั้งสองพิธีนิยมใช้พระ ๘ รูป (คือหล่อและบรรจุพระ)

สิ่งของที่ใช้

- วัสดุ
- วัสดุติดตัว
- ต้นกล้วย ต้นอ้อย
- ค้ายสายสิญจน์สำหรับวงบริเวณพิธีและโยงไปที่พระสงฆ์
- พิธีมณฑลต่างหากจากบริเวณเผาหุ่น เททอง
- โลหะต่าง ๆ ที่จะหล่อพระ
- เครื่องไทยธรรม
- เครื่องใช้สำหรับพิธีสงฆ์
- รูปเขียน ตามจำนวนที่กำหนด

ปฏิบัติการ

ถ้าทำพิธีสองวัน วันแรกต้องมีพระสวดมนต์เหมือนทำบุญวันเกิด
 นพเคราะห์ ถ้าเป็นองค์เล็กเอาหุ่นเข้าในพิธีด้วย กลางคืนนั่งพุทธรักษา
 และนั่งปรก วันที่สองเมื่อจะถึงเวลาเททองให้สังเวद्यเทวดาจุดเทียนอีก ๔๐
 เล่ม ฐูป ๔๐ ดอก แล้วอธิษฐานให้พระที่หล่อนั้นสวยงาม และทรงมหิทธานุภาพ
 ขจัดทุกข์ภัยต่างๆ และอำนวยการความสุขทุกอย่าง ครั้นได้ฤกษ์
 เททอง เจ้าภาพถือปลายสายสัญญาณข้างหนึ่งอีกข้างหนึ่งอยู่ที่ตามคม (ข้าง
 หล่อมีไว้พร้อม) พนมมืออธิษฐานโดยบ่าหน้าสู่ทิศมงคล พระสวดขยันโต
 วลว ต่อด้วยโสถตถลัทโธ วลว สักกัควา วลว นัตถิเม, ยังภิกขุจิ รัตตัง
 วลว ภวตุ สัพพะมังคละ

ถ้าทำวันเดียวต้องสวดนพเคราะห์ก่อนเททอง ๒ ชั่วโมง (แต่ไม่มี
 สวดพุทธรักษา และนั่งปรกนอกนั้นเหมือนกัน)

ส่วนวิธีบรรจุนั้นแตกต่างจากวิธีหล่อบ้าง กล่าวคือจัดโต๊ะหมู่บูชา
 แจกกันดอกไม้ ๒ คู่ เทียนทอง-เงินอย่างละ ๑ เล่ม หนักเล่มละ ๖ บาท
 ฐูป ๕ ดอก ข้าวตอก ๕ กระหวง ดอกไม้ ๕ กระหวง (กระหวงละ ๘ ตี)
 เทียน ๖ สติง ใต้ ๘ เส้น ๑ เล่ม ฐูปดอกไม้ๆ (ฐูปเงิน) ๘ ดอก วาง
 ไว้ข้างหน้าพระมีอะไรบ้าง?

เครื่องสังเวद्य วางบนผ้าขาวทางมุมด้านหนึ่ง เมื่อได้ฤกษ์เจ้าภาพ
 จุดเทียนทอง-เงินที่หน้าพระ จุดเทียน ๖ สติง ๕ เล่มก่อน แล้วบูชาพระ
 รัตนตรัย คุณบิดามารดาและผู้มีพระคุณ แล้วอธิษฐานจุดเทียนอีก ๒ เล่ม
 เอาไว้ข้างหน้าเครื่องสังเวद्य และจุดฐูปเงิน ๘ ดอก บักไว้ที่เครื่องสังเวद्यบูชาเทพ

ทั้งหลาย และอธิษฐานตามความปรารถนา จากนั้นพระองค์เป็นประธาน
เริ่มพิธีบรรจุ (ตามธรรมเนียมบรรจุใต้ฐานพระซึ่งช่างได้ทำที่บรรจุดวงชะตา
ของตน โดยใช้แผ่นเงินหรือทองหนัก ๑ บาท ๑ แผ่น (ตัดเป็นวงกลม
สำหรับฝังดวงชะตาเจ้าภาพพร้อมทั้งจดชื่อนามสกุลของเจ้าภาพ และชื่อ
มารดาบิดา ประมาณ ๒ นิ้วฟุต หรือพอจะบรรจุที่ฐานพระไว้ได้) ไว้ใต้
ฐานพระ

การปฏิบัติ คือ เจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยและเทพยดา
แล้ว พระองค์เป็นประธานใช้เหล็กจัน เขียนดวงชะตาเจ้าภาพลงในแผ่น
โลหะพร้อมทั้งวันเดือนปีเกิด ชื่อ นามสกุล บิดามารดาเสร็จแล้ว ทาดด้วย
น้ำมันหอม ชาติหรวกณแล้วเจิมที่ดวงชะตา หลังจากนั้นใช้เหล็กจันลงยันต์
ที่ใต้ฐานพระขณะที่เขียนดวงชะตาลงยันต์ พระสงฆ์ที่เหลือสวดขยันโต วรา
แล้วนำเครื่องบรรจุเข้าฐานพระเปิดด้วยแผ่นโลหะชั้นน้อต แล้วเจิมที่ฐาน
พระคานหน้าและทาบฝ่าสนิทแล้วเจ้าภาพถวายไทยธรรม พระสงฆ์อนุโมทนา
เป็นเสร็จพิธี

พุทธานิเชก

พุทธานิเชก โดยปกติทำที่พระอุโบสถ จัดเป็นงานสองวัน การ
จัดสถานที่มณฑลคล้ายหล่อพระ ในพระอุโบสถหรือศาลาอันควรโยงสาย-
สัญญาณจากพระหัตถ์ของพระประธานไปสู่สถานที่หล่อ จัดอาสน์สงฆ์สำหรับ
พระเจริญพระพุทธรูปและพระสวดพุทธานิเชก (เป็นที่เดียวกันเพราะสวด
ต่างเวลากัน) พระสวดมนต์อย่างน้อย ๘ รูป ส่วนพระสวดพุทธานิเชก
ตำรับละ ๔ รูป ก็ตำรับก็ได้โดยผลัดเปลี่ยนกันสวดตามคัมภีร์พุทธานิเชก
ซึ่งเป็นสมุทฺช้อยใหญ่ เนื้อความสำคัญในพุทธานิเชกคือ แจงพระพุทธรูป
อย่างพิศดาร และบรรยายมหาปริสติกษณ ๓๒ ประการ และอนุพยัญชนะ
๘๐ ประการนั่นเอง ต้องจัดกรรมวาสน์นั่งปรกพร้อม ๆ กันก็ได้ จัดสถานที่
เพื่อวางโลหะสำหรับหล่อหุ่นพระ พระและของขลังอื่น ๆ ซึ่งคนนิยมนำ
เข้ามาปลุกเสก ของเหล่านี้ต้องอยู่ภายในวงสายสัญญาณ

สิ่งของใช้ในพิธี

- เทียนชัย ๑ เล่ม หนัก ๘๐ บาท ได้ ๓๐๘ เส้น สูงเท่าความ
สูงของประธานพิธี หรือเจ้าภาพ
- เทียนมงคล ๑ เล่ม หนัก ๑๐ บาท ได้เกินกว่าอายุประธานในพิธี
หรือเจ้าภาพ สูงเท่าความยาวรอบบั้นพระของประธานหรือเจ้าภาพ
- เทียนพุทธานิเชก ๒ เล่ม หนักเล่มละ ๓๒ บาท ได้ ๕๖ เส้น
สูงประมาณกึ่งหนึ่งของเทียนชัย

- เทียนนวทรศุณ ๘ เล่ม หนักเล่มละ ๒ บาท ได้ ๘ เส้น
- เทียนหน้าพระพุทธรักษา ๑ คู่ (ขนาดและน้ำหนักเหมือนเทียนในข้อ ๕)
- เทียนโต๊ะหมู่บูชาพระประธาน ๑ คู่ ขนาดพองามน้ำหนักประมาณเล่มละ ๕ บาทและรูปหอม
- เทียนหนัก ๖ สติง ได้ ๘ เส้น ๒๘ เล่ม และรูปจันทกเด็กสำหรับปักเครื่องสังเวศ
- เทียนบูชาพระรัตนตรัย ๓๐๘ เล่ม หนักเล่มละ ๒ สติง พร้อมตัวรูป ๓๐๘ ดอก
- มัดธูปาคาสำหรับประพรมน้ำพระพุทธรูป
- ใบพลู ๘ ใบ (สำหรับปักเทียนชัยใต้พานเตรียมไว้)
- เครื่องเจม เครื่องสังเวศ
- ใต้เทียนชัย (กั้นลมมิให้เทียนชัยดับ)
- เทียนทอง ๕๐ เล่ม หนักเล่มละ ๒ สติง พร้อมรูป ๕๐ ดอก

ปฏิบัติการ

วันแรกเวลาพระสงฆ์เจริญพระพุทธรูป ไก่เวลาฤกษ์ จุดเทียนชัย (ซึ่งมักเป็นตอนบ่าย) พระสงฆ์เถระเจมเทียนชัย เทียนพุทธรักษาและเทียนมงคล เจ้าภาพหรือประธานในพิธีจุดเทียนหน้าพระประธาน รับผิดชอบเสร็จแล้วพระสงฆ์เถระจุดเทียนชัยตามเวลาฤกษ์ พระสวดคาถาจุดเทียนชัยจากนั้นอาราธนาพระปริต พระสงฆ์เจริญพระพุทธรูป เมื่อสวดนมโม ๆ จบ ก่อนจะสวดพุทธัง (ไตรสรณคมน์) เจ้าภาพจุดเทียนมงคลและเทียนนวทรศุณ ในระหว่างพระสวดมนต์จุดรูปเทียนอย่างลง ๑ เรียงไป เพื่อบูชาพระรัตน

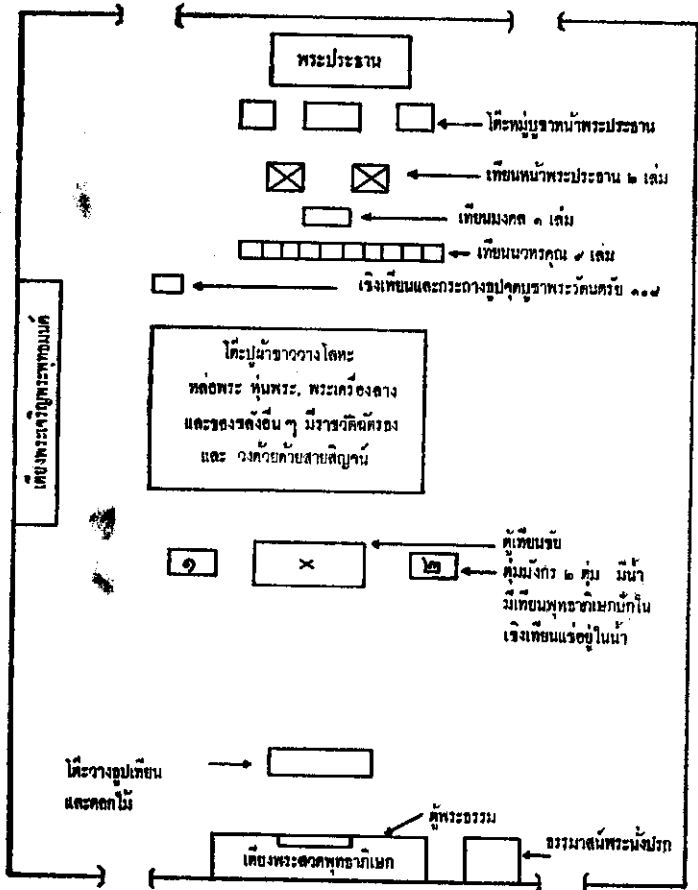
ศรัย จนครบอย่างละ ๓๐๘ เมื่อพระเจ้าวิญญูพระพุทฺธมณต์เสด็จ (มีท่านามนต์ เช่นเดียวกับทำบุญงานมงคลธรรมตา) ประทานพิธีจุดธูปเทียนที่เตียงสวด พุทธอภิเชก แล้วจุดเทียนพุทธอภิเชกทั้งข้างเทียนซ้าย พระ ๔ รูปสวดพุทธาภิเชกเรื่อยไป (อาจเปลี่ยนกันสวดเป็นลำดับ ๆ ก็ได้) จนกว่าเทียนจะหมดเล่ม (ประมาณตลอดคืน) พร้อมกันนั้นพระนั่งปรกกับชนผู้รวบรวมมาสนับนึ่งขดสมาธิวางมือซึ่งถือสายสิญจ์แบบสมาธิ เฟ่งกระแสจิตไปยังโลหะที่จะหล่อหุ่นพระ และพระอิน ๗ เหล่านั้นเพื่อให้พลังเป็นของขลังและศักดิ์สิทธิ์ คำว่านั่งปรกในที่นั้งปรกตีแผ่กระแสจิตครอบคลุมให้เกิดพลังอย่างหนึ่ง ถ้ามีการหล่อพระก็ให้ช่างเอาหุ่นพระไปสำรวจขลัง และเอาทอง สุมตามกำหนดเวลาของช่าง

วันรุ่งขึ้น ถ้ามีการถวายภัตตาหาร ก็ดำเนินไปอย่างทำบุญธรรมตา ก่อนเวลาฤกษ์เททอง พระสังฆเถระออกไปประพรมน้ำพระพุทฺธมณต์ (ใช้น้ำเจริญูพระพุทฺธมณต์และน้ำมนต์พุทธอภิเชกรวมกัน) ให้แก่ช่างหล่อทุกคน และพรมทั่วบริเวณเททอง ต้องมีศาลเพียงตา หรือที่ตั้งเครื่องสังเวทพร้อมประธานจุดธูปเทียนสังเวทบูชาเทวดา พระภูมิเจ้าที่พระเจ้ากรุงพลีเสด็จแล้วจุดเทียนวิบัสตีและธูปเทียนอย่างละ ๕๐ ดำเนินการเททองต่อไป พระสงฆ์สวดชัยมงคลคาถา เมื่อเสร็จพิธีแล้วพระสงฆ์ สวดคาถา คัมภีร์นชัยใช้ ใบพลู ๗ ใบเตรียมไว้วันนับ

หมายเหตุ ถ้าไม่มีการเททองหล่อพระมีแต่พิธีพุทธอภิเชกสำหรับพระที่หล่อแล้วหรือพระ ที่พิมพ์แล้วต้องตติเทียนวิบัสตี และธูปเทียนอย่างละ ๕๐ ตลอดวาระเกี่ยวกับการเททองหล่อพระออกทรงสน สำหรับการจัดสถานที่ในพระอุโบสถพึงดูแผนผังประกอบในหน้าต่อไป

แผนผังการจัดสถานที่
ทำพิธีทูลเกล้าฯ ถวายพระพร

หลังพระอุโบสถ

หน้าพระอุโบสถ

หน้าว่าง

พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

๑. ศาสนพิธีทั่วไป

๑.๑ การนิมนต์พระ

คำจำกัดความ : คือการบอกเชิญเชิญพระสงฆ์มากระทำพิธีทางศาสนาให้

ประวัติย่อ : มีมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล เมื่อพระพุทธศาสนาแผ่เข้ามาถึงประเทศไทย พุทธศาสนิกชนชาวไทยได้รับมาปฏิบัติตาม และจัดให้เข้ากับอุปนิสัยจิตใจของตน แต่เดิมนิมนต์ด้วยปาก มีหมากพลูบหรีใส่ภาชนะจัดไปถวายพระสงฆ์รับนิมนต์ด้วย ปัจจุบันนิยมใช้วงฎิกาส่งของที่ใช้ : มีหมากพลูบหรี หรือวงฎิกา ตามความเหมาะสม

ผู้เกี่ยวข้อง : เจ้าภาพหรือผู้แทน พระสงฆ์ผู้รับนิมนต์

กาลที่ควรทำ : ก่อนกำหนดงานอย่างน้อย ๗ วัน

สถานที่จัดทำ : ทวดของพระสงฆ์เจ้าภาพต้องการนิมนต์

ทำเพื่อ : แจ้งกำหนดการที่พระสงฆ์ผู้รับนิมนต์ทราบล่วงหน้า

วิธีทำ :

ก. ขั้นตอนการ

(๑) เตรียมหมากพลูบหรีเครื่องเซ่นเชิญ หรือวงฎิกานิมนต์ให้พร้อม

(๒) เตรียมแก้ไขข้อขัดข้อง หากนิมนต์พระสงฆ์เจ้าภาพต้องการไม่ได้

ข. ชั้นปฏิบัติการ

(๑) เข้าไปหาพระสงฆ์ที่ต่องการนิมนต์ แจงความต้องการ

ให้ทราบ

(๒) ถวายเครื่องเซ่นเซิมคือหมากพลูบุหรื หรือวางฎีกากับพระสงฆ์นั้น ถัดต่องการเป็นสงฆ์หมักถวาย หรือวางฎีกากับเจ้าอาวาส

(๓) ในกรณีที่ตั้งผู้แทนไปนิมนต์ ควรนำเรื่องมาแจ้งให้เจ้าภาพทราบ

หมายเหตุ : การนิมนต์โดยวางฎีกา จะต้องมิเจ้าภาพหรือผู้แทนเจ้าภาพลงชื่อกำกับฎีกาไว้เป็นหลักฐาน เพื่อบ่งกันความชัดของที่จะเกิดขึ้น แบบฎีกานิมนต์พระมคังน:-

(ตัวอย่าง ฎีกานิมนต์พระของกองอนุศาสนาจารย์ ทอ.)

ฎีกากองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศขอนิมนต์

(หรือขออาราธนา).....กับพระสงฆ์อีก.....รูป.....

รวม.....รูป (มาเพื่ออะไร).....

(เนื่องในงานอะไร).....

(สถานที่ไหน).....

ในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

(ลงชื่อ).....

ตำแหน่ง.....

...../...../.....

หมายเหตุ

๑. เรื่องการรับ—ส่ง และเวลา
๒. เรื่องพิเศษ เช่น บัตร ปิ่นโต ฯลฯ
๓. เรื่องอื่น ๆ ที่นอกจากนี้

ในกรณีทนมนต์พระรับส่งขทาน ย้ำเจาะจง ต้องขอเผด็จ
จากสงฆ์

๑.๒ การรับ—ส่งพระ

คำจำกัดความ: “คือการจัดพาหนะ เช่นรถหรือเรือเป็นต้น
รับ—ส่งพระสงฆ์บริษัณมิตตามกระทำพิธีทางศาสนา”

ประวัติย่อ : แต่เดิมมาการจัดพาหนะรับ—ส่งพระสงฆ์ไม่ได้กระทำ
กัน คงเป็นเรื่องของพระสงฆ์ คือไป—กลับเอง ต่อมาสมัยที่บ้านเมือง
เจริญแล้ว พาหนะหาง่าย เจ้าภาพจึงจัดพาหนะรับ—ส่งเพื่อถวายเป็น
ศะตวง

สิ่งของที่ใช้ : พาหนะ เช่น รถ เรือ เป็นต้น

ผู้เกี่ยวข้อง : ผู้รับพระ และพระสงฆ์ผู้บริษัณมิต

กาลที่ควรทำ : ก่อนกำหนดเวลางานตามสมควร ไม่ช้าหรือ
กระทันหันเกินไป และส่งกลับเมื่อเสร็จพิธีแล้ว

สถานที่จัดทำ : ที่วัดของพระสงฆ์ที่เจ้าภาพนิมนต์ หรือตามที่
พระผู้บริษัณมิตตนหมายไว้

ทำเพื่อ : ถวายเป็นศะตวงแก่พระสงฆ์และผู้ติดตาม

วิธีทำ :

ก. ชนเตรียมการ

- (๑) เตรียมจัดพาหนะที่จะรับ-ส่งไว้ให้พร้อม
- (๒) จัดบุคคลผู้รับมอบให้ทำหน้าที่รับ-ส่งพร้อมไว้
- (๓) เตรียมส่งมอบเสร็จพร้อมแล้ว

ข. ชนปฏิบัติการ

- (๑) จัดพาหนะไปถึงวัดหรือที่นัดหมาย ก่อนกำหนดเวลาตาม

สมควร

- (๒) นำพาหนะรับพระสงฆ์มาสู่ที่นัด
- (๓) เสร็จพร้อมแล้ว จัดพาหนะส่งกลับ

๑.๓ การจัดโต๊ะหมู่บูชา

คำจำกัดความ : “คือจัดโต๊ะสำหรับวางเครื่องตั้งและจัดเครื่องสักการะลงในเครื่องตั้งทุกควรกัน เพื่อบูชาพระรัตนตรัย”

ประวัติย่อ : โต๊ะหมู่บูชาที่จัดเป็นโต๊ะหมู่ ๕ หมู่ ๗ และหมู่ ๙ นิยมใช้กันในปัจจุบันนี้ พัฒนามาจากโต๊ะบูชายุคเก่า ที่จัดซ้อนกันเป็นชั้น ๆ คือตัวใหญ่ เป็นตัวรองถัดมาตัวกลาง แล้วตัวยอด ลดหลั่นกันโดยลำดับรวม ๓ ตัว ในครั้งพุทธกาล พระภิกษุสงฆ์ได้จัดพระแท่นลาดพระพุทธรูปอาสน์ไว้ สำหรับเป็นที่รองพระพุทธรูปองค์ประทับนั่งเมื่อเสด็จมาสู่สำนัก แม้พระองค์ไม่เสด็จมา ก็นิยมจัดไว้เช่นนั้น เพื่อถวายความเคารพในพระพุทธรูป ต่อมาเมื่อมีการนิยมสร้างพระพุทธรูปขึ้นไว้กราบไหว้บูชาพระแท่นนั้นก่อความการมาเป็นโต๊ะ แล้วพัฒนามาเป็นโต๊ะหมู่บูชาดังที่นิยมจัดกันในยุคปัจจุบันนี้

สิ่งของที่ใช้: โต๊ะหมู่บูชา (หมู่ ๕-๗-๙) เครื่องตั้ง มีแจกัน
พานเชิงเทียน กระจกเงารูปเครื่องสักการะ มีดอกไม้ รูป เทียน พระพุทธรูป
รูป ๑ องค์ ทักกราบพระ (พรม หมอนกราบ)

ผู้เกี่ยวข้อง: เจ้าภาพหรือเจ้าการ และผู้จัดที่เข้าใจการจัด

กาลที่ควรทำ: เมื่อมีพิธีทางศาสนาเกิดขึ้น

สถานที่จัดทำ: ที่บ้านเจ้าภาพ หรือสถานที่ประกอบพิธี

ทำเพื่อ: บูชาพระรัตนตรัย

วิธีทำ:

ก. ชั้นเตรียมการ

(๑) เตรียมสิ่งของที่จะใช้ในพิธีให้พร้อม

(๒) เตรียมพรมหรือเสื่อสำหรับปูลาดรองรับโต๊ะหมู่บูชา

(๓) เตรียมทักกราบพระ (พรม หมอนกราบ)

ข. ชั้นปฏิบัติกร

(๑) ปูพรมหรือเสื่อที่ไว้รองรับโต๊ะหมู่บูชา

(๒) จัดโต๊ะหมู่บูชา (ชนิดหมู่ ๕ เป็นตัวอย่าง)

- โต๊ะตั้งสูงประดิษฐานพระพุทธรูป

- โต๊ะขนาดข้างจัดแจกันและพานดอกไม้ พานอยู่หน้าแจกันอยู่

ด้านใน โต๊ะละ ๑ ชุด คือพานกับแจกัน

- โต๊ะกลางตั้งตั้งมาจากโต๊ะพระพุทธรูป จัดพานดอกไม้

- โต๊ะพานหน้าจัดเชิงเทียน ๓ คู่ กระจกเงารูป ๑ ที่

(กระจกเงารูปอยู่กลาง เชิงเทียนอยู่ข้าง)

หมายเหตุ : การตั้งโต๊ะหมู่บูชา ต้องจัดให้ตั้งอยู่ทางคานขวามือของแถวพระสงฆ์ ในกรณีทแนองด้วยพิธีสงฆ์ เว้นแต่สถานที่จำกัดตั้งอย่างนั้นไม่ได้ จะตั้งคานซ้ายของแถวพระสงฆ์ก็ได้แต่ให้หันหน้าขวามือแถวพระสงฆ์ คือตั้งอยู่ทางคานสกัดจัดให้ไคระยะพอดี ไม่ชิดไม่ห่างแถวพระสงฆ์เกินไป ที่สำหรับกราบพระ คือพรมและหมอนกราบ ถ้าเป็นงานทำบุญแบบธรรมดาทั่วไป ใช้หมอนกราบ ๑ ที่ ถ้าเป็นงานมงคลสมรสใช้หมอนกราบ ๒ ที่ ส่วนพรมหรือเสื่อรองใช้ผืนเดียว แต่ทำกันเลียนแบบพระราชพิธีวัตร คือใช้ลดพระทนต์ คู่เป็นการสะดวก แต่ได้รับคำแนะนำว่าไม่สมควร

๑.๔ การจัดอาสนสงฆ์

คำจำกัดความ : "คือการจัดสำหรับให้พระสงฆ์นั่งเพื่อประกอบพิธีทางศาสนาให้"

ประวัติย่อ : มีมาแล้วแต่สมัยพุทธกาลนั้น แต่ในสมัยนั้นพระสงฆ์นิยมนั่งล้อมพระเถระผู้เป็นประธาน ถ้าพระพุทเจ้าเสด็จไปเป็นประมุขพระสงฆ์ก็นั่งแวดล้อมพระพุทของค์ ดังนั้นการจัดอาสนะจึงมีลักษณะเป็นแบบหนึ่ง ซึ่งต่างจากการจัดอาสนสงฆ์ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้ คือถ้าจัดเป็นแบบพิธีสงฆ์ นิยมจัดเป็นแถวนั่งโดยพระสงฆ์เถระรูปที่เป็นประธานนั่งหน้าขวามือของพระภิกษุรูปรองๆ ลงมาโดยลำดับ ถ้าจัดเป็นแบบพิธีสงฆกรรม คงจัดอนุโลมแบบครึ่งพุทธกาล คือพระสงฆ์นั่งล้อมพระสงฆ์เถระ เช่นพิธีทำอุโบสถสงฆกรรมพิธีอุปสมบทกรรม เป็นต้น

สิ่งของที่ใช่ : พินัยกรรม, เสื้อหรือพรม, อาสนะและหมอนอิง (เท่าจำนวนพระสงฆ์) ผ้าขาวสำหรับปูลาด และผ้าขาวสำหรับปูรองรับภาชนะใส่อาหารบูชาพระพุทธ, โต๊ะรองอาหารพระพุทธขนาดเล็ก ๓ ตัว ถ้าเป็นงานใหญ่นิยมใช้ไมโครโฟนด้วย

ผู้เกี่ยวข้อง : เจ้าภาพ ผู้จัดอาสนะที่เข้าใจการจัด ผู้ช่วยเหลือ (ลูกมือ ๒-๓ คน) พระสงฆ์ผู้รับนิมนต์

กาลที่ควรทำ : ทุกคราวที่จัดพิธีสงฆ์

สถานที่จัดทำ : ที่บ้านเจ้าภาพ หรือบริเวณพิธีมณฑล

ทำเพื่อ : ให้พระสงฆ์นั่งประกอบพิธีทางศาสนาด้วยความเคารพ

วิธีทำ

ก. ชั้นเตรียมการ

(๑) เตรียมสิ่งของที่ใช่ให้พร้อม

(๒) เตรียมเครื่องรับรองพระสงฆ์ มีชั้นน้ำพานรอง พาน

หมากพลู บุหรี่ กระโถน

(๓) เตรียมบุคคลที่จะจัดไว้ให้พร้อม

ข. ชั้นปฏิบัติการ

(๑) ตกแต่งสถานที่ที่จะจัดอาสนสงฆ์ให้เรียบร้อย

(๒) จัดบัลลังก์ให้เหมาะแก่สถานที่

(๓) ปูเสื่อหรือพรมบนบัลลังก์ แล้วปูอาสนะเป็นที่ ๆ

(๔) ตั้งเครื่องรับรองพระสงฆ์ กระโถนไว้ในถักมาชั้นน้ำ

พานรอง แล้วพานหมากพลูบุหรี่ (ของเหล่านี้จัดไว้ในระหว่างช่วงพระสงฆ์)

หมายเหตุ : ในการจัดงานทำบุญบำเพ็ญกุศลเกี่ยวกับพิธีสงฆ์เมื่อปูเสื่ออาสนะสำหรับพระสงฆ์แล้ว ถ้างานนั้นเป็นงานมงคล ต้องตั้งบาตรน้ำมนต์วางด้วยสายสิญจน์ด้วย มีเทียนนามนตติดไว้ที่ครอบน้ำมนต์หรือที่ปากบาตร มีทิวาคา ๓ กำ สำหรับทำน้ำพระพุทธรูป ใช้น้ำบริสุทธิ์ไม่ต้องใส่สิ่งของใด ๆ ทั้งสิ้น ค่ายสายสิญจน์ให้วงจากพระพุทธรูปเหลืองเงินไว้เพื่อเป็นจุดบรรจบ ถ้าจะวงบ้านหรือวงรอบบริเวณบ้าน ให้นำกลุ่มค่ายสายสิญจน์สอดตลอดด้านที่สะดวกอยู่ใกล้ ๆ พระพุทธรูปนั้น เช่นสอดออกทางด้านหน้าต่างแล้ว วงประทักษิณรอบบ้านหรือรอบบริเวณบ้าน แล้วให้มาบรรจบที่จุดเดิม เหลือกลุ่มค่ายไว้ให้พระสงฆ์จับเจริญพระพุทธรูป

ถ้างานนั้นเป็นงานอวมงคล (งานศพ) ไม่ต้องตั้งบาตรน้ำมนต์และไม่วงค่ายสายสิญจน์เพราะไม่เนื่องด้วยสิ่งอันเป็นมงคล คงจัดแต่อาสนสงฆ์อย่างเดียว พิธีกรอาราธนาพระปริตตัว ก่อนที่พระสงฆ์สวดพระพุทธรูปมนต์

ในกรณีที่เจ้าภาพจัดพิธีสงฆ์สวดมนต์ และเทศน์เป็นลำดับติดต่อกัน ในกรณีเช่นนี้เมื่อพระจะเริ่มสวดมนต์ ไม่ต้องอาราธนาศีลอาราธนาพระปริตอย่างใด เมื่อพระจะเริ่มเทศน์จึงอาราธนาศีล ถ้าเป็นงานไม่ติดต่อกันแบ่งงานเป็นระยะตอน เช่นสวดมนต์ตอนเช้าเทศน์ตอนบ่ายอย่างนี้ต้องอาราธนาศีลด้วยทุกครั้ง

๑.๕ การจักรรมาสน์

คำจำกัดความ : “คือการจัดทำสำหรับให้พระสงฆ์แสดงธรรม”

ประวัติย่อ : มีมาแล้วในสมัยกรุงพุกทกาลโน้น แต่อาจแตกต่างกับสมัยปัจจุบันอยู่บ้าง ในเรื่องรูปลักษณะของธรรมาสน์ ดังเช่นที่ได้ไว้ในอรรถกถาพระธรรมบทเรื่องเมณฑกเศรษฐี มีตอนหนึ่งว่าไว้ดังนี้

“เมณฑกเศรษฐีเมื่อกครั้งเสวยชาติเป็นนายอวโรระ เมื่อดูของตนสร้างพระคันธกุฎีถวายพระพุทธรเจ้าแล้ว ก็ได้สร้างศาลารายและรัตนมณฑปถวายบ้าง ในส่วนที่เป็นรัตนมณฑปนั้น เขาสร้างธรรมาสน์ถวายอีก ๓ ที่ ตั้งประดิษฐานไว้อย่างงดงามว่า เท้าธรรมาสน์ทำด้วยทองคำแท่ง ตัวธรรมาสน์ทั้งหมดทำเป็นทองคำสุกปลั่ง แพร่รองเท้าอีก ๔ ตัว ก็เป็นแพรทอง อีก ๒ ตัวสำหรับรองเหยียบขลุ้งก็แพรทอง เครื่องประดับธรรมาสน์เล็กก็ถักเป็นตาข่ายสวยงามเส้นแรกด้วยธรรมดา เส้นสองรองลงไปเป็นด้ายทอง ตอนบนเป็นแก้วมุกดาถักตาสวยงามยิ่งนัก”

เมื่อตกเข้ามาถึงประเทศไทยเรา พุทธศาสนิกชนชาวไทย มีศรัทธาแรงกล้า ได้สร้างธรรมาสน์ถวายวัด หรือมีไว้เพื่อเป็นเครื่องเทิดทูนพระพุทธรศาสนา ได้ดัดแปลงแก้ไขให้เข้ากับศิลปะไทยเรา โดยเอาส่วนที่เป็นรัตนมณฑปกับตัวธรรมาสน์รวมกันและเข้ากันกลมกลืนกันได้อย่างสนิทสนม บัดทองล่องชาด บางแห่งลงรักปิดทองติดกระจกทำอย่างวิจิตรสวยงามทีเดียว ธรรมาสน์แบบนี้เรียกกันว่า “ธรรมาสน์บุษบก” แบบที่ไม่มียอดมณฑปดัดแปลงเป็นเท้าสิงห์คู่เขียนแบบแพรทองทรองเท้าธรรมาสน์ เรียกกันว่า

“ธรรมาสน์เท้าสิงห์” แบบนี้ย้ายไปไหน ๆ ได้สะดวก นิยมสร้างกันมาก แม้จะมีธรรมาสน์บุษบกแล้ว ก็ยังมีธรรมาสน์เท้าสิงห์ไว้ใช้ด้วย

สิ่งของที่ใช้ : ธรรมาสน์, อาสนะสำหรับพระรองนั่ง, เทียนดูหนังสือพร้อมทั้งเชิงตาลบ้ตรหรือพัด ถ้าเป็นงานใหญ่มีไมโครโฟนด้วย

ผู้เกี่ยวข้อง : เจ้าภาพ พระธรรมกถึกผู้แสดงธรรม ผู้จัดธรรมาสน์และผู้ฟังธรรม

กาลที่ควรจัดทำ : ในคราวที่นมัสต์พระมาแสดงธรรม

ทำเพื่อ : พระสงฆ์ซึ่งแสดงธรรม และอบรมผู้ฟัง พระธรรมเทศนา

วิธีทำ :

ก. ชนเตรียมการ

(๑) เตรียมสิ่งของที่จะใช้ไว้ให้พร้อม

(๒) จัดบุคคลที่รับมอบหมายจัดธรรมาสน์เตรียม

ไว้ให้พร้อม

(๓) เตรียมเครื่องรับรองพระธรรมกถึกไว้ให้พร้อม

ข. ชนปฏิบัติการ

(๑) ตกแต่งสถานที่และจัดธรรมาสน์ให้เรียบร้อย

(๒) ปูอาสนะสำหรับพระธรรมกถึกนั่งแสดงธรรม

(๓) จัดตาลบ้ตรหรือพัดไว้ขวามือของพระเทศน์

(๔) จัดที่สำหรับเทียนดูหนังสือให้เรียบร้อย ข้ายมื่อของ

พระเทศน์

หมายเหตุ ; ในกรณีที่จัดใหม่การเทศน์คู่ ต้องจัดธรรมมาสน์ให้ครบจำนวน
พระธรรมกถึกที่แสดงธรรม จัดระยะห่างกันพอสมควร ทั้งนี้ให้คำนึงถึง
สถานที่และบุคคลผู้ฟังเป็นหลัก การจัดต้องหันหน้าเข้าหากัน ตรงกันบ้าง
เยื้องกันบ้าง สุดแต่ความเหมาะสม เพื่อพระธรรมกถึกเห็นหน้ากัน จะได้ฟัง
ซักถามโต้ตอบกันสะดวก ไม่นิยมจัดเรียงแถว

๑.๖ การจุกุศุปเทียบและกราบพระ

คำจำกัดความ : คือการจุกเทียบแล้วจุกุศุปเพื่อบูชาพระรัตนตรัย”

ประวัติ : ได้ทำสืบ ๆ กันมาจนเป็นประเพณีนิยม

สิ่งของที่ใช้ : โต๊ะหมู่บูชาหรือหิ้งพระ, เครื่องตุง เครื่องสักการะ

พร้อมพระพุทธรูป, ที่สำหรับกราบ

ผู้เกี่ยวข้อง : เจ้าภาพ, พิณฑกร ในกรณีที่จัดงานพิธี สงฆ์ และ

บุคคลที่รวมพิธี

กาลที่ควรจัดทำ : ทุกครั้งที่ทำการบูชาพระรัตนตรัย

สถานที่จัดทำ : ที่บ้าน หรือสถานที่จัดพิธีทางศาสนา

ทำเพื่อ : บูชาพระรัตนตรัย

วิธีทำ :

ก. ขั้นตอนการ

(๑) เตรียมของที่จะใช้ไว้ให้พร้อม

(๒) เตรียมแต่งกายให้เรียบร้อย (เหมาะสมแก่งานนั้น ๆ)

(๓) จัดสถานที่ให้สะอาดเรียบร้อยพร้อมไว้

๕
 ข. ขันปฏิบัติการ

(๑) จัดโต๊ะหมู่บูชา หรือจัดหิ้งพระ (ดูข้างต้น)

(๒) ปลูกดอกทศกราบพระ ด้านหน้าโต๊ะหมู่บูชา

(๓) จุดเทียนก่อนแล้วจึงจุดธูป

(๔) นั่งคุกเข่าพนมมือ แล้วกราบพระด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ๓ ครั้ง

หมายเหตุ : ในกรณีที่เนื่องด้วยพิธีสงฆ์ เมื่อกราบพระรัตนตรัยแล้ว พึงนั่ง
 คุกเข่าพนมมือหันหน้าเข้าหาพระสงฆ์ แล้วกราบพระด้วย เบญจางคประดิษฐ์
 ๓ ครั้งเช่นกัน

๑.๗ การอาราธนาศีล, พระปริต, และธรรม

คำจำกัดความ : “คือการกล่าวเชิญพระสงฆ์ ให้ประกอบพิธีทาง
 ศาสนาล่วงหน้าให้ทราบว่า ตอนนั้น ๆ ต้องทำอะไรบ้าง”

ประวัติย่อ : ได้ทำสืบ ๆ กันมาจนเป็นประเพณีนิยม

สิ่งของที่ใช้ : (ไม่มี)

ผู้เกี่ยวข้อง : เจ้าภาพ, พิธีกร, ผู้เข้าร่วมพิธี, และพระสงฆ์

กาลที่ควรทำ : การอาราธนาศีล ทำก่อนสมาทานศีล การอารา-
 ธนาธรรม ทำก่อนที่พระจะเริ่มแสดงธรรม การอาราธนาพระปริต ทำก่อน
 ที่พระสงฆ์จะเริ่มสวดมนต์

สถานที่จัดทำ : ในที่ที่เจ้าภาพจัดใหม่พิธีทางศาสนา

ทำเพื่อ : เพื่อประโยชน์ดังนี้

- คีล เพื่อบุญทางศีลมัย
- ธรรม เพื่อบุญทางธรรมมัตถสวนมัย
- พระปริต เพื่อกำจัดทุกข์ กัย และโรค

วิธีทำ :

ก. ชนเตรียมการ

- (๑) ผู้อาราธนาแต่งกายให้สุภาพเรียบร้อย
- (๒) เตรียมอาราธนาให้ตรงกับเรื่องที่ต้องประสงค์

ข. ชนปฏิบัติการ

- (๑) เรื่องอาราธนาคีล
 - ก่อนที่จะอาราธนาต้องนั่งคุกเข่าพนมมือกราบพระด้วย
เบญจางคประดิษฐ์ ๓ ครั้ง
 - แปลงวจาขอสมาทานคีล (คีล ๕ หรือคีล ๘ หรือ
อุโบสถคีล ตามที่ประสงค์)
 - กราบพระอีก ๓ ครั้ง เพื่อสมาทานคีลจบแล้ว
- (๒) เรื่องอาราธนาธรรม
 - ถ้าเป็น การ กระ ทำติดต่อกจากการสมาทานคีลไม่ต้อง
กราบพระ เพียงนั่งคุกเข่าพนมมือ
 - แปลงวจาอาราธนาธรรม (พุทธมา ๆ โลกอาบิตี ฯลฯ)
 - กราบพระ ๓ ครั้ง เมื่ออาราธนาธรรมจบแล้ว

(๓) เรื่องอาราธนาพระปริต :

- ถ้าเป็นการกระทำติดต่อกับการสมาทานศีลไม่ต้องกราบพระ เพียงนั่งคุกเข่าพนมมือ
- เปล่งวาจาอาราธนาพระปริต (วิปตติปฏิพาหยา ฯลฯ)
- กราบพระ ๓ ครั้ง เมื่ออาราธนาพระปริตจบแล้ว

หมายเหตุ : ในพิธีทางศาสนาที่เนื่องด้วยการอาราธนาศีล อาราธนาพระปริต และอาราธนาธรรมนั้น ถ้าอาราธนาเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ต้องขณตนด้วยการกราบพระ ๓ ครั้ง เสมอ และเมื่อจบคำอาราธนา ก็ต้องกราบพระอีก ๓ ครั้ง เช่นกัน เว้นแต่การอาราธนาศีล ต้องสมาทานศีลก่อน เมื่อสมาทานจบจึงกราบพระ ในกรณีอาราธนาศีลแล้ว อาราธนาธรรมในลำดับต่อไป ในกรณีเช่นนี้ไม่ต้องกราบพระเมื่อสมาทานศีลจบให้อาราธนาธรรมต่อไปเลย เมื่ออาราธนาจบจึงกราบพระ และในการอาราธนาศีลแล้ว อาราธนาพระปริต ก็คงปฏิบัติเช่นเดียวกัน คือจะกราบพระอีก ๓ ครั้ง ต่อเมื่ออาราธนาพระปริตจบแล้ว

ในกรณีที่ประชุมนั่งเฝ้าฟังพระสวดมนต์ ฟังพระเทศน์ พิธีกรจะยื่นอาราธนาก็ได้ ถ้ายืนอาราธนาไม่ต้องกราบใช้น้อมศีรษะไหว้พระครั้งเดียวกันได้ การปฏิบัติอื่น ๆ อนุโลมการกราบพระที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

๑.๘ การเลี้ยงพระ

คำจำกัดความ : “คือการนำอาหารคาว - หวานที่ควรแก่สมณบริโภคเลี้ยงพระสงฆ์”

ประวัติย่อ : ทำกันสืบ ๆ มาแต่ครั้งพุทธกาล จนเป็นประเพณีนิยม

สิ่งของที่ใช้ : อาหารคาว - หวาน ภาชนะสำหรับใส่อาหาร, ถาด ส้อม หรือผ้าปู, นาคม, และเครื่องรับรองพระ ทมาภพฺยุ บุหฺร
 ผู้เกี่ยวข้อง : เจ้าภาพ, พระสงฆ์ผู้รับนิมนต์, กัมปียการก (ศิษย์พระ) ญาติมิตร เพื่อนบ้านใกล้เคียง

กาลที่ควรทำ : ในเวลาเช้า หรือเพล หรือโอกาสที่กำหนดขึ้น เป็นครั้งคราว

สถานที่จัดทำ : ที่บ้าน ทวัด ทสมาคมทางพระพุทธศาสนา หรือ ทอื่นสมควร

ทำเพื่อ : ตอ้งการบุญ และอุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์ผู้สืบศาสนา

วิธีทำ :

ก. ขันเตรียมการ

- (๑) เตรียมสิ่งของที่จะใช้ไว้ให้พร้อม
- (๒) เตรียมจัดอาหารใส่ภาชนะให้พร้อม
- (๓) เตรียมจัดบุคคลผู้เข้าประเคน และปรนนิบัติพระให้พร้อม
- (๔) เตรียมอาหารไว้เพิ่ม เมื่ออาหารพร้อม

ข. ขันปฏิบัติการ

- (๑) นิมนต์พระสงฆ์เข้าประจำที่ฉันอาหาร (ถ้านั่งประจำอยู่แล้ว ก็ไม่ต้องนิมนต์)
- (๒) ประเคนอาหารคาวก่อน อาหารหวานรอประเคนเมื่อฉันอาหารคาวแล้ว)

- (๓) ถ้ามีอาหารสำหรับจัดถวายพระพุทธรูป ให้ทำพิธีถวายก่อน
ลำดับพระสงฆ์
- (๔) นำอาหารถวายเพิ่ม เมื่ออาหารพร้อม

หมายเหตุ : ในกรณีที่มีพระสงฆ์มาฉันภัตตาหาร ผู้มีหน้าที่อาราธนา
หรือโภชนาที่จะจัดถวายพระเป็นอันขาด เพราะพระพุทธรูปหรืออาหารพระฉันอาหาร
นั้นต้องอาบัติ ผู้ทำบุญได้บุญน้อยเพราะทำไม่ถูกต้องวินัยนิยม ดังนั้นจึง
ใช้คำพูดเป็นโวหาร (เวลาเช้า) พุทธว่ารับอาหารบิณฑบาตเช้าหรือถวาย
ภัตตาหารเช้า (เวลาเพล) ก็พูดว่าฉันภัตตาหารเพล หรือถวายภัตตาหารเพล

๑.๙ การถวายไทยธรรม

คำจำกัดความ : “คือการนำเครื่องกินและเครื่องใช้กันเป็นวัตถุ
แทนปัจจัย ๔ คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานเภสัช พร้อมทั้ง
ดอกไม้ ธูปเทียนถวายพระ”

ประวัติย่อ : ทำสืบ ๆ กันมาจนเป็นประเพณีนิยม

สิ่งของที่ใช้ : เครื่องไทยธรรม, ภาชนะสำหรับใส่ หรือห่อ,
ปวารณาบัตร (ถ้าเจ้าภาพประสงค์ถวายเงิน) ดอกไม้ ธูปเทียน

ผู้เกี่ยวข้อง : เจ้าภาพ, พระสงฆ์ หรือสามเณร, กบฏีการก
(ศิษย์พระ) ญาติมิตร

กาลที่ควรทำ : ในลำดับที่เหมาะสม คือถวายภัตตาหารพระแล้ว
หรือก่อนที่พระจะเริ่มอนุโมทนา

สถานที่จัดทำ : สถานที่จัดงานพิธีทางศาสนา

ทำเพื่อ : บำรุงพระภิกษุสามเณรในศาสนา

วิธีทำ :

ก. ขั้นเตรียมการ

- (๑) เตรียมสิ่งของที่จะใช้ไว้ให้พร้อม
- (๒) เตรียมเครื่องไทยธรรมใส่หรือห่อ ใส่ภาชนะไว้พร้อม
- (๓) เตรียมจัดบุคคลเข้าประเคนไว้ให้พร้อม
- (๔) เตรียมปวารณาบัตรใส่ของ ส่วนเงินถวายพระให้มอบกับ

บิณฑการก

ข. ขั้นปฏิบัติการ

- (๑) นำเครื่องไทยธรรมพร้อมทั้งดอกไม้ ธูป เทียน เรียงลำดับไว้หน้าพระสงฆ์เป็นที่ ๆ
- (๒) เจ้าภาพพร้อมด้วยญาติมิตรเข้าประเคนเครื่องไทยธรรม
- (๓) ถ้าเป็นงานทักษิณานุประทาน มีการทอดผ้า ให้ทอดผ้าก่อนแล้วจึงถวายเครื่องไทยธรรม
- (๔) เมื่อพระสงฆ์รับเครื่องไทยธรรมแล้ว ให้ลำเลียงออก

หมายเหตุ : ในกรณีที่จัดงานบำเพ็ญกุศลทักษิณานุประทาน มีทอดผ้าบังสุกุล ให้ทอดผ้าก่อน เพราะผ้าเป็นหลักของบัจจัย ๔ ถ้าไม่มีผ้าทอด จะใช้ใบปวารณาบัตรใส่ของแทนก็ได้ แล้วจึงประเคนเครื่องไทยธรรมที่จัดถวายโดยลำดับ

๑.๑๐ การกรวดน้ำ

คำจำกัดความ: “คือการเอาน้ำสำหรับกรวดหลังลงในภาชนะที่รองรับเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว เริ่มหลังเมื่อพระสงฆ์เถระกล่าวอนุโมทนา “ยถา วาริวหา ฯลฯ” จนจบคำว่า “มณิโชติโรย ติยา” จึงหยุดกรวดน้ำ”

ประวัติย่อ: มีมาแล้วแต่ครั้งพุทธกาล

สิ่งของที่ใช้: น้ำสะอาด, ภาชนะใส่และรองรับน้ำกรวด (ปัจจุบันนิยมใช้เครื่องกรวดน้ำสำเร็จ)

ผู้เกี่ยวข้อง: ทายกผู้ให้ทาน, และปฏิบัติคาหก คือพระสงฆ์ผู้รับทาน, พិณฑกร

กาลที่ควรทำ: หลังจากให้ทานแล้ว

สถานที่จัดทำ: ในที่ต่อหน้าปฏิบัติคาหกผู้รับทาน หรือในที่ลับหน้าก็ได้
 สถานที่เหมาะสมควร

ทำเพื่อ: อุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว

วิธีทำ:

ก. ขั้นตอนการ

(๑) เตรียมเอาน้ำใส่ไว้ในภาชนะกรวดน้ำ มีภาชนะรองรับน้ำกรวดพร้อม

(๒) ในกรณีจัดงานมีพิณฑกร พิณฑกรจะเตรียมน้ำน้ำกรวดมอบให้ประธาน

(๓) เตรียมจัดตั้งทภาชนะกรวดน้ำ

ข. ขั้นตอนปฏิบัติการ

(๑) นำภาชนะกรวดนำมาอบให้ประธาน หรือเจ้าภาพก่อนที่พระสังฆเถระจะเริ่มอนุโมทนา

(๒) เมื่อพระสังฆเถระกล่าวอนุโมทนา “ยถา วาริวหา ฯลฯ” ประธานเริ่มหลังนำกรวดลงในภาชนะรองรับน้ำ จนพระสังฆเถระกล่าวจบ “มณิโชติโรโต ยถา” หยดเทน้ำแล้วพนมมือรับพรพระ

(๓) นำน้ำกรวดที่ประธานกรวดแล้ว รินลงดิน (เมทนีดล) ที่สะอาด ปราศจากสิ่งปฏิกูล

หมายเหตุ : ในการกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว นิยมกล่าวคำเป็นภาษาบาลี แบบนัยกันทั่วไปมีดังนี้ “อิทโน ญาตโน โทตุ สุชิตา โหนตุ ญาตโย” ขอผลทานนึ่งสำเร็จแก่ญาติของข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอให้ญาติทั้งหลายจงเป็นสุข ๆ เกิด

๑. การทำขวัญนาค

คำจำกัดความ “การทำขวัญนาค คือการทำพิธีบำรุงขวัญผู้เป็นนาค ซึ่งเตรียมตัวจะบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา” คำว่านาค หมายถึงผู้ที่ตั้งใจจะความซื่อและตั้งใจทำความดี จนถึงขั้นตั้งใจตั้งใจละโลกีย์วิสัยออกบวช การทำขวัญนาคเป็นพิธีของชาวบ้าน ไม่มีพิธีสงฆ์

ประวัติย่อ จัดทำกันมาเป็นประเพณีของชาวไทย, ที่นับถือพระพุทธศาสนา

สิ่งของที่ใช้

๑. บายศรี ๓-๕ ชั้น ๑ ต้น (ไม่ช้านาบบายศรี ๓ ชั้น ใช้ไม้ไผ่ผ่าเสี้ยว โตประมาณเท่าขมมือ แล้ววัดคู้ให้สูงกว่ายอดบายศรีประมาณ ๒ นิ้ว เกลาให้เรียบ ใช้ผ้าขาวหรือกระดาษพันให้เรียบร้อยทุกอัน)

๒. ใบตองหุ้มบายศรี ๓ ทาง เลือกเอาใบตองสด ๆ ใบดี ๆ ไม่แตก กระจาให้ยาวเท่ากับต้นบายศรี ๓-๕ ชั้น

๓. ผ้าหุ้มบายศรี ๑ ผืน ใช้ผ้าแพรตอกหรือผ้าเยียรบับก็ได้ ห้ามใช้ผ้าถุงหรือผ้ามาน

๔. บายศรีปากชาม ๑ ที่ พร้อมใช้ต้มสุกสำหรับเสียบยอดบายศรี ๑ ฟอง

๕. มะพร้าวอ่อน ๑ ผล เชื้อนเปลือกออกเหมือนจะทำมะพร้าวสังขยา ใต้อพานรองและมีชั้นเล็ก ๆ ๑ ชั้นใส่ไว้ในพานด้วย

๖. กัด้วยน้ำไทย ๑ หวี ใส่พานหรือจานก็ได้

๗. ขนมต้มแดง ๑ ถ้วย ขนมต้มขาว ๑ ถ้วย ของหวานแห้ง ๆ ๑ กระถางเล็ก ๆ ของคาว มียาหรือพล่า ๑ กระถางเล็ก ๆ ๒ สิ่งสำหรับใส่ในชั้นบายศรี

๘. แว่นเวียนเทียน ๓ แว่น

๙. ชั้นใส่ข้าวสารสำหรับปักแว่น ๑ ใบ ควรใช้ชั้นเงินหรือชั้นลงหินขนาดใหญ่ที่มพานรอง แล้วใส่ข้าวสารให้เต็ม

๑๐. เทียนติดแว่น ๘ เล่ม ใช้สีผึ้งแทหนักเล่มละ ๒ บาท ได้ ๑๖ เส้น

๑๑. เทียนไชย ๑ เล่ม ใช้สีผึ้งแทหนัก ๓ บาท ได้ ๓๒ เส้น

๑๒. เทียนน้ำมัน ๑ เล่ม ใช้สีผึ้งแทหนัก ๑ บาท ได้ ๑๒ เส้น

๑๓. ดอกไม้ ธูป เทียน สำหรับนาคบูชาพระรัตนตรัยจัดหาไว้ให้พอสมควรไม่จำกัดขนาด

๑๔. ดอกไม้ ธูป เทียน เงิน ๖ บาท สำหรับผู้ทำพิธีบูชาครู ๓ พาน

๑๕. ชันน้ำมัน ๑ ใบ ใช้ชันเงินหรือชันลงหินขนาดเล็ก ที่มีพานรอง ใต้น้ำสะอาดไว้ค่อนข้าง ทาใบเงิน ใบทอง ใบนาค ใ้ไว้ด้วยพอสมควร

๑๖. ใบพลูงาม ๆ สำหรับดับเทียน ๗ ใบ

๑๗. ที่เจม ๑ ที่ มีแบ่งกระแจะน้ำมันหอม

๑๘. ไต้เตี้ย ๆ กว้างยาวประมาณ ๒ ดอก สีเหลืองมีผ้าขาวปูพร้อมสำหรับวางเครื่องพิธี

๑๙. ช้องชัย ๓ ช้อง (ควรจะมี)

๒๐. ปี่พาทย์ หรือแตร ๑ วงจะมีหรือไม่ก็ได้ แล้วแต่กำลังเจ้า

ของงาน

ผู้เข้าร่วมในพิธี : นาค, เจ้าภาพ, หมอทำขวัญนาค, และญาติมิตร
อื่น ๆ

กาลที่ควรทำ : ก่อนหน้ากาลบรรพชาหรืออุปสมบท

สถานที่จัดทำ : ที่บ้านเจ้าภาพ, ที่วัด หรือสถานที่อื่นซึ่งเห็นว่า
เหมาะสมแก่การนี้

ทำเพื่อ : บำรุงขวัญนาค ด้วยการประกาศคุณของมารดาบิดา และ
อานิสงส์ในการบรรพชาอุปสมบท

วิธีทำ

๑. ชั้นเตรียมการ

- (๑) เตรียมสิ่งของที่ใช้ในพิธีไว้ให้พร้อม (ดูรายการสิ่งของที่ใช้ในพิธี)
- (๒) เชิญหมอสทำขวัญนาค
- (๓) กำหนดวัน, เวลา, และสถานที่แจ้งให้นาค ตลอดจนผู้เข้าร่วมในพิธีทราบ

๒. ชั้นปฏิบัติการ

- (๑) ปลงศพนาค, อามนำชำระล้างสิ่งเป็นมลทินให้หมดสิ้น
- (๒) แต่งกายนาคตามความเหมาะสมแก่ฐานะ ปัจจุบันนี้ใช้นุ่งขาวห่มขาวเป็นพื้น
- (๓) หมอสทำขวัญ ประกอบพิธีทำขวัญ เสร็จแล้วทำพิธีเวียนเทียนสมโภช และบ่อน้ำขวัญแก่นาค

หมายเหตุ ในปัจจุบัน เจ้าภาพโดยมากมักจะตัดพิธีนอก แต่เจ้าภาพบางคนยังเห็นประโยชน์ของพิธี และจัดทำกันอยู่

๒. การบรรพชาอุปสมบท

คำจำกัดความ “การบรรพชา ในสมัยก่อนพระพุทธเจ้าตรัสรู้ หมายถึง การออกบวชเป็นนักรบวช ในลัทธิศาสนาใดๆ ก็ได้” คำว่า “บรรพชา” โดยพยัญชนะแปลว่า “การเข้าถึงก่อนหรือการเข้าถึงธรรมอันประเสริฐ หรือการสละโลกียวัตถุออกจากบ้านเรือนไปเป็นนักรบวช” เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว ทรงนำเอาคำนี้มาใช้หมายถึง การบวชเป็นสามเณร และทรง

เรียกการบวชเป็นภิกษุว่า “อุปสมบท” ซึ่งแปลโดยพยัญชนะว่า การเข้าใกล้พระธรรมวินัย หรือเข้าใกล้พระรัตนตรัยยิ่งขึ้น หมายความว่าตามความเข้าใจของชาวโลกในปัจจุบันก็คือ การสมัครเป็นสมาชิกของสมาคมภิกษุในพระพุทธศาสนา

ประวัติย่อ: การถือบวชที่เรียกในทางว่า “บวรพชา” ปรากฏว่ามีมาก่อนพระพุทธเจ้าของเราอุบัตินั้น และมีในกลุ่มชนทุกชาติทุกภาษา แล้วแต่จะพิจารณาเห็นว่าทางควรวัดอย่างไร การปฏิบัติปฏิบัติชอบอย่างไรเป็นการถือบวชและเป็นความดีทางศาสนา เช่น การถือศีลลดอาหาร, การบวชเป็นฤษี, การบวชเป็นตาบส, การบวชเป็นเคียวฤณิกเรณถ, เป็นชีเปลือย ฯลฯ แต่ในประเทศอินเดีย โดยเฉพาะหลังจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้และทรงประกาศพระศาสนา ทรงนำคำว่า “บวรพชา” มาใช้หมายถึง การบวชเป็นสามเณร, และทรงนำคำว่า “อุปสมบท” มาใช้หมายถึง การบวชเป็นภิกษุ ในปัจจุบันนี้มักพูดรวมกันไปว่า “บวรพชาอุปสมบท” เพราะผู้ที่อุปสมบทด้วยญัตติจุดตถกรรม จะต้องผ่านขั้นตอนการบวรพชาเป็นสามเณร

สิ่งของที่ต้องใช้:

๑. บริหาร ๘ ของนักบวชที่ขาดไม่ได้คือ ๑. จีวร ๑ ผืน
๒. สังฆาฏิ ๑ ผืน ๓. ผ้าอเนตรวาสก (สบง) ๑ ผืน ๔. บาตรพร้อมถุงบาตร ๑ ใบ ๕. มีดเล็กสำหรับตัดเล็บ ตัดค้ายหรือมีดโกน ๑ เล่ม
- เฉพาะรายการที่ ๕ สำหรับผู้ที่เคยเป็นช่างตัดผมมาก่อน ห้ามไม่ให้มีมีดโกน
๖. เข็มเย็บผ้า ๑ กลดอง พร้อมค้ายสำหรับเย็บซ่อมสบงจีวร ๗. ประคดเขว ๑ อัน ๘. ทกรวงนำ (ขมกรก) ๑ อัน

๒. บริหารสำหรับอาศัยใช้ชั่วคราว คือ

๒.๑ เสื้อนอน, (หรือท่อนผ้า ไม่ยัดนุ่น), หมอน, มุ้ง,
ผ้าห่มนอน (สี่เหลี่ยม)

๒.๒ สบงและจีวรอาศัย จะมกก็ได้ แต่ต้องวิก ปับให้เป็น
๒ เจ้าของ

๒.๓ รองเท้าพระชนิดคับไม่หุ้มสัน

๒.๔ รมกันฝนและแดด

๒.๕ ผ้าเช็ดตัว, สบู่, แปรงสีฟัน, ยาสีฟัน

๓. ไทยธรรมถวายพระสงฆ์ที่ลงทำพิธีบรรพชาอุปสมบท

๓.๑ ไทยธรรมสำหรับพระอุปัชฌาย์

๓.๑.๑ เครื่องสักการะ (กรวยอุปัชฌาย์มีรูปเทียนแพ
และดอกไม้วีระทอง)

๓.๑.๒ เครื่องสักการะชนิดอื่น ๑ ที่ (มีดอกไม้อูปเทียน)

๓.๑.๓ ไตรจักร (มีก็ได้ ไม่มีก็ได้)

๓.๑.๔ ไทยธรรมถาด ๑ ถาด (เลือกของที่พระใช้ได้และ
สมควรแก่พระ)

๓.๑.๕ บัจจยัตตามใบปวารณา

๓.๒ ไทยธรรมถวายคู่สวด (มหานิกายมีคู่สวด ๒ แต่ธรรม
ยุคมกมมีเพียงรูปเดียว)

๓.๒.๑ ไตรจักร (ไม่มีก็ได้)

๓.๒.๒ เครื่องสักการะ ๒ ที่ (ขอคิดในการบรรพชาเป็น
สามเณร และถวายคู่สวดอีกรูปหนึ่งเมื่อเสร็จพิธีอุปสมบท)

๓.๒.๓ ไทยธรรม (ในปัจจุบันจัดเป็นภาคสิ่งทิชาคไม่ได้
คือดอกไม้รูปเทียน)

๓.๒.๔ บัจจัยตามใบปวารณา

๓.๓ ไทยธรรมถวายพระอันดับ (คณะปุระกะ)

๓.๓.๑ ไทยธรรม

๓.๓.๒ บัจจัยตามใบปวารณา

๔. เครื่องประกอบ

๔.๑ ฉ้านุ่นาค (มักเข้าเสื่อครุยมารใช้ แต่ปัจจุบันนิยมนุ่นขาว
ห่มขาว)

๔.๒ พานแว่นฟ้าวางไตร

๔.๓ ดอกไม้คลุมไตร

๔.๔ ทักกวัดหน้า (ทางวัดจัดให้)

๔.๕ ถุงตะเคียวสำหรับบาตร (เพื่อถันไม่ให้ฝาบาตรตก)

คุณสมบัติของผู้จะขอบวช

ก. บวชเป็นสามเณรต้อง

(๑) เป็นเพศชาย

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่า ๗ ปี

(๓) ใ้ได้รับอนุญาตจากมารดาบิดา

(๔) ไม่เป็นโรคที่ต้องรังเกียจ

(๕) มีเครื่องบริวารสำหรับบวช

ข. อุปสมบทเป็นภิกษุต้อง

- (๑) เป็นเพศชายได้รับอนุญาตจากบิดามารดา ให้อุปสมบทได้
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปีบริบูรณ์ (ให้นับปฏิสนธิจากครรภ์มารดาได้ ๖ เดือน)

- (๓) มีบาตร จีวร และบริวาร
- (๔) ไม่มีหนวดหนิ้ว
- (๕) ไม่เป็นราชภักดิ์หรือราชการ ถ้าเป็นต้องได้รับอนุญาตโดย

ถูกต้อง

- (๖) เป็นไทแก่ตนเอง, ไม่เป็นทาสของผู้อื่นหนีมาบวช
- (๗) ไม่เป็นโรคที่ต้องรังเกียจของสังคม
 - ๗.๑ โรคผิวหนัง เช่น กลาก, เริ้น
 - ๗.๒ โรคผอมแห้ง เช่น วัณโรค
 - ๗.๓ โรคลมชัก เช่น ลมบ้าหมู
- (๘) ต้องท่องคำขอบรรพชาอุปสมบท และกล่าวให้ชัดถ้อยคำ

ผู้เกี่ยวข้องในพิธี

- ผู้ทำพิธี : พระสงฆ์ ประกอบด้วย
 - พระอุปัชฌาย์
 - พระกรรมวาจาจารย์ และพระอนุสาวนาจารย์ (พระคู่สวด)
 - พระอันคัมเป็นพยานควรไม่น้อยกว่า ๓๐ รูป ในปัจจุบันนิยม

คณะสงฆ์ ๒๕ รูป

เจ้าการ : นาคผู้มุ่งบรรพชาอุปสมบท

เจ้าภาพ : พ่อแม่ หรือผู้อุปการะ จะเป็นบุคคลหรือคณะก็ได้

พรกัร : ผู้พอน

ผู้ควรรับเชิญ : ญาติมิตร, แยกผู้มเกยรตทคุ่นเคยและเป็นที

เควรพนบถอ

กาลทีควรจัดทำ

ก. บรรพชาเป็นสามเณร

- บวชเมอมอายุได้ ๘ ขวบ
- บวชเมอมอายุพ้น ๘ ขวบแล้ว ในระยะปีตภาคการศึกษา
- บวชตามประเพณี เช่น บวชหน้าไฟ, บวชแก้บน

ข. อุปสมบทเป็นภิกษุ

- อุปสมบทเมอมอายุครบ ๒๐ ปี
- อุปสมบทเมอมอายุพ้น ๒๐ ปีแล้ว ในระยะที่ลางานได้
- อุปสมบทต่อจากเป็นสามเณรเมอมอายุได้ ๒๐ ปี
- อุปสมบทตามประเพณีเช่น อุปสมบทหน้าไฟ อุปสมบทแก้บน

สถานทีจัดทำ : การบรรพชาเป็นสามเณร จะทำที่ไหนดก็ได้ แต่ การอุปสมบทต้องทำภายในสีมา คือในอุโบสถาคารทิมพัทธสีมา หรืออพัทธสีมาตามหลักพระวินัย

ทำเพอ

๑. ให้เข้าใกล้พระรัตนตรัยยิ่งขึ้น
๒. ได้ปฏิบัติธรรมวินัยตามหลักพระพุทธศาสนาชั้นสูงกว่าคฤหัสถ์
๓. ทำตนและสกุลให้เป็นญาติใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา
๔. อบรมบ่มนิสัยให้ได้บรรจุมรรคผลนิพพาน

วิธีทำ

ก. ชั้นเตรียมการ

- (๑) หาเวลาเหมาะที่จะบรรพชาอุปสมบท, ไม่ต้องหาฤกษ์, เพราะพระพุทธรูปศาสนาที่แท้สอนไม่ให้เชื่อฤกษ์ แต่สอนให้เชื่อกรรม
- (๒) ปรีกษาหารือกับเจ้าอาวาสที่จะไปบวช
- (๓) ปรีกษาหารือกับพระอุปัชฌาย์ ที่จะเป็นผู้แนะนำในพิธีอุปสมบท แล้วฉันทพระสงฆ์จะทำพิธีพร้อมกับกำหนดวันเวลาที่แน่นอน
- (๔) เตรียมของที่ต้องการใช้ในพิธีไว้ให้พร้อม

ข. ชั้นปฏิบัติการ

- (๑) เชิญแขกผู้ควรรับเชิญ จะบอกด้วยวาจาหรือทำบัตรเชิญก็ได้
- (๒) ให้นำคนไปลาและขอขมาโทษผู้ใหญ่และผู้ที่ได้ล่วงเกินมา เพื่อความบริสุทธิ์แห่งการบรรพชาอุปสมบท
- (๓) กำหนดการทำขวัญนาค (จะมีหรือไม่ก็ได้)
- (๔) นำนาคเข้ารับการบรรพชา และอุปสมบทตามวันและเวลาที่กำหนดไว้ (ปัจจุบันนิยมให้นำคนุ่งขาวห่มขาวและนำชบวนไปอย่างสงบเรียบร้อย แต่ก็ยังมีบางแห่งนิยมการเอิกเกริก มีแห่กันอย่างใหญ่โต) นำนาคทำปัทมกนิศอุโบสถาคารที่จะเข้าบรรพชาอุปสมบท ๓ รอบ
- (๕) พระสงฆ์ตั้งทำพิธี
- (๖) เมื่อครบ ๓ รอบแล้ว พิธีกรนำนาคบูชาเสมาหน้าโบสถ์แล้ว นำเข้าบูชาพระประธานของโรงอุโบสถ แล้วมานั่ง ณ ที่เตรียมไว้ คุกเข่ากราบแล้ว รับไตรจีวรจากพ่อแม่หรือผู้อุปการะ

(๗) พิจารณาคอยจัดประสานงานระหว่างภาค กับพระสงฆ์ให้สอดคล้องกันจนเสร็จพิธี

(๘) เสร็จพิธีแล้ว พระภิกษุรูปหนึ่งจะเป็นอาจารย์ให้นุศาสน์ คือคำสอนหลังจากอุปสมบทแล้ว ให้รู้ข้อสำคัญที่ไม่ควรทำและควรทำ

(๙) เสร็จแล้ว พระบวชใหม่รับประเคนเครื่องสักการะและไทยธรรมถวายพระในพิธีนั้นทั่วถึงกัน ญาติโยมจะช่วยด้วยก็ได้

(๑๐) เสร็จแล้ว พระบวชใหม่รับประเคนไทยธรรมที่ญาติโยมนำมาถวาย

(๑๑) พระสงฆ์อนุโมทนา พระบวชใหม่กวัดน้ำอุทิศส่วนกุศล เป็นเสร็จพิธี

การทอดผ้ากฐิน

กฐิน

คำจำกัดความ “กฐินคือกรอบไม้สำหรับใช้ในเวลาเย็บผ้า ปัจจุบันเรียกว่าไม้ตะคิง”

ประวัติย่อ “ในยุคต้นพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ พระภิกษุหาผ้าบังสกุลทมิฬพอจะสวมแล้วขอมนำมาผัดเป็นสี่หมื่นเท่านั้นมาใช้ เป็นผ้านุ่งห่ม ต่อมาทรงพิจารณาเห็นว่า การตัดผ้านเล็กต่อ ๆ กันเข้าจน กลายเป็นผืนใหญ่ผืนหนึ่งได้นั้น ยังไม่เป็นระเบียบงดงาม จึงตรัสให้พระ อานนทออกแบบจักร ทรงแนะให้ คือเอาคันทันของชาวมคธเป็นหลัก พระ อานนทรับหลักการแล้ว ออกแบบจักรถวาย ทรงอนุญาตให้พระภิกษุตัดเย็บ จักรแบบใหม่ วัสดุของคณะสงฆ์จึงมีลักษณะเป็นคันทันอยู่จนบัดนี้ เมื่อจักรมีแบบเป็นหลักฐานแล้ว จึงต้องสร้างกรอบไม้ขึ้นเพื่อขึงผ้าให้ตึง สะดวกในการเย็บ เมื่อเย็บแล้วตะเข็บก็เรียบร้อยงามตา ไม่โย้ไปเย้มา เหมือนเมื่อยังไม่ใช้ไม้ตะคิง กรอบไม้เรียกว่า “กฐิน” แปลกันว่าไม้ตะคิง ภายหลังทรงอนุญาตจักรกาล คือ ฤดูทำจักร กำหนดตั้งแต่วันแรมค่ำหนึ่ง เดือน ๓๑ จนถึงกลางเดือน ๓๒ ฤดูนี้เรียกว่าฤดูกางไม้ตะคิง

ครั้งหนึ่งภิกษุชาวเมืองปาฐา ๓๐ รูป เดินทางไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ซึ่งประทับอยู่ ณ เมืองสาวัตถี เมื่อถึงเมืองสาเกต ซึ่งอยู่ห่างจากสาวัตถี ออกไปถึง ๖ โยชน์ ก็ถึงวันต้องอธิษฐานพรรษาตามพระพุทธบัญญัติเสีย

แล้ว จึงจำใจจำพรรษาอยู่ ณ เมืองสาเกตุนัน เมืองสาเกตุนัน ครนปวารณาแล้วก็รีบเดิน
 ทางไปเฝ้าพระพุทธเจ้าที่เคียว ขณะนั้นฝนยังไม่หมด ท่านทั้ง ๓๐ รูปต้อง
 กว้าฝน ลุยน้ำลุยโคลน ผ่านทุ่งผ่านห่มเปียกชุ่มพระพุทธองค์ทรงเห็นภาพเช่น
 นั้น มีพระประสงค์จะให้การผลัดเปลี่ยนจีวรเร็วขึ้น จึงทรงอนุญาตให้สงฆ์
 รับผ้ากฐินได้ภายในฤดูจิวรกาล ๓ เดือนนั้น เกินนั้นรับไม่ได้ เมื่อรับแล้ว
 ให้พร้อมใจกันเสียดสละผ้าอันเป็นส่วนของตนให้แก่ภิกษุรูปหนึ่ง ซึ่งมีระเบียบ
 ปฏิบัติเป็นส่วนรวมของพระภิกษุสงฆ์อีกส่วนหนึ่งต่างหาก เมื่อรับผ้ากฐิน
 แล้ว อานิสงส์นได้ขยายจิวรกาลออกไปอีก ๔ เดือน คือ ตั้งแต่แรม ๓ ค่ำ
 เดือน ๑๒ ถึงกลางเดือน ๔ เมื่อชาวบ้านผู้ประสงค์บุญทราบบว่า อนุญาตให้
 พระสงฆ์รับผ้ากฐิน จึงนิยมถวายผ้ากฐินตลอดมาจนถึงยุคปัจจุบันนี้

ต่อมาในชั้นหลังนี้ ในบ้านเมืองเราได้แบ่งกฐินออกไปเป็น ๒ อย่าง
 คือ มหากฐิน ๑ จุลกฐิน ๑ มหากฐินนั้นอธิบายว่าเมื่อเวลาเตรียมตัวนาน
 เริ่มแต่จองแล้วกำหนดวันทอดตามสะดวก ส่วนจุลกฐินนั้น เป็นประเภท
 กฐินตกค้าง ไม่มีใครจอง จนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ เป็นวันหมด
 เขตทอดตามพระบรมพุทธานุญาตแล้ว มีเวลาอยู่เพียงวันเดียว ชาวบ้านจึง
 ชักชวนกันมาทอดในวันนั้น ใครมีอะไรบ้างก็นำเอามาเพื่อถวายผ้ากฐินแต่
 พระสงฆ์ให้จงได้ จึงเรียกว่า “จุลกฐิน” ในปัจจุบันนี้ มีกฐินอีกชนิดหนึ่ง
 เรียกว่า “กฐินโจร” ไม่ได้หมายความว่าปล้นกฐิน แต่หมายความว่าโจมน
 คืออยู่ ๆ ก็นำผ้ากฐินพร้อมด้วยของบริวาร ไปยังวัดที่ยังไม่มีใครจอง ถ้า
 พระภิกษุสงฆ์พร้อมที่จะรับกฐินได้ ก็ทอดทันที กฐินที่ทอดโดยวิธีโจมน
 เรียกว่า “กฐินโจร”

สิ่งของที่ ใช้ ในพิธี : ในการทอดกฐินนี้ **สิ่งของที่มีความ**
จำเป็นขาดไม่ได้ คือ อัฐบริวาร มีดังนี้.-

๑. ผ้าไตรจีวรสำเร็จรูป ๑ ไตร
๒. บาตรพร้อมด้วยถลก ๑ ชุด
๓. มีดโกนพร้อมด้วยหินลับ ๑ ชุด
๔. ต้าย เข็ม ๑ ชุด
๕. หม้อกรองน้ำ ๑ ชุด

เพื่อความเหมาะสม ควรสอบถามวัดที่จะนำกฐินไปทอดว่าทำน
นิยมผ้าสำเร็จรูปหรือผ้าขาว ถ้าวัดที่นิยมผ้าขาวให้เตรียมผ้าขาวอีก ๑ พับ
จัดไปพร้อมกับผ้าไตรสำเร็จรูปสิ่งของที่ขาดเต็มบริวาร ๘ ของพระสงฆ์
ถ้าจะจัดให้น้อยกว่าบริวาร ๘ ก็ได้ คือผ้าไตรสำเร็จรูป ๑ ไตร ถ้าวัด
นิยมผ้าขาวก็จัดผ้าขาวเพิ่มอีก ๑ พับเป็นใช้ได้ แต่ในยุคนี้นับผู้ทอด
กฐินมักจัดหาสิ่งของถวายพระทุกรูป เท่าที่มีในวัดและลงรับกฐิน การจัด
ก็เพิ่มขึ้นเป็นดังนี้

- องค์กรอง หรือองค์กรกฐิน
- คู่สวด
- พระอ้นดับ
- สามเณร (ถ้ามี)

องค์กรอง จัดบริวาร ๘ ตามที่กล่าวแล้วนั้น นับเป็นบริวารหลัก
ส่วนจะเพิ่มไทยธรรมอะไรอีกนั้น ให้พิจารณาเลือกสมณบริวาร เท่าที่ผู้

ถวายเป็นกำลังจิตใจ ตามที่นิยมจัดเพิ่มกันนั้น มักจะเลือกจัดในกลุ่มวัสดุ
เหล่านี้ คือ

๑. ตาลิปัตร์ (ใช้ปักด้วยดินหรือไหมเป็นอนุสรณ์ สำหรับผู้บริจาค)
๒. ย่าม
๓. เครื่องใช้ในการนอน
๔. เครื่องใช้ในการนั่ง
๕. เครื่องใช้ในการขบฉัน
๖. ยาสำหรับบำบัดไข้
๗. เครื่องสุขภัณฑ์ต่างๆ
๘. เครื่องมือเครื่องใช้ในการศึกษา
๙. เครื่องแสงสว่าง
๑๐. ดอกไม้รูปเทียน

คู่สวด ทายกทายิกาผู้ถวาย มักนิยมจัดไทยธรรมเพิ่มพิเศษสิ่งของ
ดังกล่าวนี้ดังนี้ :

๑. ไตร
๒. ย่าม
๓. เลือกจัดสิ่งของเพิ่มเติมในหมวดองค์ครองมากน้อยตามกำลัง เช่น
จิตใจของเบ็ดเตล็ดมีกระตาสชำระ โบชา แปรง ยาสีฟัน สบู่ เป็นต้น บรรจุลง
ในถาด จัดเป็นที่เป็นส่วนสักไว้พร้อมด้วยดอกไมรูปเทียน

พระอัครบิดร ทายกทายิกาผู้ถวาย มักจัดอนุโลมตามไทยธรรมที่ถวาย
องค์ครองและคู่สวด ดังนี้

๑. เสื้อผ้าผืนโตผืนหนึ่ง คือสบงหรือจิวหรือจะเปลี่ยนเป็นผ้าสำลีสีเหลืองท่มนอนก็ได้ ๑ ผืน (ไทยธรรมหลักควรจะเป็นผ้า)

๒. เสื้อกึ่งของไทยธรรมคล้ายคู่สวด แต่มีจำนวนน้อยกว่า ๓ ที่พร้อมด้วยดอกไม้รูปเทียน

สามเนร ไทยธรรมที่ทายกทายิกาจัดถวายนั้น อนุโลมเช่นเดียวกับถวายพระอินทร์ แต่มีจำนวนน้อยกว่า

ยังมีสิ่งอื่นอีกในบทนี้อีกอย่างหนึ่ง คือไปพิจารณาบอกจำนวนเงินเพื่อเพิ่มเติมกับบัญชี จำนวนเงินนั้นจัดตามความสำคัญลดหลั่นกันไปคือองค์ครอง คู่สวดพระอินทร์ และสามเนร

นอกจากบริวารดังกล่าวแล้ว มีเครื่องประกอบองค์อื่นคือ

๑. ผ้าห่มพระพุทธอินโบสถ์ ของหลวงจัด ๓ ผืน คือ พระประธาน พระสาวกบุตร พระโมคคัลลาน์ ส่วนกฐินราษฎรจะจัดอย่างไรนั้น สุดแต่กำลังศรัทธา อย่างน้อย ๑ ผืน

๒. เทียนปาติโมกษ์ ๒๔ เล่ม (เทียนนี้พระสงฆ์จะจุดบูชาปาติโมกษ์เทียนละ ๒ เล่ม ตลอดปี ๒๔ เล่ม)

๓. ธงผ้าขาว มีกาพระเข้ มัจฉา หนุมาน หรือตะขาบก็ได้ สำหรับปักไว้หน้าวัด เป็นเครื่องหมายว่า วัดนี้ไดรับกฐินแล้ว ส่วนพระอารามหลวงไม่มี งานกฐินชาวบ้านมีการเลี้ยงพระและเลี้ยงญาติมิตร แยกหรือทรมเชิญ ของเลี้ยงควรงดของมีนเมา

ผู้เกี่ยวข้องในพิธี : ผู้ทำพิธี พระสงฆ์

- เจ้าภาพ คือเจ้าของกรฐิน
- ผู้เช่าพิธี คือพระสงฆ์ เจ้าภาพ และญาติมิตร
- พืชรกร ผู้มีความรู้ เช่นหัวหน้าอบาสก เป็นต้น
- ผู้ควรรับเชิญ ญาติมิตร ท่านทศเคารพณบถ

เวลาที่ควรจัดทำ : วันแรม ๓ ค่ำ เดือน ๑๓ ถึงวัน ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ทุกปี

สถานที่จัดทำ : ส่วนใหญ่ทำที่อุโบสถ ถ้าขจัดของทำที่ศาลาหรือ
วิหารก็ได้

ทำเพื่อ. สมัยสมณพระสงฆ์ให้ได้รับพระพุทธานุญาต เป็นพิเศษ
ต่อไปอีก ๕ เดือน และเพื่อเป็นการบุญ

วิธีทำ. ผู้ประสงค์จะทอดกรฐิน พึงดำเนินการดังนี้

๑. เลือกวัดเสียก่อน เพื่อหาความตกลงใจ

๒. ของ การจงนนั้น ถ้าเป็นพระอารามหลวง ให้ไปสอบที่กรม
ศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ควรทำก่อนวันเข้าพรรษา หรือจะหลังวัน
เข้าพรรษาเล็กน้อยก็ได้ ถ้าพระอารามหลวงใด ทางกรมเปิดให้จกรฐินได้
ก็จงที่กรมศาสนานั้น ถ้าเป็นวัดราษฎร์จงที่เจ้าอาวาสควรจงเสียแต่เนิ่นๆ

๓. กำหนดวันทอด และรายละเอียดต่างๆ กับเจ้าอาวาส

๔. เตรียมบริขารทอดกรฐิน ถ้าเป็นพระอารามหลวง องค์กรฐินเป็น
ของพระราชทาน ไปรับของที่กรมศาสนา จะจัดสิ่งใดเพิ่มร่วมกับของ
พระราชทานก็ได้ และจัดของถวายพระ คู่สวดพระธัมม์และสามเณรเพิ่ม
ถ้าเป็นวัดราษฎร์ ให้จัดครบ

๕. ถึงวันทอดกฐินตามที่ได้นัดหมายไว้ ขนบริวาร กฐินและเครื่องไทยธรรมที่จะถวายพระไปจัด ถ้าเป็นกฐินพระราชทานไม่มีกระบวณแห่ เพราะกระบวณแห่เป็นพระราชพิธี ถ้าเป็นกฐินราษฎร์ จะจัดกระบวณแห่หรือไม่ตามอรรถาจารย์ เมื่อถึงวัดแล้ว ถ้ามีธงผ้าภาพพระเชษฐภคินีหน้าวัด จะจัดกระบวณทำประทักษิณอุโบสถหรือไม่ก็อยู่ที่อรรถาจารย์เจ้าภาพ การทำประทักษิณเป็นการแสดงความเคารพอย่างสูงสุดของ คนอื่นแต่มาแต่เก่าก่อนแล้ว แม้ในยุคพุทธกาลก็นิยมกระทำประทักษิณตามแบบโบราณ ส่วนเจ้าภาพจะทำประทักษิณหรือไม่ ระเบียบนี้ไม่มีบังคับ อธิกัจต่อไปก็คือจัดวางเครื่องกฐินและเครื่องไทยธรรม ควรจัดวางไว้ในที่อันสมควร เช่น ในอุโบสถจัดไว้ท้ายอาสน์สงฆ์ ที่ศาลาการเปรียญจัดไว้หน้าอาสน์บุษบก เป็นต้น เลือกที่ที่เหมาะสมคู่ควรกัน เฉพาะไตรกฐินไตรเดียวจัดใส่พานแว่นฟ้า วางไว้ที่หน้าแถวพระสงฆ์ ๒ ให้ตรงองค์ที่ ๒ ถ้าทอดกฐินผ้าขาวด้วย ให้วางผ้าขาว ๑ พับ (กว้าง ๑ เมตร ยาว ๘ เมตร) ไว้เหนือผ้าไตรนั้น และวางผ้าห่มพระพุทธรูปบนผ้าขาวอีกชั้นหนึ่ง ส่วนเทียนปาดิโมกษ์วางไว้ใกล้กับพานแว่นฟ้า ถ้าเป็นกฐินพระราชทานเจ้าหน้าที่จะนำผ้าไตรจากพานแว่นฟ้าไปคอยมอบให้เจ้าภาพที่ด้านหน้าพระอุโบสถ ใกล้ ๆ กับทางขึ้น เมื่อเจ้าภาพไปถึง รับมอบผ้าไตรจากเจ้าหน้าที อุมไว้ด้วย ท่อนแขนเดินเข้าพระอุโบสถตรงไปที่หน้าพระสงฆ์ วางผ้าไตรไว้ที่พานแว่นฟ้า รับเทียนชนวนจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย เดินไปที่พานแว่นฟ้า หยิบผ้าห่มพระมอบให้เจ้าหน้าทีทางวัดหยิบไตรกฐินอุมไว้ด้วยช่วงแขน ผินหน้าไปทางพระพุทธรูป ประนมมือกล่าวคำนมัสการ (นโม ๓ จบ) แล้วผินหน้าไป

ทางพระสงฆ์กล่าวคำถวายกฐินจบ พระสงฆ์รับสาธุแล้ว วางไตรกฐินบน
พานแว่นฟ้า ยกพานแว่นฟ้าประเคนองค์ที่ ๒ แล้วรับพานเทียนปาดิโมกษ์
จากเจ้าหน้าที่ประเคนอีกครั้งเสร็จแล้วกลับมานั่งที่

๖. ถ้าเป็นกฐินราษฎร์ ถึงเวลาที่กำหนดไว้ พิจารณ์ น้อมเทียน
ชวนส่งเจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยครบ ๓ คน

๗. ถ้าเป็นกฐินราษฎร์ มีตาลปัตรพัดรองด้วย พิจารณ์นำตาลปัตร
ส่งเจ้าภาพประเคนพัดรอง ถ้าเป็นกฐินพระราชทาน ช้อนยกเว้น

๘. พิจารณ์อาราธนาศีล ถ้าเป็นกฐินพระราชทานช้อนยกเว้น

๙. พระสงฆ์ให้ศีลจบแล้ว ถ้าเป็นกฐินพระราชทาน ช้อนยกเว้น

๑๐. กฐินพระราชทาน เจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย

๑๑. กฐินราษฎร์รับศีลแล้ว พิจารณ์นำผ้ากฐินมอบเจ้าภาพ ส่วน
เจ้าภาพอุ้มไตรประนมมือ พิจารณ์นำหรือกล่าวคำเชิญชวนถวายผ้ากฐิน
ให้กล่าวคำนมัสการ (นม ๓ จบ) แล้วพิจารณ์นำกล่าวถวายผ้ากฐินจบ
พระสงฆ์รับสาธุแล้ว พิจารณ์เชิญเจ้าภาพไปยังแถวพระ และให้วางผ้าไตร
ลงบนพานแว่นฟ้าแล้วประเคนองค์ที่ ๒ รับพานเทียนปาดิโมกษ์ประเคนเสร็จ
แล้วกลับไปยังที่เดิม

๑๒. ถ้าวัดรับกฐินในโบสถ์ กฐินพระราชทานและทำกฐินราษฎร์
ปฏิบัติอย่างเดียวกัน คือพระสงฆ์ประกาศกฐิน และอปโลกันต์สดกฐิติทธิย-
กรรมวาจา พระคู่สวดมอบผ้าแก่พระองค์ครอง เสร็จพิธีสงฆ์ต้อนนึ่งเพียง
เท่านั้น

๑๓. เจ้าภาพพระเคนไตรคู่สวด ๒ องค์ พระสงฆ์ครองผ้าแล้วกลับ
มางทเดิม

๑๔. เจ้าภาพ พระเคน เครื่อง บริวาร กฐินแก่องค์ ครอง ญาติ มิตร ช่วย
พระเคนคู่สวดและพระอันดับ ถ้านิมิตต์สามเณรลงรับก็ถวายสามเณรด้วย
หรือจะมอบไว้กับเจ้าอาวาสให้แจกสามเณรก็ได้ มอบเงินไปตามใบปวารณา
และเงินบำรุงวัดแก่ไวยาวัจกร

๑๕. ถ้าจัดรับกฐินนอกโบสถ์ พระสงฆ์ประกาศกฐินและทำอปโลกัน
จบแล้ว เจ้าภาพพระเคนไตรคู่สวดที่เดียว เพราะพระสงฆ์ต้องลงอุโบสถ
เพื่อสวดญัตติทุกขกรรมวาจา เสร็จแล้วครองไตรพร้อมกัน กลับมางทเดิม
เพื่อรับไทยธรรมตามข้อ ๑๔ ต่อไป

- ๑๖. พระสงฆ์อนุโมทนา เจ้าภาพกรวดน้ำ เสร็จพิธี
- ๑๗. กราบพระพุทธรูป แล้วกราบพระสงฆ์
- ๑๘. แจกของแก่ครูและนักเรียน (ถ้ามี)

คำถวายกฐิน

พระสงฆ์มหานิกาย ว่าดังนี้
 อัมมิ สปริวารี กฐินทุสฺสํ สงฺฆสฺส โอโณชยาม
 ทตฺถิมปิ.....
 ตตฺถิมปิ.....

พระสงฆ์ธรรมยุติ ว่าดังนี้
 อัมมิ ภนฺเต สปริวารี กฐินทุสฺสํ สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน
 ภนฺเต สงฺโฆ อัมมิ สปริวารี กฐินทุสฺสํ ปฏิกฺคณฺหาตุ ปฏิกฺคณฺเหตฺวา จ
 อิมินา ทุสฺเสณ กฐินํ อตุถฺรตุ อมฺหากํ ที่ทฺรตฺถํ หิตาย สุขาย

หมวดเหตุ การปฏิรูปไม่มีเงื่อนไข จะเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นได้ แต่เจตนา
มุ่งเปลี่ยนไปจากเดิม เพราะประสงค์จะช่วยเหลือพระซึ่งขาดแคลนจีวร บัดนี้
จีวรไม่ขาดแคลน แต่ขาดแคลนวัตถุอย่างอื่น โดยเฉพาะวัตถุในการก่อสร้าง
โบสถ์ ศาลา กุฏิ และโรงเรียนพระปริยัติ โรงเรียนพระฆราวาสดั่งนั้นจึงมุ่ง
ไปในทางหาเงิน สร้างวัดสร้างโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ ปฏิรูปจึงเป็นกุศลพิธี
เครื่องชักนำให้เกิด ความพร้อมเพียงในการ หาทุน สร้างวัดได้ดีกว่ากุศลพิธี
อื่น ๆ

(เอกสารอ้างอิง คำบรรยายของวิทยากร, พระราชนิพนธ์ ๑๒ เดือน,
ชุดวัฒนธรรมของกองวัฒนธรรม, ศาสนพิธีกรรมการศาสนา)

การทอดผ้าป่า

ผ้าป่า

คำจำกัดความ : คือผ้าที่หาเจ้าของมิได้ ทิ้งไว้ในป่า

ประวัติย่อ : ผ้าที่ชิ้นหนึ่งหมดเดิมของพระภิกษุสงฆ์คือผ้าบังสุกุล แปลว่าผาคดกลุ่น หมายถึงผาเปื้อนๆ ไม่เป็นที่ต้องการของผู้ใดแล้วแท้จริง ผาที่เปื้อนนั่นยังเป็นที่ต้องการของคนก็มีอยู่มาก แต่ว่าผานั้นจะต้องมีสัญลักษณ์ว่า ไม่เป็นที่ต้องการของใคร แหล่งที่ชัดเจนก็คือ บำชา คือสถานที่ที่เขานำศพไปฝังหรือเผา หรือไม้ที่ทิ้งไว้เป็นเหยื่อแก่แร้งกา เป็นต้น คนสามัญไม่ต้องการผ้าของคนตายแล้ว ผ้าเหล่านั้นล้วนแปรอะเปื้อนด้วยสิ่งปฏิกูลน่ารังเกียจ เมื่อยังไม่มีพระพุทธานุญาตให้รับคหบดีจิวร คือผ้าที่ชาวบ้านถวายพระภิกษุสงฆ์ท่านก็ต้องเสาะแสวงหาผ้าเหล่านั้นไว้ใช้ ชาวบ้านเห็นใจพระสงฆ์ท่าน จึงเอาผ้าไปทิ้งไว้ในป่าโดยกำหนดรู้ว่า พระท่านบ้ายโถมหน้าไปแสวงหาผ้าทางป่าแล้วก็นำไปทอดตกไว้ พระท่านเห็นก็เข้าใจว่า ชาวบ้านเขาช่วย ตัวท่านเองก็ไม่ผิดพระพุทธรูปบัญญัติ จึงกำหนดในใจว่าผานี้ปราศจากเจ้าของท่านก็เอาไป นุ่งเป็นผ้าป่าดั้งเดิม

ภายหลังเมื่อมี พระพุทธานุญาตให้ พระภิกษุสงฆ์ รับคหบดีจิวรได้แล้ว การแสวงหาผ้าบังสุกุลของพระภิกษุสงฆ์ก็ย่อมจะห่างหายไป เพราะมีผ้าคหบดีจิวรพอใช้พอสอยแล้วหมดความจำเป็น แต่วิถีชีวิตของท่านผู้แสวงบุญย่อมจะหาทางทำบุญอยู่เสมอ ธรรมเนียมเดิมพระภิกษุสงฆ์ออกแสวงหาผ้า

ในป่า แม้ท่านจะไม่ออกไปแสวงหาผ้าอย่างแบบเดิมก็จับบุญพิธีที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เป็นแบบเดียวกันอย่าง คือตัดกิ่งไม้มาปักไว้ในภาชนะ เช่น กระบุง ตะกร้า กระจาด เป็นต้น แล้วใส่ผลไม้ นานาชนิด รวมทั้งของ สะเบียงกรังต่าง ๆ แล้วเอาผ้าผืนหนึ่งทอดไว้บนกิ่งไม้นั้น นำเข้าไปวางไว้ในเขตวัด ในลานวัด หรือศาลาหน้าวัด ประต้วัด ตั้งใจอุทิศสงฆ์ ไม่จำนงค์ ภิกษุรูปใดโดยเฉพาะ เรียกบุญพิธีนี้ว่า "ผ้าป่า" เท่ากับเขียนแบบเอาอย่างของเดิมนั่นเอง

สิ่งของที่ใช้ในพิธี ; จัดภาชนะ ๓ ชนิด จะเป็นวัดสตถาวร หรือ ชั่วคราวก็ได้แล้วแต่กำลัง วัดสตถวก่อนจะถาวรหน่อย ก็เช่นตั้งตักน้ำกระถางใส่น้ำเป็นต้น วัดสตถวคราวได้แก่ กระจาด กระจาดมเป็นต้น แล้วตัดกิ่งไม้ ทินยม ไซกันก็คือ กิ่งมะขาม เพราะมีความทนทานและเหนียวดี ปักลงในภาชนะนั้น ผูกมัดให้แน่น จนแน่ใจว่าไม่ล้ม แล้วบรรจุด้วยสะเบียงกรัง คือข้าวสาร พริก กะปิ หอม กระเทียม น้ำตาล น้ำปลา เป็นต้น และผลไม้ต่าง ๆ ถ้าภาชนะเล็กไม่พอบรรจุ ก็วางกองไว้ข้างภาชนะนั้น ส่วนกิ่งมะขามจัดหาของ เบ็ดเตล็ดมาผูกห้อยแขวนไว้ตามปลายกิ่ง ให้เห็นเป็นคุดจุกผลไม้ ของเบ็ดเตล็ดก็ได้แก่แปรง ยาสีฟัน ตะปู ไม้ขีดไฟ เทียนไข สมุด ดินสอ เป็นต้น อันเป็นของควรแก่สมณบริโภค ทิ้งไม้มากทอดไว้ผืนหนึ่ง จะเป็นสบง จีวร หรือผ้าหมอนนอน ผ้าเช็ดตัวก็ได้ ผ่าผืนนมลักษณะเป็นผ้าป่า ถ้าผ่ามหลายผืน และมีความแตกต่างกัน เล็กบ้างใหญ่บ้าง ก็ไหม้ตรวมเป็นปักเดียวกัน ผ้าป่าต้นทรงนิยมไหม้ผ่าทอดแห้งเดี่ยวอย่าทอดหลายแห้ง เพราะพระที่มาชักผ้าป่านั้น ท่านชักไปแต่แห้งเดียว ส่วนที่เหลือก็จะเป็นขนวนขนวนให้

สงสัยว่าผ้าป่าตนนยงไม่มีผู้ชก ก็เป็นได้ เพศศกบญหา ผาผนสน ๆ ที่มีได้
ตั้งใจให้เป็นผ้าพิธี คือผ้าทอด ก็ให้ดัดแปลงผานนเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ ที่อาศัย
ตนไม้ มีชระเป็นต้น และเป็นการส่งเสริมการจกให้เห็นว่าเป็นบ้ำจริง ๆ มี
ลึงค่างบ่างชระนหอยโหนดอยู่ ผ้าป่าส่วนมากจึงมักมีผาประติษฐ เป็นชระนรวม
ด้วยเสมอ

ผู้เกี่ยวข้องในพิธี :

- ผู้ทำพิธี : พระสงฆ์
- เจ้าภาพ : เจ้าของผ้าป่า
- ผู้เช่าพิธี : เจ้าของและญาติมิตร
- พิธีกร : ผู้สามารถในพิธีบุญชนิดนี้
- ผู้ควรวรับเชิญ : ญาติ มิตร บุคคลที่เคารพนับถือ หรือจะไม่เชิญก็ได้

กาลที่ควรทำ : เดิมทำไม่มีกำหนดเวลา ในเวลาต่อมานิยมทำใน
ฤกษ์จิรวกาลภายหลังออกพรรษา หรือต่อท้ายฤกษ์ฐิน ส่วนเวลานั้นแล้วแต่
จะเหมาะสม กลางคืนก็นิยมทอดผ้าป่ากันมากเหมือนกัน

ทำเพื่อ : ประสงค์จะถวายผ้าแก่พระสงฆ์เพื่อทำจิรว

วิธีทำ มี ๒ อย่าง คือ

๑. ทำเป็นการบุคคล คือผู้มีศรัทธาจะถวายผ้าแก่พระสงฆ์ ไม่
ประสงค์จะหาเงินก่อสร้างวัดฤกษ์ในวัด ตั้งเจตนาเพียงเฉพาะทอด
ผ้าป่าเท่านั้น จึงจัดแจงตกแต่งองค์ผ้าป่าตั้งกล่าวแล้วตามกำลัง สิ่งของหลัก
ที่ขาดไม่ได้ คือผ้าทอดและกิ่งไม้สำหรับทอดผ้า เมื่อแต่งองค์ผ้าป่าแล้วนำไป
วัด เลยไม่ต้องนัดหมายพระไว้ล่วงหน้า ถึงวัดแล้ว เลิกหาสถานที่เขาเอง

ตามความสะดวก จุดอุปเทียณ ตั้งใจบูชาพระรัตนตรัย อกรรมเนียมเดิมไม่
กล่าวคำถวาย เพียงตั้งใจอุทิศพระสงฆ์เท่านั้น แล้วพากันกลับได้ เจ้าภาพ
ไม่รู้จำ พระภิกษุสงฆ์องค์ใดเป็นผู้ชักผ้าป่า แต่ในบัดนี้ นิยมกล่าวคำถวาย
เมื่อกล่าวคำถวายจบแล้ว จุดประทัดเป็นสัญญาณเป็นเสร็จพิธี การจุดประ-
ทัดในเวลานี้ จุดไม่ได้ เพราะกฎหมายห้าม เจ้าของจึงมักคอยอยู่นกว่าพระ
จะมาชักแล้วถือโอกาสรับประทัดด้วย

๒. ทำเป็นส่วนสามัคคี การจัดผ้าป่าสามัคคี จัดเป็นรูปเดียวกับ
ผ้าป่าส่วนบุคคล แปรลกกันตรงที่ผ้าวิ่งบอกบุญกันมาก ๆ โดยแจ้งวัตถุประสงค์
ประสงค์ลงไปว่า เงินรายได้ทั้งหมดจะนำไปก่อสร้างถาวรวัตถุสิ่งใดในวัด เป็น
การประชุมใหญ่ การทอดผ้าป่าแบบนั้น จึงต้องจัดเป็นพิธีการ คือถวายต่อ
หน้าพระสงฆ์ โดยมีลำดับการดังต่อไปนี้:-

- ๒.๑ จุดรูปเทียนทองคำผ้าป่า
- ๒.๒ พิธีกรอาราธนาศีล
- ๒.๓ รับศีลแล้ว พิธีกรกล่าวนำคำถวายผ้าป่า
- ๒.๔ พระสงฆ์รับสาธุ
- ๒.๕ พิธีกรประกาศเงินรายได้ในที่ประชุมเพื่อทราบทั่วกัน
- ๒.๖ พระสงฆ์อนุโมทนา
- ๒.๗ กรวดนา เป็นเสร็จพิธี

คำถวายผ้าป่า ว่าดังนี้

อิมิ ภนฺเต ปัสสฺสกุจฺฉิรํ สปริวาริํ ภิกฺขุสงฺฆสฺส โอิโณชยาม
สาธุ โน ภนฺเต ภิกฺขุสงฺโฆ อิมิ ปัสสฺสกุจฺฉิรํ สปริวาริํ ปฏฺติคฺคณฺหาตุ
อมฺหากํ ทิฆมรตฺตํ หิตาย สุขาย

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้าบังสุกุลจีวร
พร้อมทั้งของบริวารนี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์โปรดรับผ้าบังสุกุล
จีวร พร้อมทั้งของบริวารนี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อ
ความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนาน เทอญ

(เอกสารอ้างอิง คำบรรยายของวิทยากร, ชุดวัฒนธรรมของกอง
วัฒนธรรม, ศาสนพิธีของกรมศาสนา)

วันสงกรานต์

๑. **ตำนาน** คติทางโหรากำหนดไว้ว่าดาวอาทิตย์เคลื่อนย้ายไปตามจักรวาล ๑๒ ราชซึ่งหมายถึง ๑๒ เดือนนั่นเองเมื่ออาทิตย์เคลื่อนย้ายจากราศีหนึ่งไปยังอีกราศีหนึ่งโหราศาสตร์เรียกว่า "สงกรานต์" สงกรานต์จึงมีอยู่ทุก ๆ เดือน เรียกว่า **สงกรานต์เดือน** ครึ่งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีของไทยทางราชการได้กำหนดวันที่ดาวอาทิตย์ย้ายเข้าไปสู่อุราศีมะษ คือดาวอาทิตย์ย้ายในเดือนเมษายนเป็นวันขึ้นปีใหม่โดยกำหนดวันนั้นว่าเป็นวันมหาสงกรานต์ที่เพิ่มคำว่า "มหา" นำหน้าเข้าด้วยกันนั้น เพราะเป็นนักษัตรฤกษ์ใหม่พิเศษกว่าวันสงกรานต์วันที่ ๑๔ เป็นวันเนาวันที่ ๑๕ เป็นวันเถลิงศกเปลี่ยนจุลศักราช

รวมความว่า วันสงกรานต์ เกิดขึ้นตามอิทธิพลของจุลศักราชเกิดขึ้นในสมัยของ พระมหากษัตริย์ราชวงศ์พระร่วงประชาชน ในท้องถิ่นอื่นเช่นทางภาคพายัพเป็นต้นเรียกว่า "วันสงขารล่อง" วันที่ ๑๔ เรียกว่า **วันเนา** และวันที่ ๑๕ เรียกว่า **วันพระยวัน**

สงกรานต์ เป็นประเพณีที่ชาวไทยปฏิบัติสืบต่อกันมาจนบัดนี้เรียกว่าวันสงกรานต์ หรือมหาสงกรานต์ทางราชการถือเป็นวันสำคัญวันหนึ่ง และนิยมกันเป็นวันทำบุญตักบาตรและบำเพ็ญกุศลคลื่อน ๆ ซึ่งเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทยเรา จัดเป็นวันสำคัญ ๓ วัน คือวันที่ ๑๓-๑๔-๑๕ เมษายนของทุกปี

๒. **ปฏิบัติการ** เนื่องจากประเพณีได้ปฏิบัติแตกต่างกันอยู่บ้าง
ในค่านประชาชน (ยกเว้นทางราชการ) สรุปโดยทั่วไปดังนี้

- วันมหาสงกรานต์เป็นวันทำความสะอาดบ้านเรือนวัด
- วันเนาเป็นวันเตรียมของ คืออาหารคาวหวานสำหรับทำบุญ
ตักบาตรเลี้ยงพระเสวยคนในวันรุ่งขึ้น หลังจากนั้นทำความสะอาดบ้าน วัด
(พัฒนาวัด) ก่อพระเจดีย์ ตอนเย็นฟังพระสวดมนต์

- วันเถลิงศกเป็นวันทำบุญเลี้ยงพระ ฉลองพระเจดีย์ทวาย สรง
น้ำพระ ทำบุญเพื่อความสวัสดิ์แก่ตนเอง อุทิศกุศลแก่บรรพชนที่ล่วงลับไป
แล้วอานิสงส์อายุผู้บังคับบัญชาเพื่อขอพรจากท่าน ปัดขยันก ปัดขยันปลา
เพื่อความสวัสดิ์ของชีวิตในปีใหม่

๓. **ข้อปฏิบัติ**

บ้านหรือคณะบุคคล

- ตั้งคณะกรรมการแบ่งหน้าที่ตามความเหมาะสม (ทำเป็นการ
คณะหรือหมู่บ้าน)

- ทำบุญตักบาตรหรือถวายภัตตาหารเพล

- จัดพิธีอานิสงส์อายุหรือผู้บังคับบัญชาของหมู่คณะนั้น ๆ

- มีการเล่นพนเมือง กลางคนมีมโหรีสพ

วันสารทไทย

๑. คำานาน วันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ เป็นวันสารทไทย คือ พิธีเข้าใจกันว่า เนื่องมาจากพรหมณ์ เป็นการ ทำบุญในฤดู ที่ข้าว ออกรวง เป็นนา เพื่อจะให้เป็นที่วิมิงคดแก่ข้าวในนา คังนางนพมาศกล่าวไว้ว่า “เป็นฤดูที่ชนทั้งปวงกว่นข้าวปายาสและทำยาคุเลียงพรหมณ์” อีกอย่าง หนึ่งทำเพื่อเช่นบุรพชน คือ บิดา ปู่ ทวด ที่ล่วงลับไปแล้ว

สารทเป็นชื่อฤดูระหว่างฤดูฝนกับฤดูหนาวเรียกว่า ทำบุญวันสารท และเป็นพิธีทำบุญกลางบ้ของไทย คตินิยมมีว่า วันสารทเป็นวันที่ผีไม่ไ้ ญาติและพี่น้องมาคอยรับอาหารในวันนั้น จึงเป็นวันทำบุญสารทหรือวันสารท ชาติภูไทยเรียกว่า ทำบุญข้าวสาด ชาวอีสานเรียกว่า ทำบุญเข้าสาก

พิธีหลวงสมัยกรุงสุโขทัย นางนพมาศกล่าวไว้ว่า “ราชบุรุษชาว พนักงานตกแต่ง โรงราชพิธีในพระราชนิเวศน์ตงกอนเจ้าเตาเพลิง และ สัมภาระเครื่องใช้เบ็ดเสร็จ นายนักการระหารหลวงก็เก็บเกี่ยวจรรภสาด และรวงข้าวมาตอกตำเป็นข้าวเม่า ข้าวตอก ส่งต่อมณเทียรบาลจ้งเวร เครื่องนายพระโคกรัตนาชวรสมาส่งจุงเดียวกัน ครันได้ถูกยรับส่งให้เจ้าชา ชาวเวรเครื่องทงมวดตกแต่งปรับปรุงมธปายาส ปรุงปนระคนเจือล้วนแต่ ของโอชารส มีขนทกกร นามัง น้าออย น้าตาล นมสด ใสลงในภาชนะ ชึงตงบนเตาเพลิง จึงให้สาวสำอังกกว่นมธปายาสโดยสังเขป ชาว สุริยวงศ์คนตรีก็ประโคมพิณพาทย์ช้องกลองเล่นการมโหรีสพ ระเบงระบำ

ลวดแต่นารี” พอเสร็จพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพร้อมด้วย
ราชบริพาร นำข้าวยายสาตไปถวายพระมหาเถรานุเถระ ทรงทำอยู่คั้ง
ตลอด ๓ วัน เป็นประเพณีสืบต่อกันมา

๒. **ปฏิบัตการ** นอกจากกระยาสารทแล้ว บदनยังมีชาวทพยถอ
ว่ามีรสอร่อยเหมือนอาหารทิพย์ ของที่ใช้มี ถั่ว งา สาบู่ ข้าวโพด ข้าว
ฟ่าง ข้าวเม่า มันเทศ กระจับ ลูกบัว เมล็ดมะกดำ นานมโค นานง
นาออย มะพร้าวแก่ มะพร้าวอ่อน ชะเอม และอื่น ๆ อีกมากมาย เขา
มารวมกันแล้วควนให้เข้ากัน ซึ่งถ้าเป็นพิธีหลวงทำกันอย่างกว้างขวาง
หลายขั้นตอน ซึ่งนิยมมาตงแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี

บदनที่คงเหลืออยู่ทั่ว ๆ คือ กระยาสารท เท่านั้นประชาชนไป
ตักบาตร ทำบุญทอด มีชนมกระยาสารทถวายพระเป็นชนมพิเศษ นอก
จากเพื่อทำบุญแล้วยังเป็นของแจกกันและกันด้วย เช่นเพื่อนบ้าน ญาติ
พี่น้อง และคนที่เคารพนับถือ

ในพระนคร บางวัดได้ทำฎีกาบอกบุญชาวบ้าน ว่าเป็นเจ้าภาพ
กัณฑ์เทศน์ พระจัดเทศนาเป็นกัณฑ์ โดยมากบัจจัย คือเงินเป็นของวัด
ซึ่งมุ่งบูรณะอะไรสักอย่าง แต่วัดขัดสนเงินทุน (เฉพาะวัดเล็กที่ไม่มีผล
ประโยชน์ของวัด ได้เป็นประจำ) ส่วนเครื่องไทยธรรมถวายเป็นของ
พระเทศน์

การถวายสังฆทานมีหลักที่จะพึงปฏิบัติดังนี้

๑. การนิมนต์พระต้องไม่เจาะจง ชื่อนามากกว่าในหนังสือ ๒ วิธี

๑.๑ ถ้าไปนิมนต์พระทั่ววัด พึงนิมนต์กับเจ้าอาวาสหรือพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง ขอพระรับสังฆทาน ๑ หรือ ๒ รูป ให้ท่านจัดให้ โดยเจ้าภาพให้ความสะดวก นำพาหนะไปรับ

๑.๒ ถ้าอยู่ที่บ้าน เวลาพระมารับมีรถมาตเดินผ่านมาทางหน้าบ้าน ให้ตั้งใจตั้งแต่อยู่ในบ้านว่า ถ้าพบภิกษุรูปใด หรือแม้ตามแถวก็ ตามฟังนิมนต์ภิกษุหรือสามเณรรูปนั้น

๒. การถวายสังฆทานมีลำดับดังนี้

๒.๑ นำอาหารตวงไว้ด้านหน้าพระรับสังฆทาน

๒.๒ จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยที่โต๊ะบูชาพระ ^๑

๒.๓ อาราธนาศีล ^๒

๒.๔ กล่าวคำถวายสังฆทาน ^๓

๒.๕ ประเคนอาหาร

๒.๖ พระอนุโมทนา

๒.๗ เจ้าภาพกวอดน้ำ ^๔

เสร็จพิธี

หมายเหตุ

๑. คำบูชาว่าดังนี้ "อิมีนา สักกาเรนะ พุทฺธัง ปุเชมิ อิมีนา สักกาเรนะ อัมมัง ปุเชมิ อิมีนา สักกาเรนะ สังฆัง ปุเชมิ"

๒. อารามาคีล ๕ ว่าดังนี้ "มยยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขณัตถาย ติสฺรเณน สท บัญฺญํ สีลานิ ยาจาม" ทุติยัมปิ ฯลฯ ตติยัมปิ ฯลฯ"

๓. คำถวายสังฆทาน ๒ แบบ แบบที่หนึ่ง ถวายเพื่อความสุข ความเจริญว่าดังนี้ :-

- ตัง "นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ"

๓ ๑๖

- อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปริวารานิ สังฆัสสะ โยโณชยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปริวารานิ ปฏิคคัณหาทุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ ฯ

แปลเป็นไทย - ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ซึ่งภัตตาหารทั้งหลายเหล่านี้ พร้อมทั้งของบริวารแต่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์ได้โปรดรับซึ่งภัตตาหารทั้งหลายนี้ เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนานเทอญ ฯ

แบบที่สอง แบบอุทิศ คำถวายสังฆทานว่าดังนี้ :-

- ตัง นะโม ๓ ๑๖

- อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปริวารานิ สังฆัสสะ โยโณชยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปริวารานิ ปฏิคคัณหาทุ อัมหากัญฺเญว มาตาปิตุอาทีนัญฺเญว ญฺาตะกานัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ ฯ

แปลเป็นไทย - ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายซึ่งภัตตาหารกับของบริวารทั้งหลายเหล่านี้แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์ได้โปรดรับ ซึ่งภัตตาหารของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย แก่ญาติทั้งหลาย มีมารดาบิดาเป็นต้นด้วย ตลอดกาลนานเทอญ.

๕. คำกรวดนาว่าดังนี้ :-

- อิทัง โน ญาตีนัง โทคุ สุจิตา โทนตุ ญาตโย

ขอผลทานนี้จงสำเร็จแก่ญาติของข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอญาติของข้าพเจ้าทั้งหลาย จงเป็นสุขๆ เกิด

- หรือจะว่าเป็นภาษาไทยดังนี้ก็ได้

บุญกุศลที่ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญแล้ววัน ขออุทิศให้แก่ท่านผู้มีพระคุณ มีบิดามารดา ครูบาอาจารย์เป็นต้น ตลอดจนสรรพสัตว์หาประมาณมิได้ ขอได้รับส่วนบุญกุศลโดยทั่วกันเทอญ ฯ

คำบูชาวันมาฆบูชา

วันนี้ เป็นวันมาฆบูชา ตรงกับวันทเพ็ญมีพระภาค อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ คือคำสอนอันเป็นหลักประธานในทีประชุมสงฆ์ ๑๒๕๐ ประกอบด้วยองค์ ๔ ภิกษุ ๑๒๕๐ ที่มาประชุมกัน ล้วนเป็นพระอรหันตทั้งสิ้น ๑ ล้วนเป็นเอหิภิกขุ คือได้รับอุปสมบทในพระผู้มีพระภาคเจ้าทั้งสิ้น ๑ มิได้มีผู้ใดนิตหมายมาพร้อมกันเอง ๑ ฉะนั้นเป็นวันเพ็ญมาฆะ ๑ การประชุมอันอัศจรรย์อย่างนี้ ได้มีครั้งเดียวเท่านั้น บัดนี้เราทั้งหลายมาถวญมาฆบูชา ซึ่งคล้ายกันกับวันประชุม พระอรหันตสาวก นนระถึงพระผู้มีพระภาคเจ้าและพระอรหันตสาวก ๑๒๕๐ องค์นั้น ซึ่งมาพร้อมกัน ณ ทนถอเครื่องสักการะ ทำกายของตน ๆ ให้เป็นภาชนะ รองรับเครื่องสักการะ จักระลึกถึงพระคุณพระรัตนตรัยเป็นอารมณ์ กระทำประทักษิณปูชนียวัตถุนี้ ๓ รอบ ทำการบูชาด้วยเครื่องสักการะที่ถวิลใจ ขอพระผู้มีพระภาคเจ้า และพระอรหันตสาวก ๑๒๕๐ องค์นั้น แม้อัปพรพานานแล้ว แต่ยังคงดำรงอยู่โดยพระคุณทั้งหลายอันบัณฑิตพึงรู้ได้ จงทรงรับเครื่องสักการะ อันข้าพเจ้าทั้งหลายถวิลใจ เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สันกาลนานเทอญ ฯ

คำอุทิศส่วนกุศล

“ขออุทิศส่วนกุศลที่ได้มาเพ็ญด้วย กาย วาจา ใจนี้ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว องค์พระประมุขของชาติไทย ซึ่งเป็นอรรคศาสนูปถัมภก และให้แก่ท่านผู้มีพระคุณ มีบิดามารดา ครูอาจารย์ และท่านที่ได้นบมารุงประเทศชาติ ศาสนา เป็นต้น”

คำบูชาวิสาขบูชา

วันนี้ เป็นวันวิสาขบูชา พระจันทร์เพ็ญโคจรผ่านดาวฤกษ์วิสาขะ เป็นภักดีขัตติกาล ท่านกำหนดว่า เป็นวันคล้ายวันประสูติ วันตรัสรู้ และ วันเสด็จดับขันธ์ปรินิพพานแห่งองค์สมเด็จพระผู้มีพระภาค อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นสวณะสูงสุดของเราทั้งหลาย เราทั้งหลายมีชีวิตมาจนถึงวันวิสาขบูชาอัน อันพระคุณของพระองค์เตือนใจให้เกิดอุตสาหะมาพร้อมกัน ณ เบื้องหน้าแห่งปูชนียวัตถุนี้ ถัดเครื่องสักการะมีอุปเท่ห์เป็นต้น กระทำกายของตน ๆ ให้เป็นภาชนะรองรับเครื่องสักการะ จักระลึกถึง คุณพระรัตนตรัย เป็นอารมณ์ กระทำประทักษิณ ปูชนียวัตถุนี้ ๓ รอบ ทำการบูชาด้วยเครื่องสักการะที่ถือไว้ ณ สภา ขอพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นแม่เสด็จปรินิพพานแล้ว แต่ยังดำรงอยู่ โดยพระคุณทั้งหลายอันบัณฑิตพึงรู้ได้ จงทรงรับเครื่องสักการะของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสนกาลนานเทอญ.

คำอุทิศส่วนกุศล

“ขออุทิศส่วนกุศลที่ได้บำเพ็ญด้วย กาย วาจา ใจ นี้ ถวายแด่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว องค์พระประมุขของชาติไทย ซึ่งเป็นอรรคศาสนูปถัมภก และให้แก่ท่านผู้มีพระคุณ มีบิดา มารดา ครูอาจารย์ และท่านที่ได้นุบำรุงประเทศชาติ ศาสนา เป็นต้น”

คำบูชาวันอาสาฬหบูชา

วันนี้ เป็นวันอาสาฬหบูชา คล้ายวันที่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระ
องค์นั้น ทรงเริ่มประกาศพระศาสนาในโลก ทรงแสดงพระธรรมจักรอัน
ประเสริฐ แก่พระเบญจกษัตริย์และวันนั้น ได้มีพระอริยสงฆ์องค์แรกอุบัติขึ้น
ในโลก เป็นวันที่พระรัตนตรัย สมบูรณ์ครบทั้ง ๓ ประการ บัดนี้ เรา
ทั้งหลายมีชีวิตมาถึวันอาสาฬหบูชา ซึ่งคล้ายวันอุบัติขึ้นของพระสังฆรัตน
ธิ์จึงมาพร้อมกัน ณ ที่น ถือเครื่องสักการะมีรูปเทียนเป็นต้น กระทำกายของ
ตนๆ ให้เป็นภาชนะรองรับเครื่องสักการะ จักระลึกถึงคุณพระรัตนตรัยเป็น
อารมณ์กระทำประทักษิณปูชนียวัตถุ ๓ รอบ ทำการบูชาด้วยเครื่องสัก
การะที่ถือไว้ใน ขอพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น กับพระสงฆ์สาวก แม้
ปรินิพพานานแล้ว แต่ยังดำรงอยู่โดยพระคุณทั้งหลาย อันบัณฑิตพึงรู้ได้
จงทรงรับเครื่องสักการะของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข
แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สันกาลนานเทอญ.

บอกบท

ในการทำ มาชบูชา-วิสาชบูชา-อาสาฬหบูชา

๑. จัดข้าราชการและครอบครัว เข้าที่ชุมนุม
๒. เชิญผู้เป็นประธานจุดธูปเทียนที่บูชา
๓. พร้อมแล้วกล่าวผะเพียง พระให้โอวาท
๔. ฟังโอวาท
๕. จบแล้ว เปล่งวาจาสาธุการพร้อมกัน
๖. ให้อั้วพระสวดมนต์ (เว้นบทปลงใจและสรรเสริญพระบารมี)
๗. นำว่าคำบูชา (ตั้งนโมก่อน)
๘. กล่าวชักชวนให้ตั้งใจอุทิศส่วนกุศล
๙. นำว่าคำอุทิศส่วนกุศล
๑๐. กระทำประทักษิณ
๑๑. นำเครื่องสักการะไปวางในที่ที่จัดไว้

การทำบุญขึ้นบ้านใหม่

การทำบุญนี้ เป็นบ้านที่ปลูกเสร็จใหม่ หรือย้ายไปอยู่ใหม่ก็ได้

สิ่งของที่ใช้ในพิธี

- เครื่องพิธีสงฆ์ โต๊ะหมู่ อาสนะ เป็นต้น เหมือนการทำบุญทั่วไป
- เครื่องเจิม
- ทวายเศก หมายถึงทวายที่พระเศกนำมาโปรยทั่วบริเวณบ้าน

ก. การเตรียมการ

- หากฤกษ์หรือกำหนดเวลา นิมนต์พระ ๕-๗-๙ รูป ตามความเหมาะสม
- จัดสถานที่ หาเครื่องใช้ เครื่องไทยธรรม งบประมาณ ฯลฯ
- วงสายสิญจน์จากพระพุทธรูป (เวียนประทักษิณเวียนขวา) รอบตัวอาคารหรือรอบบ้าน

ข. ปฏิบัติการ

เจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาที่โต๊ะจัดไว้ (โต๊ะหมู่บูชา)

- อาราธนาศีล พระให้ศีลแล้ว อาราธนาพระปริต
- พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์จบ ถวายเพลหรือเช้า
- ถวายจุดบัจจัยไทยธรรม ตามจำนวนพระที่นิมนต์ ถ้ายุ่งยากให้วานจตุกก็ได้

- พระสงฆ์อนุโมทนา
- เจ้าภาพกรวดน้ำ
- นิมนต์พระองค์ประธาน พรมน้ำพระพุทธมนต์ เจิมประตูบ้าน
ประตูเรือน ประตูห้องนอน หรือที่ๆ เจ้าภาพประสงค์ ไปรษ
ทรายรอบบริเวณบ้าน (บ้านที่สร้างใหม่) ถ้าเป็นบ้านเก่าไม่
ต้องไปรษอีกประพรมน้ำพระพุทธมนต์
- พระสงฆ์ออกถนนสวดชัยมงคลคาถา (ขยันโต)
- บรรเลงเพลงมหาฤกษ์ (ถ้ามีเครื่องบรรเลง)

หมายเหตุ

กรณีเปิดอาคารร้านค้า แพร่คลุมป้ายกรวไกรดำหรับติดหรือเชือก
ชกสำหรับเปิด หากใช้กระแสไฟฟ้าให้ทำปุ่มกดเตรียมไว้เพื่อเปิดแล้ว หรือ
ไม่มีผ้าคลุมก็เจิมป้าย เปิดผ้าแล้วเจิม

การทำบุญวันเกิด

ทำบุญประจำปี (หรือบางปี) ที่วันเกิดตามสุริยคติเวียนมาถึง (วันที่)

สิ่งของที่ใช่

- เครื่องพิธีสงฆ์
- เครื่องเจิม
- เครื่องบูชาพระเคราะห์ (กรณีทำบุญเสดตะเคราะห์)

การเตรียมการ

- กำหนดวัน เวลา นิมนต์พระ เชิญพิธีกร บอกคนช่วยงาน
- พระสงฆ์ ๕-๗-๙ ตามความเหมาะสม
- จัดสิ่งของใช้เกี่ยวกับสงฆ์ เครื่องใช้อื่น ๆ
- วงต๋ายสายสัญญาณ
- จัดเครื่องไทยธรรม (ร้านขายของเหล่านี้จัดให้ก็ได้)
- ตั้งงบประมาณ
- เตรียมสัตว์ที่จะปล่อย เช่น นก ปลา (ถ้าประสงค์)

การปฏิบัติ

ได้เวลาเจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย

- อาราธนาศีล อาราธนาพระปริตโดยลำดับ
- พระสงฆ์ให้ศีล เจริญพระพุทธมนต์

- เจ้าภาพถวายภัตตาหาร (เช้าหรือเพลสุดแต่จะจัดขึ้น)
- ถวายจตุปัจจัยไทยธรรม
- พระสงฆ์อนุโมทนา
- กรวดน้ำ
- พระสงฆ์องค์ประธานประพรมน้ำพุทธมนต์
- พระสงฆ์สวดชัยมงคลคาถา (ขยันโต)
- รตน์ามนต์สวดท้าวจะปล่อย (เช่น นก หรือ ปลา ที่เตรียมไว้)

หมายเหตุ

ถ้าทำบุญวันเกิดเป็นงานใหญ่ ไทให้ฤกษ์บูชาเทวดานพเคราะห์
 พิธีปฏิบัติอย่างทำบุญวันเกิดครบ ๖๐ ปี โดยอนุโลมหรือทำสั้นกว่าจัดทำบุญ
 ธรรมดาก็กล่าวข้างต้นก็ได้ เช่นทำบุญสังฆทานพระสงฆ์ ๑-๒-๓-๔-๕ รูป
 ก็ได้ทั้งนั้นหรือจะทำบุญตักบาตรก็ได้ ของใส่บาตรจัดเท่าจำนวนอายุเกินอีก
 ๑ ที่เป็นอย่างน้อยก็ได้ สุดแล้วแต่สะดวกหรือเจ้าภาพจะจัดทำได้

ทำบุญอายุ ๖๐ ปี

สิ่งของที่ใช้

- (๑) เครื่องพิธีสงฆ์ (ดูข้างต้น)
- (๒) เครื่องบูชาเทวดา
 - บายศรีปากชาม
 - เครื่องมัจฉะมังสะ คือ กุ้ง ปลา หัวหมู เบ็ด ไก่
 - ขนมนมเนย คือขนมต้มแดง ต้มขาว ขนมห่อข้าง ขนมเลื่อมีโอนาง มะพร้าวอ่อน กล้วยน้ำไท (กล้วยน้ำจากใต้) ผลไม้ต่าง ๆ ผลทับทิม นมเนย ทองหยิบ ผอยทอง ทองหยอด
 - เครื่องรับเทวดา ภาชนะใส่น้ำ ๑ ที่ หมากพลู บุหรี่
 - ธงใหญ่ (ธงประจำพระเคราะห์เทวดา) ธงเล็ก (ธงสีต่าง ๆ) ตามกำลังวัน ธงใหญ่ ๘ ธง ธงเล็ก ๑๐๘ ธง พร้อมทั้งกะทงบดพลี เครื่องบูชาเทวดาเหล่านั้นตั้งไว้บนโต๊ะบุผ้าขาว
- (๓) ธูป เทียน สำหรับพิธี คือเทียนชัย เทียนมงคล อย่างละ ๑ เล่ม ธูปเทียนบูชาเทวดานพเคราะห์อย่างละ ๑๐๘
- (๔) ชั้นสาครขนาดใหญ่ ๑ ชั้น (ถ้าหาไม่ได้ ใช้ภาชนะอย่างอื่นแทนก็ได้)
- (๕) เครื่องไทยธรรมถวายพระ

การเตรียมการ

- เตรียมฤกษ์ กำหนดเวลา นิมนต์พระ เชิญพิธีกร สถานที่
- ของใช้ต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในงานให้พร้อม
- ค้ายสายสิญจน์วงจากพระพุทธรูปโต๊ะหมู่บูชา โยงไปเครื่องบูชาเทวดา
- เครื่องไทยธรรมถวายพระ
- ตั้งงบประมาณ
- สัตว์ที่จะปล่อย เช่น ปลา นก

การปฏิบัติ

- เจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
- พิธีกร อาราธนาศีล
- เจ้าภาพจุดเทียนบูชาเทวดานพเคราะห์
- พิธีกรกล่าวขมนมเทวดา (สกุเค กามะ ฯลฯ) จบแล้วอาราธนาพระปรีต
- พระสงฆ์เจริญพระพุทธรูปมนต์จนถึงบทสรณคัมภ์ (พุทฺธ)
- เจ้าภาพจุดเทียนชัยและเทียนมงคล
- พระสงฆ์เจริญพระพุทธรูปมนต์สลบไปกันกับโหรบูชาเทพเคราะห์ตั้ง

โหรบูชาพระอาทิตย์

พระสงฆ์สวดโมรปริต

โหรบูชาพระจันทร์

พระสงฆ์สวดอภัยปริต

โหรบูชาพระอังคาร

พระสงฆ์สวดกรณียเมตตสูตร

โหรบูชาพระพุท	พระสงฆ์สวดขันน้อปรีต
โหรบูชาพระเสวรี	พระสงฆ์สวดองค์อุมาลปรีต
โหรบูชาพระพุทหัดบด	พระสงฆ์สวดรัตนสูตร
โหรบูชาพระศุกร	พระสงฆ์สวดอาฏานาฎิยปรีต
โหรบูชาพระราหู	พระสงฆ์สวดกลางคืนสวดจันทร ปรีต กลางวันสวดสุริยปรีต
โหรบูชาพระเกตุ	พระสงฆ์สวดชัยปรีต

เมื่อพระสงฆ์สวดพระปรีตประจักษ์นพเคราะห์องค์ใดเจ้าภาพ หรือผู้แทน
จุดธูปเทียนเท่ากำลัง พระเคราะห์นั้นและเมื่อพระสงฆ์ ชิตตำนาน บัณฑิต สุต
เจ้าภาพจุดเทียนน้ำมันต์

- ถวายภัตตาหารเช้าหรือเพล ตามแต่โอกาสที่ท่า
- ถวายไทยธรรม
- พระสงฆ์อนุโมทนา
- เจ้าภาพตวงจมน้ำ
- นำน้ำพระพุททมนต์ใส่ลงในน้ำพระเทพมนต์ (มนต์ที่โหรบูชา)
- ไต่ฤกษ์หลังน้ำ นิมนต์พระสงฆ์ปฏิบัติเป็นประธานหลังนามนต์
พระสงฆ์ชนกนชยันโต (สวดชัยมงคลคาถา) ผู้มีเกียรติทยอยเข้าไปหลังน้ำ
(ผู้มีอายุสูงกว่าเจ้าภาพรดน้ำที่หัว หรือที่ศีรษะผู้มีอายุน้อยกว่ารดบนฝ่ามือ)
- บรรวเลงเพลงมหาฤกษ์ ขณะกำลังหลังน้ำ (ถ้ามีเครื่องบรรวเลง)
- ปลดขยนก ปลา ที่เตรียมไว้ ก่อนปลดขยให้เอาน้ำมันต์รดสัตว์

เหล่านันเสยก่อน

หมายเหตุ

เทียนชัยสูงเท่าตัวเจ้าภาพ ใช้ผึ้งบริสุทธ์หนัก ๘๐ บาท ได้เทียนเท่า
 อายุบวก ๑ (๖๑ เส้น) เทียนมงคลสูงวัดโดยรอบศีรษะเจ้าภาพใช้ผึ้งหนัก
 ๓๒ บาท ได้เทียนเท่าอายุตั้งอยู่ในชั้นสาครได้นำ เทียนกำลังนพเคราะห์
 ใช้ผึ้งหนักเล่มละ ๑ สติง ยาวขนาดนิ้วโดยประมาณ ๑๐๘ เล่ม และเทียน
 อีก ๒๐ เล่ม บั๊กทบตพลี ๘ เล่ม เทียนนามนัต ๒ เล่ม เทียนชนวน ๒ เล่ม
 เทียนดงกล่าวหนักเล่มละ ๑ บาท สำหรับเทียนนพเคราะห์ ๑๐๘ เล่ม บั๊กท
 ชั้นสาคร ปณนาเทพมนต์ทุกครึ่ง ทพิชกรวดบูชานพเคราะห์จะใช้เล่ม
 จุคบูชา ก็สุดแต่กำลังวัน เช่นบูชาพระอาทิตย์ ก็จุด ๑๕ เล่ม บั๊กทชั้นสาคร

การยกเสาเอก เสาโท

๑. การเตรียมการ

- ทาฤกษ์ นิมนต์พระ (ถ้าจะให้มี) เชิญผู้ทำพิธีและผู้ควรวบเชิญ
- ช่างเตรียมหลุมเสาเอก เสาโท ไว้ในทิศที่ผู้ให้ฤกษ์กำหนดให้
- เตรียมสิ่งที่จะใช้ในพิธีให้พร้อมตามความเหมาะสม
- วงสายสัญญาณบริเวณสถานที่ และจากที่ทำพิธีไปถึงเสาเอก เสาโท เหลือไว้สำหรับเจ้าภาพถือพอสสมควร เพื่อใช้เมื่อยกเสา

๒. การปฏิบัติการ

- ถ้ามีพระสงฆ์ทำพิธีจุดเครื่องพิธีสงฆ์ เครื่องใช้สำหรับพระสงฆ์ อาสนสงฆ์ ภัตตาหาร ไทยธรรมถวายพระ
- ก่อนถึงปฐมฤกษ์ประมาณ ๓๐-๓๕ นาที เจ้าภาพและผู้ทำพิธี บูชาฤกษ์ แล้วนำใบเงิน-ทอง นาค และเหรียญทอง ลงกันหลุม เป็นการชอท
- ปิดทองเจิมเสาเอก เสาโทแล้วแต่งเครื่องห่มเสาผูกหน่อกล้วยหน่อ อ้อย พร้อมที่จะยกขนตามกำหนด
- ได้ฤกษ์เจ้าภาพและแขกจับด้ายสายสัญญาณ ช่างยกเสาเอก เสาโท โดยลำดับ
- เจ้าภาพโปรยข้าวตอกดอกไม้ลงในหลุม แล้วโปรยทรายและ ประพรมน้ำพระพุทธมนต์ที่เตรียมไว้
- นำหน่อกล้วย หน่ออ้อยที่ยอดเสาเอก เสาโท ปลดลงมาเพื่อนำไปเสียบทวยในที่เหมาะเป็นเสวี่พิธี

๓. สิ่งที่ใช้ในพิธี

- (๑) เครื่องพิธีสงฆ์ (ถ้ำผี) จัดเหมือนการทำบุญทั่ว ๆ ไป เช่น
โต๊ะบูชาเครื่องไทยธรรม ฯลฯ
- (๒) เครื่องพิธียกเสาศอก เสาศิ
- ผ้าห่มหรือแพรห่มเสาศอก (เสาศอกของชาย เสาศิของหญิง)
- ทรายเศก นำพระพุทธรูป
- เครื่องเจิม
- นำทองคำเปลวสำหรับเสาศอกปิดเสาศิ
- หน่อกล้วย หน่ออ้อย
- ใบเงิน-ทอง-นาค อย่างละ ๓ ใบ
- เหรียญเงิน-ทอง ข้าวตอกดอกไม้สำหรับโปรยลงกันหลุม
- (๓) เครื่องบูชาฤกษ์
- บายศรีปากชาม
- เครื่องมีจระมังสะ ๖ อย่าง จะลดลงเหลือปลาแปะชะ
และหมอนรองก็ได้
- ขนมต้มแดง ต้มขาว มะพร้าวอ่อน กล้วยน้ำไท (กล้วยน้ำ
ว้าก็ได้) ดอกไม้ ธูปเทียน
- เครื่องต้อนรับเทวดา มีภาชนะใส่น้ำ ๑ ที่ หมากพลู บุหรี่
- นิมนต์พระ ๕-๗-๘ รูป ตามความเหมาะสม ลดพิธีลง
จะนิมนต์พระรูปพิเศษเพียงรูปเดียวก็ได้ ถ้าพิธีธรรมดา ไม่มี
พระแต่เชิญผู้วิเศษมาทำ
- ทำตามเวลาที่โหรกำหนด เว้นเดือน ๘ และ ๑๐

หมายเหตุ ในพิธียกเสาเอก เสาโท มีเรื่องที่ต้องทราบคือ

- กรณีไม่มีพระเป็นผู้ทำพิธี ควรนำนาพระพุทธรูปและทราย
เศกจากพระสงฆ์มาเตรียมไว้
 - การบูชาฤกษ์ ถ้ามีพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์แล้วก่อน
ปฐมนิเทศประมาณ ๓๐-๓๕ นาที
 - การขุดหลุมเสาเอก เสาโท มีกำหนดคือ ถ้าทำในเดือน
๑-๒-๓ ขุดหลุมเสาเอกทิศอีสาน เสาโท ทิศบูรพา ใน
เดือน ๔-๕-๖ ขุดหลุมเสาเอกทิศอาคเนย์ เสาโท ทิศ
ทักษิณ ในเดือน ๗-๘-๙ ขุดหลุมเสาเอกทิศทวี เสาโท
ทิศประจิม ในเดือน ๑๐-๑๑-๑๒ ขุดหลุมเสาเอกทิศ
พายัพ เสาโท ทิศอุดร
-

การยกบ้าย

การยกบ้ายร้านค้า ธนาคาร ตลอดจนสถานที่ราชการเป็นการยกบ้ายจริง ๆ ไม่ใช่เปิดผ้าคลุม เมื่อจะยกบ้ายพระสวดชัยันโต ฯลฯ ถ้ามีสวดมนต์ทำบุญก็อย่างสวดมนต์ธรรมคาถาทั่วไป มีพิเศษคือขณะสวดมนต์เขาบ้ายตั้งไว้ใกล้โต๊ะหมู่บูชา วงค้ายสายสัญญาณและเตรียมของเหล่านี้ คือ:—

- เครื่องเจิม
- ทองคำเปลว & แผ่น (แผ่นเต็ม)
- ดินสอดำ (สำหรับลงยันต์)
- กระเทียมปอกเปลือก & กลีบ สำหรับทาปิดทอง)

ปฏิบัติการ ได้ฤกษ์ พระองค์ประธานลงยันต์ที่บ้ายแล้วปิดทองและเจิมพรมนามนตที่บ้าย แล้วยกบ้ายชน ณ ที่เตรียมไว้ พระสวดชัยันโต ฯลฯ จบแล้วเจ้าภาพถวายไทยธรรม พระสงฆ์อนุโมทนา กรวดน้ำ

ถ้าไม่มีสวดมนต์เพียงพระ มีพระ ๑ รูป ทำพิธีลงยันต์ เจิมประน้ำพระพุทธรูปแล้วยกบ้ายก็ได้

หมายเหตุ ถ้าบ้ายปูนหรือติดกับฝาผนัง คลุมด้วยแพรได้ฤกษ์เปิดผ้าคลุม ลงยันต์เจิม ประน้ำพระพุทธรูป หรือเปิดผ้าคลุมอย่างเดียว กล่าวรายงาน ประธานกล่าวตอบแล้วเปิดผ้าคลุม (ไม่มีพิธีศาสนา)

วางศิลาฤกษ์

ถ้าหาฤกษ์วางศิลาแล้วไม่ต้องหาฤกษ์ลงเข็ม หรือหาฤกษ์ลงเข็ม
ก็ไม่ต้องหาฤกษ์วางศิลาคือทำเฉพาะอย่างเดียว

การวางศิลาฤกษ์คล้ายกับพิธีลงเข็มปลูกบ้าน การวางศิลาฤกษ์
คล้ายทำบุญมงคลธรรมคา

ของใช้ในพิธี

- ดวงศิลาฤกษ์ สลักลงในแผ่นหินอ่อน (๘" x ๑๒")
- แผ่นอิฐ (แบบบางแก้วทอง) ๘ แผ่น ทาบรอบรั้วของ บรอนซ์เงิน
บรอนซ์นาค อย่างละ ๓ แผ่น
- ข้าวตอกดอกมะลิปนกัน
- เครื่องสังเวย

ปฏิบัติการ

- พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์
- เติมแผ่นอิฐและศิลาฤกษ์
- เจ้าภาพสังเวยเทวดา
- วางศิลาฤกษ์ ณ ที่กำหนด
- ตักปูนทรายผสมลงในหลุมที่เตรียมไว้
- วางอิฐทอง เงิน นาค ลงทับดวงศิลาฤกษ์ เหน้ามนต์ ข้าว
ตอก ดอกไม้ พระสงฆ์สวดชัยันโต ฯลฯ
- ถวายเครื่องไทยธรรม
- พระสงฆ์อนุโมทนา
- กรวดน้ำ เสร็จพิธี

๕๘ การตั้งชื่อ

การตั้งชื่อบุคคล ขานิยมอักษร เดช นำหน้า หญิงนิยมอักษร ศรี
นำหน้า คำที่เป็นชื่อต้องเว้นอักษรกาลกิณี นอกนั้นสุดแต่จะเลือกให้มีความ
หมายดี มีกฎเกณฑ์ดังนี้

ความหมายของอักษร

๑. บรivar หมายถึง ข้าทาสผู้รับใช้ ความเหน็ดเหนื่อย
๒. ธาญ หมายถึง สุขภาพ โรคภัย (ทางร่างกายอายุยืน)
๓. เดช หมายถึง อำนาจ ยศศักดิ์ ตำแหน่ง
๔. ศรี หมายถึง ความเป็นมงคล โชคลาภ
๕. มูละ หมายถึง หลักฐาน ที่อยู่ มรดก
๖. อุตสาหะ หมายถึง ความขยัน อดทน
๗. มนตรี หมายถึง สติปัญญา ผู้ให้อุปถัมภ์
๘. กาลกิณี หมายถึง ทุกข์โศก ฮาภัพ เสว

อักษรสำหรับคนเกิดวันไหน ควรใช้และเว้นอักษรอะไร ?

อักษรควรเว้น คืออักษรกาลกิณีนอกนั้นไว้ได้ดังนี้

เกิดวันอาทิตย์

- บรโหหาร คอ อ ฮา อี อี อู อู เอ โอ
- อายุ คอ ก ข ค ช ง
- เสด คอ ๑ ๓ ๕ ๗ ๙ ญ
- ศรี คอ ๖ ๘ ๙ ๗ ๙ ๗ ๙
- มุตะ คอ ต ต ถ ท ธ น
- อุตสาหะ คอ บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม
- มนตรี คอ ย ร ล ๑
- กาลกณี คอ ๕ ๗ ๙ ๗ ๙

เกิดวันจันทร์

- บรโหหาร คอ ก ข ค ช ง
- อายุ คอ ๑ ๓ ๕ ๗ ๙ ญ
- เสด คอ ๖ ๘ ๙ ๗ ๙ ๗ ๙
- ศรี คอ ต ต ถ ท ธ น
- มุตะ คอ บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม
- อุตสาหะ คอ ย ร ล ๑
- มนตรี คอ ๕ ๗ ๙ ๗ ๙
- กาลกณี คอ อ ฮา อี อี อู อู เอ โอ

เกศวันอักษร

- บริวาร คือ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐
- อายุ คือ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐
- เศษ คือ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐
- ศรี คือ บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม
- มุละ คือ ย ว ล ๑
- อุตสาหะ คือ ค ฆ ส ท พ
- มนตรี คือ อ ฮ อี อี อู อู เอ โอ
- กาลกิณี คือ ก ฌ ค ฆ ง

เกศวันพหู

- บริวาร คือ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐
- อายุ คือ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐
- เศษ คือ บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม
- ศรี คือ ย ว ล ๑
- มุละ คือ ค ฆ ส ท พ
- อุตสาหะ คือ อ ฮ อี อี อู อู เอ โอ
- มนตรี คือ ก ฌ ค ฆ ง
- กาลกิณี คือ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐

เกิดวันเสาร์

- บรโหหาร	คือ ค ต ถ ท ธ น
- อายุ	คือ บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม
- เดช	คือ ย ร ล ว
- ศรี	คือ ศ ษ ส ห พ
- มูละ	คือ อ ฮ อธิ อธิ อู อู เอ โอ
- อุตสาหะ	คือ ก ข ค ฉ ง
- มนตรี	คือ จ ฉ ช ซ ฌ ญ
- กาลกิณี	คือ ฉ ฐ สฎ ท ฒ ณ

เกิดวันพฤหัสบดี

- บรโหหาร	คือ บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม
- อายุ	คือ ย ร ล ว
- เดช	คือ ศ ษ ส ห พ
- ศรี	คือ อ ฮ อธิ อธิ อู อู เอ โอ
- มูละ	คือ ก ข ค ฉ ง
- อุตสาหะ	คือ จ ฉ ช ซ ฌ ญ
- มนตรี	คือ ฉ ฐ สฎ ท ฒ ณ
- กาลกิณี	คือ ค ต ถ ท ธ น

เกิดวันราหู (พุงกลางคน)

- บรโหหาร	คธ ข ว ล ๑
- อายุ	คธ ค ษ ส ห พ
- เดช	คธ อ ธา อี อี สุ อู เ อ โธ
- ศรี	คธ ก ข ค ฉ ง
- มูละ	คธ ๑ ๓ ๕ ๗ ๙ ๑๑
- อุตสาหะ	คธ ๓ ๕ ๗ ๙ ๑๑ ๑๓
- มนต์วิ	คธ ต ต ถ ท ธ น
- กาลกิณี	คธ บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม

เกิดวันศุกร์

- บรโหหาร	คธ ค ษ ส ห พ
- อายุ	คธ อ ธา อี อี สุ อู เ อ โธ
- เดช	คธ ก ข ค ฉ ง
- ศรี	คธ ๑ ๓ ๕ ๗ ๙ ๑๑
- มูละ	คธ ๓ ๕ ๗ ๙ ๑๑ ๑๓
- อุตสาหะ	คธ ต ต ถ ท ธ น
- มนต์วิ	คธ บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม
- กาลกิณี	คธ ข ว ล ๑

หมายเหตุ ในการตั้งชื่อ จะตั้งชื่ออย่างไร?

ในการตั้งชื่อบุคคลที่กว้างๆ คือ

- ตั้งตามถิ่นที่เกิด หรือวัตถุลำคัญ คนสำคัญ

- ตามบรรพบุรุษ

- ตามนามที่เกิด

- ตามชื่อ พ่อ-แม่ (สอดคล้องกัน)

- ตามพี่น้อง (พี่น้องร่วมท้อง สอดคล้องกัน)

ให้อักษร-เลขชนหน้า ค.ช. ฉัตรชัยฯ เกิดวันอาทิตย์

ณ = เลข

ต = มุละ

ร = มนตรี

ช = เลข

ย = มนตรี เป็นต้น

โกนผมไฟ

เมื่อเด็กเกิดได้ไม่ต่ำกว่า ๑ เดือน มักนิยมโกนผมไฟ ทำพิธีการ
อย่างแหม่มพระไม่มีมากเท่าไรนัก ข้อสำคัญมีเกณฑ์ คือ—

๑. หาดัน เวลาโกนผมไฟจากผู้
๒. ฮารานาพระมาสวดมนต์อย่างน้อย ๔ รูป อย่างมาก ๘ รูป
(ถ้าทำได้)

๓. จัดทุบฐา ฮาสนสงฆ์ และอื่น ๆ เหมือนทำบุญเลี้ยงพระ
ทั่ว ๆ ไป

สิ่งของที่ควรใช้

- กระแจะสำหรับเจิม
- ค่ายสายสัญญาณสำหรับผูกข้อมือ—เท่าเด็ก
- กรรไกร
- กรรปัดเงิน—ทอง
- ใบบอน
- สัจจรตนา

นำของเหล่านี้ใส่พานวางไว้ข้างทุบฐา วงค่ายสายสัญญาณ

ปฏิบัติการ

เมื่อพระสวตมนต์ให้เด็กอยู่ในวงค้ายสายสัญญาณ พ่อแม่เด็กเป็นคนจุดเทียนหน้าพระ เมื่อได้ฤกษ์ถ้าเป็นเด็กชายให้พระองค์หัวหน้าตดมเล็กนอย พ่อเป็นพิธี เจิมหน้าและผูกข้อมือ ขอบเท้า พระนอคนันตวศขยันโต วรา ๓ จบ หลังจากนินญาตผู้ใหญ่หรือผู้มเกลวตอน ๆ ตดมเด็กพ่อเป็นพิธีโดยลำดับ ถ้าเป็นเด็กหญิงเป็นเรื่องของชวาวาสจะพึงทำตามลำดับ พระจะเพียงประพรมน้ำพระพุททมนต์ให้เท่านั้น ในการขลิบผมด้วยกรรไกรนั้นต้องจุ่มนวมนต์ก่อนเสมอ เมื่อพระสงฆ์อนุโมทนา เจ้าภาพกวรวัดนำเป็นเสร็จพิธี

หมายเหตุ ผมที่ตัดขลิบหรือโกนแล้ว มกนียมวางไว้ที่ใบบอนเสร็จแล้วนำไปลอยน้ำ ถ้ามีพรหมณเป็นผู้นำพิธีจะมีของเพิมอีกหลายอย่างต่างจากที่กล่าวมาแล้ว

๕ ตงศาลพระภูมิ

พิธีตงศาลพระภูมิ ชาวอีสานเป็นผู้ทำโดยเฉพาะ แต่บางแห่งพระทำพิธี
ภูมิ พระเป็นเพียงผู้บอกให้ชาวอีสานเป็นผู้ปฏิบัติ

การตงศาลพระภูมิมีการหาฤกษ์ และตรวจพินทุก่อนเมื่อก่อนจะตง
ศาลต้องมีการเตรียมการ ต่างๆ ล่วงหน้า นิยมตงศาลเมื่อปลูกบ้านเสร็จแล้ว
สิ่งของที่ตงให้

- ศาลพระภูมิ พร้อมทงเสาและเบ้า
- เจ็ด (เทวรูป) ตุ๊กตาหญิงชาย ตุ๊กตาข้างม้าอย่างละ ๑ ชุด
- เข็มเทียนเล็ก (พร้อมทงเทียน) ๑ คู่ กระดางรูปเล็ก (พร้อมทง
รูป ๓ ดอก เทียน) ๑ คู่ แจกันเล็ก (ปักดอกไม้ม) ๑ คู่
- ผ่าสี่หมพทำเป็นม่านไซ
- โต๊ะ ๒ โต๊ะ มีเครื่องบูชาพระ และเครื่องสังเวยพร้อมทงรูปเทียน
- ทองคำเปลว ๕ แผ่น กระแจะ ดินสอคำ กระเทียม ๕ กลีบ
ทวายนามนต์ ทดกนามนต์ ใบไม้สำหรับพรมนามนต์ (ใช้ใบ)

ปฏิบัติการ

- เมื่อถึงฤกษ์ พระลงยันต์เจ็ด ทิศตงศาลข้างในคันทะเอา
เจ็ด ฟังทหน้าศาล และทหัวเสาด้านหน้า
- หากกระเทียมแล้วปิดทองเทียนต์ เจิม
- เจิมตุ๊กตาต่างๆ

- เจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระ แล้วอธิษฐาน
- พระเทนามนต์และทราวยลงในหลุม (หมายถึงหลุมเสาศาลพระภูมิ)
- คนงานเทอิฐหรือหินเล็กผสมปูนเทรองพื้น ยกเสาดังให้ไต่ระดับ (หน้าเขตเล็กน้อย) แล้วเทปูนทับ พระสวดชัยันโต ฯลฯ
- วางเบ้า ยกศาลพระภูมิขึ้นตง
- พระวางเจ็ดในศาล ตามด้วยตุ๊กตาชายหญิงและขี้ผึ้ง เอิ้ง เทียนกระถางธูป แจกัน
- พระสวดชัยันโต ฯลฯ (ถ้ามีพระหลายรูป) อีกครั้งหนึ่ง
- เจ้าภาพจุดธูปเทียนหน้าศาล
- เจ้าภาพอัญเชิญพระภูมิขึ้นศาล ว่าเป็นคำบาลีหรือคำไทยก็ได้
- เจ้าภาพจุดเทียนสังเวช (เครื่องสังเวชที่จัดตั้งไว้) บูชาเทวดา และอธิษฐาน
- พระประพรมนามนตทศาล
- พระสวด กรณียะมัตถกุตเลนะ ฯลฯ แม่เมตตาแก่เทวดา ต่อด้วย สัพพพุทธา ฯลฯ สัพพโส (๓ จบ) และภวตุสัพพมังคลัง ฯลฯ ภวตุ เต เป็นเสร็จพิธี

หนังสืออ้างอิง

๑. หนังสือ พิธีชีวิตฉบับพิมพ์แจกในงานศพ พระเมรุพระศพ สมเด็จพระสังฆราชญาณโกศลมหาเถระ
๒. พิธีกรรมของอาจารย์แปลก สอนอรัญ
๓. เอกสารสำเนาพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และประเพณีไทย ของกองทัพอากาศ
๔. ประเพณีไทย ฉบับของพระมหาวาษกร ๖
๕. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

พิมพ์

กองโรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารอากาศ

บางซื่อ กรุงเทพมหานคร โทร. ๕๗๕๗๕๗๓

นาวาอากาศเอก ขอบ ภัทรสุวรรณ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

พ.ศ. ๒๕๒๑

